

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

**Témata o ženách a pro ženy v Národní politice
a Českém slově v letech 1944 až 1945**

Bakalářská práce

Autor práce: Zuzana Horáková

Studijní program: Mediální a komunikační studia

Vedoucí práce: doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 28. 4. 2019

Zuzana Horáková

Bibliografický záznam

HORÁKOVÁ, Zuzana. *Témata o ženách a pro ženy v Národní politice a Českém slově v letech 1944 až 1945*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Rozsah práce: Vlastní text práce bez anotací, příloh a poznámkového aparátu má celkem 104 897 znaků včetně mezer, tj. cca 59 normostran.

Anotace

Téma bakalářské práce „*Témata o ženách a pro ženy v Národní politice a Českém slově v letech 1944 až 1945*“ je o pojetí ženy a jejího postavení v období Protektorátu Čechy a Morava na základě vydaných článků o ženách, nebo pro ženy, v periodických listech *Národní politika* a *České slovo*.

První část bakalářské práce obsahuje kapitolu, která stručně popisuje historické období, do něhož tato práce spadá. Následně se věnuje postavení žen v Protektorátu Čechy a Morava, a to obecně. V rámci první části figurují též dvě kapitoly, z nichž jedna se soustředí všeobecně na protektorátní legální tisk včetně jeho charakteristiky, druhá se pak věnuje konkrétním periodikům - *Národní politika* a *České slovo*, která byla v této bakalářské práci použita pro praktickou ukázkou i část. Ona kapitola obsahuje nejen stručnou historii, obsah a určení daného periodika, ale i popis jeho vizuální podoby v letech 1944 a 1945.

Druhý oddíl bakalářské práce se věnuje praktické části, která se zabývá kvantitativní a historickou analýzou témat o ženách a pro ženy v listech *Národní politika* a *České slovo* v letech 1944 až 1945. Analýza vznikala na základě vybraných témat, podle nichž byly rozřazovány příspěvky, týkající se žen, nebo byly ženám určeny.

Annotation

The main theme of the bachelor's thesis "*Themes about women and for women in Narodni politika and České slovo in 1944 to 1945*" is a woman and her position during the Protectorate of Bohemia and Moravia.

The first part of the bachelor's thesis contains a chapter that describes the historical period - the Protectorate of Bohemia and Moravia. The next chapter is about women in the protectorate. In the first part, there are two chapters, which are about protectorate legal press and about particular periodicals.

The second part of the bachelor's thesis is a practical part that deals with the quantitative and historical analysis of topics about women and for women in *Narodni politika* and *Ceske slovo* in 1944 and 1945.

Klíčová slova

Protektorát Čechy a Morava, Národní politika, České slovo, česká žena, legální tisk, okupace

Keywords

Protectorate of Bohemia and Moravia, periodicals Narodni politika, Ceske slovo, czech woman, legal press, occupation

Title

Themes about women and for women in Narodni politika and Ceske slovo in 1944 to 1945

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí mé bakalářské práce doc. PhDr. Barbaře Köpplové, CSc. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost.

Obsah

Úvod	3
1. Historický kontext.....	5
1.1. Protektorát Čechy a Morava.....	5
2. Postavení žen v Protektorátu Čechy a Morava.....	9
3. Vývoj protektorátního legálního tisku před roky 1944 a 1945	11
3.1. Charakteristika tištěných médií	12
3.2. Pokles počtu periodik	13
4. Profily zkoumaných periodik	15
4.1. Národní politika.....	15
4.1.1. Vizuální podoba Národní politiky v letech 1944 a 1945.....	18
4.2. České slovo	19
4.2.1. Vizuální podoba Českého slova a následně Svobodného slova v letech 1944 a 1945.....	21
5. Témata o ženách a pro ženy v Národní politice a Českém slově v letech 1944 až 1945.....	24
5.1. Metodologická část.....	24
5.2. Zdroje pro metodologickou část.....	24
6. Kvantitativní analýza témat o ženách a pro ženy v Národní politice v letech 1944 až 1945	25
6.1. Kvantitativní analýza Národní politiky roku 1944	25
6.2. Kvantitativní analýza Národní politiky od ledna do dubna roku 1945	27
7. Historická analýzy témat o ženách a pro ženy v Národní politice v letech 1944 až 1945..	30
7.1. Historická analýza Národní politiky roku 1944	30
7.1.1. Rodina a domácnost.....	30
7.1.2. Móda.....	31
7.1.3. Chování ženy	32
7.1.4. Vaření.....	35
7.1.5. Žena a kultura	36
7.1.6. Jiné.....	37
7.1.7. Žena a zločin	37
7.1.8. Žena a politika	38
7.1.9. Žena a sport	39
7.2. Historická analýza Národní politiky od ledna do dubna 1945	40
7.2.1. Móda.....	40
7.2.2. Rodina a domácnost.....	41
7.2.3. Žena a kultura	41
7.2.4. Chování ženy	42
7.2.5. Žena a zločin	42
7.2.6. Jiné.....	43

7.2.7. Vaření.....	43
7.2.8. Žena a politika	43
7.2.9. Žena a sport	44
8. Kvantitativní analýza témat o ženách a pro ženy v Českém slově a následně ve Svobodném slově v letech 1944 až 1945.....	45
8.1. Kvantitativní analýza Českého slova roku 1944	45
8.2. Kvantitativní analýza Českého slova od ledna do dubna 1945	47
8.3. Kvantitativní analýza Svobodného slova od května do prosince 1945	48
9. Historická analýza témat o ženách a pro ženy v Českém slově a následně ve Svobodném slově v letech 1944 až 1945.....	50
9.1. Historická analýza Českého slova roku 1944.....	50
9.1.1. Vaření.....	50
9.1.2. Žena a kultura	51
9.1.3. Rodina a domácnost.....	51
9.1.4. Móda.....	52
9.1.5. Jiné.....	54
9.1.6. Žena a zločin	54
9.1.7. Žena a politika	55
9.1.8. Žena a sport	55
9.1.9. Chování ženy	56
9.2. Historická analýza Českého slova od ledna do dubna 1945	57
9.3. Historická analýza Svobodného slova od května do prosince 1945	58
9.3.1. Jiné.....	58
9.3.2. Žena a politika	59
9.3.3. Žena a sport	60
9.3.4. Žena a kultura.....	61
9.3.5. Chování ženy	61
9.3.6. Móda.....	62
9.3.7. Rodina a domácnost.....	62
9.3.8. Žena a zločin	62
9.3.9. Vaření.....	63
Závěr	64
Summary	66
Použitá literatura	67
Teze bakalářské práce	73
Seznam příloh	77

Úvod

Protektorát Čechy a Morava trval šest dlouhých let, během nichž se každodenní život jeho obyvatel měnil. Ať už se jednalo o Židy, české Němce nebo o ryze české muže či ženy. Život většiny jedinců v éře protektorátu byl jistým způsobem politicko-spoločenským směřováním logicky ovlivněn, zasažen či proměněn. Tato bakalářská práce nazvaná „*Témata o ženách a pro ženy v Národní politice a Českém slově v letech 1944 až 1945*“ se věnuje českým ženám a jejich postavení během okupace. Vybrané téma umožnilo detailněji nahlédnout na každodenní život české ženy v čase nacistického režimu.

Následující práce se zaměřila na témata zveřejňovaná v periodických listech *Národní politika* a *České slovo*, o ženách nebo pro ženy. Výsledkem bakalářské práce bylo popsat a vykreslit obraz života tehdejší ženy.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické je kapitola, která se věnuje stručnému popisu Protektorátu Čechy a Morava – historickému období, jehož se tato práce týká. Následující kapitola z první části se zaměřuje na obecné postavení žen v Protektorátu Čechy a Morava. V posledních dvou kapitolách, též součástí první části, lze najít obecný popis protektorátního legálního tisku včetně jeho charakteristiky a rozbor periodik *Národní politika* a *České slovo*, která byla používána v analýze. Zde lze najít nejen popis stručné historie daného periodika, ale i popis jeho vizuální podoby v letech 1944 až 1945.

Pro zpracování historického kontextu byly klíčové publikace: *Dějiny českých zemí* (Jan Randák a kolektiv), *Protentokrát, aneb česká každodennost 1939 – 1945* (Marie Michlová), *Velké dějiny zemí Koruny české (svazek XV.a + XV.b)* (Jan Gebhart a Jan Kuklík) a *Protektorát Čechy a Morava* (Pavel Maršálek).

Oproti původní tezi je historický kontext v letech 1944 a 1945 stručně zasazen do kapitoly Protektorát Čechy a Morava.

Ke zpracování kapitoly Postavení žen v Protektorátu Čechy a Morava byly nápomocny publikace: *Móda v ulicích protektorátu* (Miroslava Burianová), *Ženské spolky jako cesta k ženskému vzdělávání* (Kristýna Pešáková), *Proměny soukromého práva* (Ladislav Vojáček, Jaromír Tauchen a Karel Schelle) a *Pracovali pro Třetí říši* (Zdeňka Kokošková).

K vypracování kapitol o protektorátním legálním tisku a konkrétních periodických *Národní politika* a *České slovo* pomohly následující publikace: *Dějiny českých médií 20. století* (Jakub Končelík, Pavel Večeřa a Petr Orság), *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti* (Petr Bednařík, Jan Jirák a Barbara Köpplová), *Dějiny československé žurnalistiky III. díl* (Milena Beránková), *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945* a *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava* (Jan Gebhart, Barbara Köpplová a Jitka Kryšpínová).

Druhá část práce se věnuje analýze témat o ženách a pro ženy v letech 1944 až 1945. Analýza je rozdělena na dvě hlavní části; kvantitativní a historickou. Samostatnou kapitolu tvoří metodologická část, kde je vysvětlen postup výzkumu. Zdroji pro analýzu byla vybraná periodika z Národní knihovny a Archivu hlavního města Prahy. Zmíněná analýza je doplněna o citace vybraných článků. Citace byly ponechány v původní podobě, tedy bez toho, aniž by se zasáhlo do jejich obsahu stylisticky či pravopisně.

Oproti původní tezi se vzorek podrobil analýze vždy v posledních deseti dnech každého měsíce v letech 1944 až 1945. Samostatná kapitola *Zhodnocení výsledků analýzy*, která byla v původní tezi, se nakonec spojila se *Závěrem* bakalářské práce.

1. Historický kontext

1.1. Protektorát Čechy a Morava

Protektorát Čechy a Morava vznikl na základě Výnosu o zřízení Protektorátu Čechy a Morava říšského kancléře Adolfa Hitlera dne 16. března 1939. Podle výnosu se Československo stalo součástí Velkoněmecké říše. Výnos obsahoval i tuto část textu, „ospravedlňující“ okupaci: „*Po tisíc let náležely k životnímu prostoru německého národa česko-moravské země.*“¹

Protektorát Čechy a Morava měl být autonomní a samosprávný státní útvar. Protektorát měl svého prezidenta Emila Háchu² a také vládu, v níž se na pozici jejího předsedy postupně vystřídali Alois Eliáš³ (ve funkci 1939 – 1941)⁴, Jaroslav Krejčí⁵ (1942 – 1945)⁶ a Richard Bienert⁷ (leden 1945 – květen 1945)⁸. Tato vláda s prezidentem měla minimum moci, de facto žádnou.

Místo parlamentu byl jmenován výbor Národní souručenství v čele s předsedou vlády. Moc nad okupovanou zemí měl výsostně říšský protektor, který byl dosazen

¹ RANDÁK, Jan a kolektiv autorů. Dějiny českých zemí. *Dějiny českých zemí*. I. Praha: Knížní klub, 2011, s. 298-311. ISBN 9788024232058.

² **Emil Hácha (1872 – 1945) byl právníkem, československým a následně protektorátním prezidentem. Právě Emil Hácha jednal s Adolfem Hitlerem o osudu Československa. Po nátlaku ze 14. na 15. března 1939**

E. Hácha svěřil Československo A. Hitlerovi. 13. května 1945 byl na popud ministerstva vnitra Emil Hácha zatčen a dopraven do vězení na Pankráci, kde o měsíc později zemřel. Zdroj: *Vláda České republiky: Emil Hácha* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/emil-hacha>

³ **Alois Eliáš (1890 – 1942) byl ministrem dopravy, který zavedl jízdu a chůzi vpravo. Následně byl předsedou protektorátní vlády. Už od začátku okupace spolupracoval s domácím a zahraničním odbojem. V roce 1941 byl zadržen gestapem a následně byl odsouzen k smrti. Protektorátní prezident Emil Hácha se snažil zařídit pro A. Eliáše milost, ale jen se podařilo posunout termín popravy. K popravě nakonec došlo 19. června 1942. Zdroj: MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945. Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945. Řitka: Čas, 2012, s. 12. Český čas. ISBN 9788087470602.***

⁴ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945. Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945. Řitka: Čas, 2012, s. 12. Český čas. ISBN 9788087470602.*

⁵ **Jaroslav Krejčí (1892 – 1956) byl předsedou Ústavního soudu a později i předsedou protektorátní vlády. J. Krejčí byl po válce odsouzen k trestu odnětí svobody na 25 let. Zemřel ve věznicí na Pankráci. Zdroj: MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945. Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945. Řitka: Čas, 2012, s. 13. Český čas. ISBN 9788087470602.***

⁶ KOUDELKA, Zdeněk. *Život a dílo Jaroslava Krejčího*. I. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Právnícké sešity. ISBN 80-210-0781-8.

⁷ **Richard Bienert (1881 – 1949) byl protektorátním ministrem vnitra a následně předsedou protektorátní vlády. Po skončení války byl zatčen za kolaboraci a odsouzen ke 3 letům vězení. Nakonec byl propuštěn už v roce 1947. Zdroj: MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945. Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945. Řitka: Čas, 2012, s. 12. Český čas. ISBN 9788087470602.***

⁸ *Vláda České republiky: Richard Bienert* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/rejstrik-predsedu-vlad/richard-bienert-440/>

Adolfem Hitlerem a který měl být jeho přímým zástupcem v Protektorátu. Představitelé Protektorátu se dělili na dvě skupiny; představitelé protektorátní (autonomní) správy (protektorátní prezident, předseda vlády) a představitelé okupační správy (říšský protektor).

Prvním říšským protektorem byl Konstantin von Neurath⁹ (1873 – 1956). Během jeho funkčního období v protektorátním úřadě byly například uzavřeny vysoké školy nebo byly přijaty Norimberské zákony. Konstantin von Neurath byl v roce 1941 z funkce říšského protektora odvolán Adolfem Hitlerem údajně kvůli tomu, že nebyl dostatečně zaměřen proti Čechům. Formálně na pozici zůstal až do roku 1943.¹⁰ Po Konstantinu von Neurathovi byl Adolfem Hitlerem do funkce zastupujícího říšského protektora dosazen Reinhard Heydrich (1904 – 1942). Funkci vykonával v letech 1941 až 1942.¹¹ Reinhard Heydrich vyhlásil během svého působení stanné právo a chtěl dokončit germanizaci českého národa. Dne 27. května 1942 učinila odbojová skupina Anthropoid na zastupujícího říšského protektora Reinharda Hendricha atentát. Zastupující říšský protektor na následky zranění při atentátu - o několik dní později, přesně 4. června téhož roku¹² - umírá. Po smrti Reinharda Heydricha se na post zastupujícího říšského protektora dostal Kurt Daluege (1897 – 1946). Tento zmocněnec následně po atentátu na svého předchůdce vyhlásil stanné právo a „čisticí“ akci, která do dějin vstoupila pod názvem heydrichiáda. Se jménem Kurta Daluege je i spojeno vypálení obcí Lidice dne 10. června 1942 a Ležáky dne 24. června 1942. Daluege byl odvolán Adolfem Hitlerem kvůli zdravotnímu stavu¹³ a byl nahrazen Wilhelmem Frickem (1877 – 1946). Wilhelm Frick byl říšským protektorem v letech 1943 až 1945. V době jeho nástupu, byla však funkce říšského protektora pouze titulární. Reálnou moc měl státní ministr Karl Hermann Frank (1898 – 1946).¹⁴ Ve funkci státního ministra byl v letech 1943 až 1945. V posledních dnech války K. H. Frank varoval prostřednictvím rozhlasu, že jakékoli německé povstání utone v krvi.¹⁵ Když se spojenecká

⁹ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Velké dějiny zemí Koruny české*. I. Praha: Paseka, 1999-, s. 181. ISBN 8071855820.

¹⁰ *100+1: První muž protektorátu: Co přinesl Čechům Konstantin von Neurath?* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/prvni-muz-protektoratu-co-prinesl-cechum-konstantin-von-neurath>

¹¹ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Velké dějiny zemí Koruny české*. I. Praha: Paseka, 1999-, s. 378. ISBN 8071855820.

¹² IVANOV, Miroslav. *Atentát na Reinharda Heydricha*. I. Opava: Hart, 2003. Edice Miroslava Ivanova. ISBN 80-865-2936-3.

¹³ Ottův slovník. *Osobnosti - Česko: Ottův slovník*. I. Praha: Ottovo nakladatelství, 2008, s. 114. ISBN 978-80-7360-796-8.

¹⁴ *Historieblog.cz: WILHELM FRICK, POSLEDNÍ ŘÍŠSKÝ PROTEKTOR* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.historieblog.cz/2017/08/wilhelm-frick-posledni-rissky-protektor/>

¹⁵ *Fronta.cz: Projev K. H. Franka k českému národu (30. 4. 1945)* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.fronta.cz/dokument/projev-k-h-franka-k-ceskemu-narodu-30-4-1945>

vojska blížila k Praze a lidé začali osvoboditele vítat, vydal Frank zákaz vycházení a nařídil „svým“ represivním složkám, aby zastřelily každého, kdo ten zákaz poruší.¹⁶

Češi žili v Protektorátu Čechy a Morava šest let. Během této okupace využívali Němci všech dostupných zdrojů (lidských, hospodářských i ekonomických), které protektorát nabízel. Mimo to, chtěli stoupenci nacismu uzavřít konečné řešení české otázky; chtěli germanizovat český národ a převychovat „vhodné“ Čechy, aby mohli být součástí Říše.¹⁷ Ostatní měli být určení k likvidaci či deportaci.

Češi se snažili proti nacistům bojovat různými prostředky. Méně či více okázalými a viditelnými. Logicky se vyzdvihovaly významné události české historie, posilující vlastenectví. Například při výročí narození Jana Husa se oslav (1939) na Staroměstském náměstí v Praze zúčastnilo asi 50 000 lidí. Podobný ráz měl i (téhož roku) převoz ostatků Karla Hynka Máchy na Vyšehrad... Nacisté naopak lidem vnucovali myšlenku, že české území vždy patřilo k území Říše – viz. úryvek z Výnosu o zřízení Protektorátu Čechy a Morava kancléře Adolfa Hitlera: „*Po tisíc let náležely k životnímu prostoru německého národa česko-moravské země.*“¹⁸ V rámci této nacistické propagandy se využívaly různé filmy a divadelní hry.¹⁹

Konec 2. světové války v Evropě znamenal i konec Protektorátu Čechy a Morava. K protektorátu mířila spojenecká vojska, které si předem domluvila demarkační linii, kterou nesměla překročit. Sovětské vojsko (Rudá armáda) pomohla osvobodit Prahu ve dnech 8. a 9. května 1945, zatímco americké vojsko zůstalo v Plzni a osvobodilo západní Čechy. Exilový prezident Edvard Beneš se s chotí vrátil z Velké Británie do Československa 16. května 1945²⁰ a začal se sestavováním vlády, v jejímž čele stanul sociální demokrat Zdeněk Fierlinger.²¹

Co se týká médií, jejich správu po válce převzalo nově zřízené ministerstvo informací, do jehož čela nastoupil Václav Kopecký, jenž byl dlouholetým redaktorem Rudého práva. Ihned od po skončení války ministerstvo informací realizovalo nově nastolenou mediální politiku. Došlo kupříkladu k přeregistrování periodického tisku, a to

¹⁶ *Valka.cz: Život vraha - stručný přehled života K. H. Franka* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/11-Zivot-vraha-strucny-prehled-zivota-K-H-Franka>

¹⁷ MARŠÁLEK, Pavel. *Protektorát Čechy a Morava*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, s. 31-33, 141-144.

¹⁸ RANDÁK, Jan a kolektiv autorů. *Dějiny českých zemí. Dějiny českých zemí*. I. Praha: Knižní klub, 2011, s. 298-311. ISBN 9788024232058.

¹⁹ GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny zemí Koruny České XV a*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2006, s. 489-490.

²⁰ *Pražský hrad: Edvard Beneš* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/edvard-benes>

²¹ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945. Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, s. 11. Český čas. ISBN 9788087470602.

z důvodu centrálního rozdělování papíru.²²

Ministr informací Václav Kopecký hlásal, že v Československu existuje svoboda tisku. Podle něj ministerstvo informací jen usměrňuje tematickou agendu tisku, když instruuje, o čem se má, nebo nemá psát. V rámci legislativních úprav byl po válce zaveden zákon č. 101/1947 Sb., který hovoří o postavení redaktorů a Svazech novinářů a který ustanovil celostátní Ústřední svaz československých novinářů. Zákon jasně říká, že členství v příslušném svazu je podmínkou k vykonávání novinářské profese.²³

Jedna část Košického vládního programu²⁴ hovořila o vypořádání s nacistickou minulostí. Zřídily se komise pro různá odvětví; komise pro očistu médií označovala novináře – kolaboranty a vydávala potvrzení o bezúhonnosti, které bylo potřeba pro další vykonávání novinářské profese. Hlavně bylo ono potvrzení podmínkou pro vstup do novinářského svazu.²⁵

²² KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. století. Dějiny českých médií 20. století. I. Praha: Portál, 2010, s. 116-117. ISBN 9788073676988.

²³ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. století. Dějiny českých médií 20. století. I. Praha: Portál, 2010, s. 116-117. ISBN 9788073676988.

²⁴ **Košický národní program byl dokument, který po 2. světové válce schválila tehdejší československá vláda na zasedání v Košicích. Dokument určoval budoucí vývoj politiky, která se posunula orientačně na východ a ukotvila závislost na Sovětském svazu.** Zdroj: *Vojenský historický ústav Praha: Košický vládní program posunul před 68 lety československou armádu do náruče východu [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/kosicky-vladni-program-posunul-pred-68-lety-ceskoslovenskou-armadu-do-naruce-vychodu/>*

²⁵ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. století. Dějiny českých médií 20. století. I. Praha: Portál, 2010, s. 116-117. ISBN 9788073676988.

2. Postavení žen v Protektorátu Čechy a Morava

Několik let před vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava, respektive v období První republiky, byla ženská společnost emancipovanější než v období před ní. Ženská práva se téměř rovnala právům mužů. Například 31. ledna 1919 vstoupil v platnost *Řád volební v obcích Republiky československé* (75/1919 Sb.); díky němu mohly ženy volit a být voleny do obecních zastupitelstev.²⁶ O rok později bylo v *Ústavní listině Československé republiky* zakotveno, že ženy jsou politicky, sociálně a kulturně postaveny na úroveň mužům.²⁷ Tudíž mohly být ženy politicky, společensky a pracovně činné a volit bez ohledu na sociální postavení a zároveň i ony samy mohly být voleny do politiky, studovat na vysokých školách, mít rodinu a zároveň pracovat.²⁸

Po mnichovské dohodě, k níž došlo 29. září 1938 se začala objevovat propagandistická prohlášení Ženské národní rady, typu: „*Ženy československé buďte připraveny chránit v každé chvíli svůj domov, jako jsme připraveni my – vaši mužové a synové – bránit s puškou v ruce vás a svůj svobodný stát.*“ Po mnichovských událostech ovlivnila mobilizace život mnoha žen. Již zmíněná Ženská národní rada se ihned v roce 1938 přihlásila k petičnímu výboru *Věrní zůstaneme* (protinacistická odbojová organizace v Protektorátu Čechy a Morava v letech 1938 – 1942²⁹) a vyzývala ženy, aby se též zapojily do obrany národa³⁰ a účastnily se různých výcviků, kurzů nebo se seznámily alespoň s opatřením proti bojovým plynům.³¹

Oficiální protektorátní politika kladla důraz především na muže. Válka a totální nasazení znamenalo po pracovní stránce velkou změnu. Na první příčku žebříčku hodnot se dostala práce, měla se považovat za čest a službu.³² Ženy, které nebyly nedobrovolně nasazené na práci do Říše, musely nahradit muže, jež naopak byli v totálním nasazení.

²⁶ *Epravo.cz: ZÁKON ZE DNE 31.1.1919 ŘÁD VOLENÍ V OBCÍCH REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=976&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

²⁷ *Feminismus: NEKONEČNÝ BOJ ZA ROVNOPRÁVNOST* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://www.feminismus.cz/cz/clanky/nekonecny-boj-za-rovnopravnost>

²⁸ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, s. 12-14. ISBN 978-80-7036-397-3.

²⁹ DRNEK, Jan. 1938: *Věrní zůstaneme*. Brno: CPress, 2016. ISBN 978-80-264-1302-8.

³⁰ PEŠÁKOVÁ, Kristýna. *Ženské spolky jako cesta k ženskému vzdělávání*. Brno, 2006. Bakalářská diplomová práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Vedoucí práce Neznámý.

³¹ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, s. 12-14. ISBN 978-80-7036-397-3.

³² VOJÁČEK, Ladislav, Jaromír TAUCHEN a Karel SCHELLE, ed. *Proměny soukromého práva: sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB*. I. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5613-8.

Začaly tudíž vznikat ženské profese, které do té doby vykonávali jen muži – průvodčí, řidička nákladního automobilu nebo listonoška. Říše zde byla vzorem pro ženy, které pracovaly na dosud mužských pozicích; v Říši to tak totiž fungovalo už od začátku války, kdy ženy zastupovaly muže. Národní odborová ústředna zaměstnanecká (NOÚZ) měla oddělení, které se staralo o pracující ženy a pořádalo kurzy, ať už přeškolovací či na doplnění praktických znalostí.³³

Pracovní povinnost se od roku 1941 týkala všech žen ve věku 18 až 50 let s výjimkou matek dětí do 15 let a těhotných žen od šestého měsíce těhotenství. Pracovní povinnost platila k výkonu práce na území Protektorátu Čechy a Morava i na území Říše.³⁴

Ideál ženy v Protektorátu Čechy a Morava byl následující: žena má pracovat a být též matkou. Měla umět uvařit z přidělů, které nebyly mnohdy dostačující, umět přešívát a šít oblečení pro celou rodinu, ale zároveň být stále elegantní.³⁵ K tomu vyzývaly i mnohé články pro ženy v dobových periodících. Níže uvedený článek hovoří o tom, že žena může jezdit na kole, ale musí být k tomu vhodně oblečená, aby stále byla hezkou a elegantní. „*S větrem o závod ujíždí mladá sportovkyně na svém kole, ale musí být k tomu dobře oblečená. Sukně by překázela, delší kabát by byl nepohodlný. Úzký střevíc by klouzal ze šlapátek. Proto úbor cyklistky je ryze sportovní – tedy, nejen módní a vkusný, ale i účelný...*“³⁶

Miroslava Burianová v knize *Móda v ulicích protektorátu*, popisuje ženu následovně: „*Elegantní žena si dle dobových představ neměla barvit vlasy na nepřirozenou barvu, neměla si příliš líčit rty, nosit několikacentimetrové řasy, vonět se pronikavým parfémem, nosit příliš krátké sukně, sešlapané podpatky, ale ani vysoké podpatky, pokud v nich neuměla chodit rovně. Elegantní žena měla mít čisté ruce, a hlavně nalakované nehty, nepřehánět to se šperky, měla mít upravené vlasy a dbát na rovné linky na punčochách.*“

³³ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, s. 98 - 101. ISBN 978-80-7036-397-3.

³⁴ KOKOŠKOVÁ, Zdeňka, Jaroslav PAŽOUT a Monika SEDLÁKOVÁ. *Pracovali pro Třetí říši: nucené pracovní nasazení českého obyvatelstva Protektorátu Čechy a Morava pro válečné hospodářství Třetí říše (1939-1945) : edice dokumentů*. I. Praha: Scriptorium, 2011, s. 125-133. ISBN 978-80-87271-39-1.

³⁵ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, s. 12-14. ISBN 978-80-7036-397-3.

³⁶ Neuvedeno. S větrem o závod. *České slovo*. 23. 5. 1944, XXXVI(115), str. 6.

3. Vývoj protektorátního legálního tisku před roky 1944 a 1945

S vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava nacisty dne 16. března 1939³⁷ musela česká protektorátní média spolupracovat s nastoupivší mocí a v její prospěch. O tištěných médiích rozhodovaly okupační a protektorátní úřady; přičemž okupační úřady byly nadřazeny protektorátním.³⁸ Nacisté se snažili dostat pod kontrolu veškerou mediální produkci (ovlivňovat její výstupy) a vynutit si skrz ni (trvalou) poslušnost obyvatel obsazeného území. Na druhé straně, proti nacistům, působil domácí i zahraniční odboj (též i skrze média, ale v té době již ilegální), který se snažil o to, aby lid v Protektorátu Čechy a Morava udržoval v naději o dočasnosti okupace. Z této situace vznikly tři typy médií působící na území protektorátu; první byla legální média (legální periodika, rozhlasové vysílání a filmový průmysl), která byla kontrolována a řízena okupační správou. Druhým typem byl ilegální tisk vydávaný na území protektorátu odbojovými skupinami a třetím - posledním - byla média působící na území Protektorátu Čechy a Morava ze zahraničí. Sem se řadí i média, existující na zahraniční půdě, ovšem cílící na občany Československa, jimž se podařilo z protektorátu uprchnout.³⁹ Tedy na ty v exilu.

Dne 17. března 1939, den po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava, bylo vydáno nařízení, které upravovalo postavení Ústřední tiskové dozorcí služby (ÚTDS) vůči tiskovému odboru Předsednictva ministerské rady (TO PMR) v čele se Zdeňkem Schmoranzem.⁴⁰ Odbor Předsednictva ministerské rady prováděl kontrolu tisku a byl za ni také plně odpovědný. Řízení tisku měli nacisté ve svých rukou. Dohled nad médii jim zajišťovalo oddělení kulturně politických záležitostí Úřadu říšského protektora (ÚŘP) v čele s Karlem von Gregorym. Pod toto oddělení patřila skupina Tisk, jejímž vedením byl pověřen důstojník SS Wolfgang Wolfram von Wolmar.⁴¹

Uskutečňovaly se tiskové konference, které byly důležitým nástrojem řízení a kontroly protektorátního tisku. Zde šéfredaktoři sdělovacích prostředků dostávali instrukce, jak nejlépe zapůsobit na obyvatelé Protektorátu Čechy a Morava ve prospěch

³⁷ *Český rozhlas: 16. 3. 1939: Vyhlášen Protektorát Čechy a Morava* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/devitky/1939/_zprava/553715

³⁸ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 89-90. ISBN 978-80-7367-698-8.

³⁹ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 195-196. Žurnalistika a komunikace. ISBN 9788024730288.

⁴⁰ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 90. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁴¹ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 195-196. Žurnalistika a komunikace. ISBN 9788024730288.

Říše. Ony konference se konaly jednou týdně, šlo-li o účely deníku, nebo jednou měsíčně, pokud měly „sloužit“ týdeníku.⁴²

Přesně 19. ledna 1942 převzal český politik a kolaborant Emanuel Moravec ministerstvo školství a nově vytvořený Úřad lidové osvěty. Až na jaře téhož roku se tyto dvě instituce spojily pod názvem Ministerstvo školství a lidové osvěty, a to přebralo oddělení kulturně politických záležitostí Úřadu říšského protektora a s ním i skupinu Tisk.⁴³

Cenzuru tisku vykonávaly příslušné německé a protektorátní úřady. Tištěná média byla pod dozorem též Gestapa a Sicherheitsdienst⁴⁴. Cenzura v protektorátu byla trojí - předběžná, průběžná i následná.⁴⁵

V jednotlivých redakcích deníků a týdeníků fungovali vždy dva čeští cenzoři. Například v Ústřední tiskové dozorčí službě měli cenzoři službu 24 hodin denně. Cenzurní činnost byla upravována v Souborném přehledu pokynů pro tiskovou přehlídku⁴⁶. V tisku se cenzurovaly články, fotografie i inzeráty.⁴⁷

3.1. Charakteristika tištěných médií

Vyhlášený Protektorát Čechy a Morava zásadně ovlivnil tištěná média. Pro německou propagandu byly využívány na titulu hlavně zásadní úvodníky nebo komentáře. Zmíněná cenzura sledovala opravdu veškerý obsah, všechny žánry i rubriky, dokonce též inzeráty. Stále významnější roli sehrávala kulturní rubrika, kde se časem cíleně objevovala témata jako zábava a odpočinek – tedy ta méně „angažovaná a ideologicky škodlivá“. Od poloviny roku 1944 noviny vycházely na menším prostoru - měly méně stran - a mnohé jejich rubriky vymizely. Ke konci války pak výtisk novin představoval často i jeden jediný list, na němž se psalo převážně o válečném vývoji provázeném propagandou. Omezení

⁴² KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 91. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁴³ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 91. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁴⁴ Sicherheitsdienst – SD (Bezpečnostní služba)

⁴⁵ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 91. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁴⁶ Souborný přehled pokynů pro tiskovou přehlídku byl dokument obsahující pokyny, kterými se měla řídit cenzura českého protektorátního tisku. Zdroj: *Fronta.cz: Souborný přehled pokynů pro tiskovou přehlídku platných ode dne 17. září 1939 [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.fronta.cz/dokument/souborny-prehled-pokynu-pro-tiskovou-prehliDKu-platnych-ode-dne-17-zari-1939>*

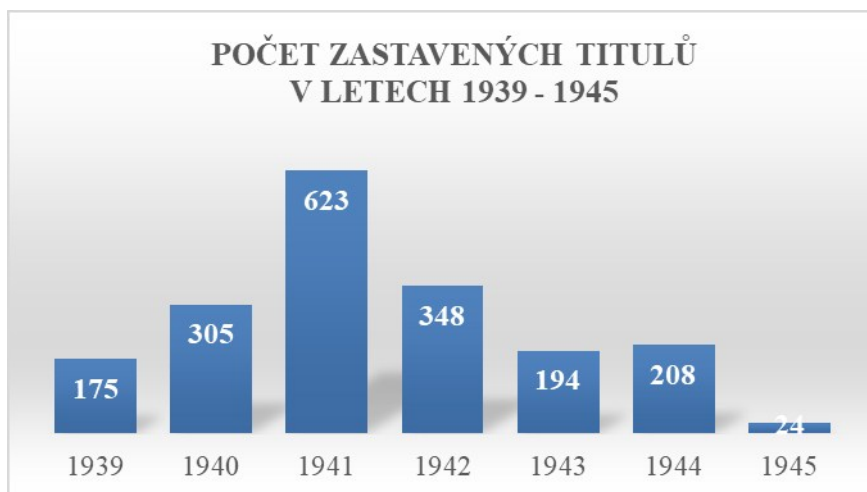
⁴⁷ BEDNARČIK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. Dějiny českých médií. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 197. Žurnalistika a komunikace. ISBN 9788024730288.

stránkového objemu deníků bylo důsledkem nedostatku novinového papíru v posledních letech války.⁴⁸

3.2. Pokles počtu periodik

Protektorátní období (1939 – 1945) znamenalo i pokles počtu vycházejících novin a časopisů. Zprvu na území protektorátu vycházelo 2 125 titulů. Během následujících let války byla se existence řady periodik zakázána. Mnohá z nich byla pozastavena na začátku okupace, některá periodika byla zakázána až v jejím průběhu. Hned roku 1939 bylo zastaveno až 175 titulů. Největší počty periodik byly „stopnuty“ v letech 1940 až 1942. Rok po okupaci bylo zakázáno 305 titulů. V roce 1941 zmizelo z příkazu nacistického vedení nejvíce titulů; až 623 periodik nesmělo vycházet. Následný rok se snížil počet zakázaných periodik na 348. Ovšem v roce 1943 došlo k zastavení 194 titulů, v ten další se počet zakázaných periodik zvýšil o 14 titulů, které nesměly vycházet. Ale i v posledním letopočtu druhé světové války se zastavovalo - skončilo 24 periodik.⁴⁹

Graf 1 Grafické znázornění počtu zastavených titulů v letech 1939 – 1945⁵⁰

■ počet zastavených titulů

⁴⁸ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 96. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁴⁹ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 199. Žurnalistika a komunikace. ISBN 9788024730288.

⁵⁰ Graf byl zpracován na základě grafu č. 7.1 z publikace Dějiny českých médií (BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 199. Žurnalistika a komunikace. ISBN 9788024730288.)

Důvody k zastavení působnosti titulů byly různé. Na začátku okupace byl důvod hlavně politický, ke konci války hrály roli důvody hospodářské (např. nedostatek papírů a pracovních sil). Tituly, které „přežily“ zákazy, se musely v posledních letech války omezit v rozsahu - počtu stran, ale i ve výši nákladu.⁵¹

⁵¹ BEDNARČEK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. Dějiny českých médií. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 199 - 200. Žurnalistika a komunikace. ISBN 9788024730288.

4. Profily zkoumaných periodik

V následující kapitole se budu věnovat stručné charakteristice periodik, která jsem využila ve svém výzkumu a na nichž byl použit vzorek, jenž jsem si určila – výzkum témat o ženách a pro ženy v posledních deseti dnech každého měsíce v letech 1944 a 1945. Jedná se o listy Národní politika a České slovo. Jednotlivé podkapitoly obsahují stručnou historii daného periodika a jeho vývoj do roku 1945. Zmiňuji i důležité osobnosti spojené s Národní politikou, tak i Českým slovem.

4.1. Národní politika

Národní politika začala vycházet roku 1883 jako česky psaná příloha (pod názvem Česká politika) německy psaného deníku Politik. V roce 1885 se z přílohy stal samostatný list s názvem Národní politika. List původně podporoval politiku staročeského směru. Po vzniku Československé republiky v roce 1918 sloužila Národní politika straně Československá národní demokracie, jejímž předsedou byl Karel Kramář. Vydavatelem listu byla Politika, tiskařský a vydavatelský závod.⁵²

Publikace Dějiny Československé žurnalistiky III. díl píše o Národní politice toto: „Před prudkým rozvojem melantrišského tisku ve 20. letech byla nejrozšířenějším listem a svou grafickou úpravou se stala vzorem mnoha dalším deníkům.“⁵³ Národní politika byla hojně rozšířena i díky inzertní příloze Malý oznamovatel, která se těšila velké oblibě mezi čtenáři.⁵⁴ Mezi šéfredaktory Národní politiky patřil například Václav Beneš Šumavský (ve funkci v letech 1925 až 1927), dr. Josef Janda (ve funkci v letech 1927 až 1938), Václav Crha (ve funkci v letech 1937 až 1943) a Jan Scheinost (ve funkci v letech 1943 až 1945).⁵⁵

Mezi významné redaktory se řadí Josef Hais Týnecký (1885 – 1964)⁵⁶, Olga Fastrová (1876 – 1965)⁵⁷ nebo Miloš Čtrnáctý (1882 – 1970)⁵⁸.

⁵² Dějiny československé žurnalistiky III. díl. BERÁNKOVÁ, Milena. I. Praha: Novinář, 1988, 176 - 177.

⁵³ Dějiny československé žurnalistiky III. díl. BERÁNKOVÁ, Milena. I. Praha: Novinář, 1988, 176 - 177.

⁵⁴ Dějiny československé žurnalistiky III. díl. BERÁNKOVÁ, Milena. I. Praha: Novinář, 1988, 176 - 177.

⁵⁵ Čeští filmoví publicisté: Národní Politika (deník) [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/cestifilmovipubliciste/home/narodni-politika-denik-cesti-folmovi-publiciste>

⁵⁶ Databazeknih.cz: Josef Hais Týnecký [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/josef-hais-tynecky-840>

⁵⁷ Databazeknih.cz: Olga Fastrová [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/olga-fastrova-63577>

Od 31. března 1939 byla Národní politika listem Národního souručenství. Deník měl dvojí vydání; jedna verze byla pro Prahu a druhá pro venkov. Tento deník měl obsahově velký vliv na střední třídu.⁵⁹

Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava dne 16. března 1939⁶⁰ do struktury periodik výrazně zasáhly protektorátní úřady, což zapříčinilo (jak bylo již výše uvedeno) snížení počtu vydávaných titulů. Některé listy byly zastaveny zcela, některé byly sloučeny s jinými – docházelo k fúzím. Zanikla též některá polední a některá večerní vydání deníků. Jen v roce 1939 zaniklo 172 titulů novin a časopisů. V roce 1944 přišly nové postihy, které zasáhly českou žurnalistiku opět. Kvůli nedostatku papíru a též mobilizací všech sil pro vítězství Říše byly zastaveny další tituly. Z deníků se v posledních letech války udrželo jen jedenáct titulů. K nim patřila i ona zmíněná Národní politika.⁶¹

Nově zřízené ministerstvo informací mělo už od začátku května roku 1945 na starosti správu médií. Ministerstvo informací nově konstruovalo strukturu periodik, což znamenalo, že se všechny tituly musely přeregistrovat. Navíc zanikly tisky nepovolených politických stran (např. deník Venkov), zmizel bulvární tisk, německý tisk, ale i některé další tituly, které vycházely během okupace – toto se týká i Národní politiky.⁶² Činnost deníku Národní politika byla ukončena už v květnu roku 1945.

Česká žurnalistika nemohla kvůli tiskové cenzuře pravdivě zobrazovat nejen život v Protektorátu Čechy a Morava - politické rubriky českých listů se pro omezené informace a zásahy cenzury téměř shodovaly. Jako příklad uvádím článek ze dne 28. února 1944, pojednávající o političce Ellen Wilkinsonové⁶³, která se stala předsedkyní anglické labouristické strany. Článek vyšel v listu Národní politika, i v Českém slově v týž den – tedy 28. února 1944.

V Národní politice článek s názvem „*Ellen Wilkinsonová předsedkyní anglické labouristické strany*“ vypadal a zněl následovně: „*Jak se dovídá „Berliner Börsenzeitung“, byla předsedkyní anglické labouristické strany po úmrtí dosavadního*

⁵⁸ BLODIGOVÁ, Alexandra a kolektiv autorů. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Praha: Matfyzpress, 2007, s. 27. ISBN 9788086732961.

⁵⁹ PASÁK, Tomáš. *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939 - 1945*. I. Praha: Univerzita Karlova, 1980, 230 - 231

⁶⁰ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Velké dějiny zemí Koruny české*. I. Praha: Paseka, 2006, s. 167-173. ISBN 8071855820.

⁶¹ BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky III. díl. I*. Praha: Novinář, 1988, 238-239.

⁶² KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století. Dějiny českých médií 20. století*. I. Praha: Portál, 2010, s. 114-115. ISBN 9788073676988.

⁶³ **Ellen Wilkinsonová (1891 – 1947) byla britskou političkou, která se stala v roce 1944 předsedkyní labouristické strany. Od července 1945 byla ministryní školství až do své smrti. Hrála významnou roli v protestech „The Jarrow March“ ve 30. letech, kde projevovala nesouhlas s nezaměstnaností místních obyvatel. Zdroj: BARTLEY, Paula. *Ellen Wilkinson: From Red Suffragist to Government Minister*. London: Pluto Press, 2014. ISBN 978-0-7453-3237-6.**

předsedy zvolena státní tajemnice v anglickém ministerstvu vnitra Ellen Wilkinsonová, blízká spolupracovnice Herberta Morrisona. Tím dosáhlo významného úspěchu levé křídlo strany, které již dlouho koketuje s Moskvou a přimlouvá se za přijetí komunistů do labouristické strany. Ellen Wilkinsonová je známá jménem „Rudá Ellen“ nejenom pro svoje rudé vlasy, nýbrž i pro svou bývalou – jak se praví – moskevskou orientaci. Pod Morrisonovým vlivem se prý však její stanovisko ke komunismu stalo poněkud zdrženlivější.“⁶⁴ A pro srovnání, takto vypadal článek v Českém slově. Informacemi se nelišil, jen měl pozměněný titul; „Žena v čele britské Labour Party“. „...byla předsedkyní anglické labouristické strany po úmrtí dosavadního předsedy, zvolena státní tajemnice v anglickém ministerstvu vnitra Ellen Wilkinsonová, blízká spolupracovnice Herberta Morrisona. Tím dosáhlo významného úspěchu levé křídlo strany, které již dlouho koketuje s Moskvou a přimlouvá se za přijetí komunistů do labouristické strany. Ellen Wilkinsonová je známá jménem „Rudá Ellen“ nejenom pro svoje rudé vlasy, nýbrž i pro svou bývalou – jak se praví – moskevskou orientaci.“⁶⁵

Vlastní tvůrčí žurnalistická tvorba se odehrávala především v kulturních rubrikách, ale i ty v průběhu let poznamenala cenzura.⁶⁶

Nacistická snaha o ovládnutí Protektorátu Čechy a Morava s sebou nesla i kontrolu nad médii. Okupační moc si zřídila mimo jiné i systém pravidelně pořádaných tiskových konferencí s šéfredaktory a vybranými novináři vycházejících periodik. Na těchto „konferencích“, které se konaly pravidelně jednou týdně, byly předneseny požadavky, jak se mají zpracovávat významná témata v listech, jak používat správně terminologii a fotografie, tak, aby to co nejvíce vyhovovalo nacistické propagandě. Zúčastnění novináři pak měli za úkol tyto informace předat dál v redakci. Cíl těchto konferencí bylo sjednotit mediální obsahy vůči zájmům vlády.⁶⁷

V Národní politice se během Protektorátu Čechy a Morava vystřídali dva šéfredaktoři. Prvním byl Václav Crha (1901 – 1964), který působil jako šéfredaktor od roku 1937 až do roku 1943 (pracoval také v listech Lumír, Hudební rozhledy, Svoboda, Večer, Lidový deník, Venkov a Lidové noviny). V září 1939 se účastnil výpravy českých novinářů do Polska na válečné bojiště, kromě této výpravy se zúčastnil i několika dalších. V roce 1941 si vynutil s několika dalšími novináři návštěvu u předsedy vlády Aloise

⁶⁴ ČTK. Ellen Wilkinsonová předsedkyní anglické labouristické strany. *Národní politika*. 28. 1. 1944, LXII(27), str. 2.

⁶⁵ ČTK. Žena v čele britské Labour Party. *České slovo*. 28. 1. 1944, XXXVI(23), str. 1.

⁶⁶ BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky III. díl. I.* Praha: Novinář, 1988, 239-242.

⁶⁷ GEBHART, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Jitka KRYŠPÍNOVÁ. Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava. *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. V Praze: Karolinum, 2010, s. 13-15. ISBN 9788024616322.

Eliáše. S tímto setkání souvisí chlebičková aféra, kdy po schůzce někteří novináři onemocněli a Karel Lažnovský, údajně na následky otravy, zemřel.⁶⁸ Václav Crha, jak už bylo zmíněno, působil v Národní politice na pozici šéfredaktora do roku 1943, kdy byl na podnět Wolfganga Wolframa von Wolmara vystřídán Janem Scheinostem. W. W. von Wolmar totiž vytýkal Václavovi Crhalovi, že píše málo článků (dokonce se mu mezi novináři říkalo „nepíšící šéfredaktor“) a nedostatečně v Národní politice propaguje „říšskou myšlenku“.⁶⁹ Na začátku května roku 1945 byl Václav Crha vyloučen ze Svazu českých novinářů a o rok později odsouzen na doživotí, ale v roce 1956 byl propuštěn na podmínku.⁷⁰ Druhým šéfredaktorem, který vystřídal zmíněného Václava Crhu, byl Jan Scheinost (1896 – 1964). Ve funkci šéfredaktora Národní politiky byl od roku 1943 do počátku května roku 1945. Novinářem z povolání se stal v roce 1923, kdy působil v listu Rozmach. Poté figuroval i v listech Kmen, Večerní list, Pražský večerník, Fašistické listy či Lidové listy. Dne 7. května 1945 byl zadržen a o dva roky později byl odsouzen k 22 měsícům vězení.⁷¹

Tabulka 1 Přehled šéfredaktorů Národní politiky během Protektorátu Čechy a Morava

Václav Crha (1901 – 1964)	Jan Scheinost (1896 – 1964)
Na pozici šéfredaktora: 1937 - 1943	Na pozici šéfredaktora: 1943 - 1945

4.1.1. Vizuální podoba Národní politiky v letech 1944 a 1945

Na titulní straně deníku Národní politika v roce 1944 (viz Příloha č. 1: Titulní strana Národní politiky z 22. ledna 1944) byly nejdůležitější zprávy z přechodného dne, které měly pokračování na následujících stranách. V pravém horním rohu bylo datum, místo vydání, ročník, cena a telefonní číslo do redakce. V levém horním rohu byly „upomínky“ nebo zvolání a citace politických osobností, které se vztahovaly k aktuální společensko politické situaci – dejme tomu „*Nezapomeňte vyměnit staré tisícikoruny!*“⁷²

⁶⁸ BLODIGOVÁ, Alexandra a kolektiv autorů. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Praha: Matfyzpress, 2007, s. 25-26. ISBN 9788086732961.

⁶⁹ ŠINDELÁŘ, Bc. Konstantin. *Causa protektorátního novináře Václava Crhy před Národním soudem*. Brno, 2007. Diplomová práce. MASARYKOVA UNIVERZITA. Vedoucí práce PhDr. Pavel Večeřa, Ph.D.

⁷⁰ BLODIGOVÁ, Alexandra a kolektiv autorů. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Praha: Matfyzpress, 2007, s. 25-26. ISBN 9788086732961.

⁷¹ BLODIGOVÁ, Alexandra a kolektiv autorů. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Praha: Matfyzpress, 2007, s. 110 - 111. ISBN 9788086732961.

⁷² *Národní politika*. 22.1.1944, **LXII**.(21).

V tomto období měla Národní politika přibližně šest stran. Na straně dvě většinou pokračovaly článků z titulní strany. Pravidelně se zde objevovala rubrika „*Očima nové Evropy*“, která obsahovala krátké články s tématy hýbajícími nejen Evropou. Třetí strana se věnovala rubrikám „*Různé zprávy*“ a „*Kulturní obzor*“. Na čtvrté straně se „usídlily“ rubriky: „*Pro ženu a domácnost*“, „*Národní hospodář*“, „*Ze soudní síně*“ a „*Pražská bursa*“. Čtvrtinu strany též zabíralo sportovní zpravodajství. Na páté straně se naopak objevovaly rubriky „*Zprávy osobní a rodinné*“ a „*Odborní lékaři*“. Strana nabízela i program divadel, koncertů či výstav. Začínala zde i populární inzertní část „*Malý oznamovatel*“, která byla mezi čtenáři oblíbená a pokračovala až na konec deníku.⁷³

V roce 1945 se podoba titulní strany Národní politiky (viz *Příloha č. 2: Titulní strana Národní politiky z 23. ledna 1945*) nelišila od podoby, již měla roku 1944. Opět obsahovala nejdůležitější zprávy z předchozího dne, jen se jejich obsah zaměřoval více na vývoj situace ve válce. Pravý horní roh opět obsahoval datum, místo vydání, ročník, cenu a telefonní číslo do redakce. Levý horní roh byl prostorem - i v tomto roce - pro „upomínky“ či citáty a výroky politických osobností; obsah se vztahoval k aktuální politické nebo společenské situaci. Na počátku roku 1945 měl deník Národní politika celkem čtyři strany, tudíž o dvě méně než v roce předchozím. Postupem měsíců se Národní politika ještě „zkrátila“, a to z oněch ze čtyř stran na dvě. Druhá strana Národní politiky obsahovala opět pokračování a dokončení článků z titulní strany a rubriku „*Očima nové Evropy*“. Třetí se věnovala rubrikám „*Různé zprávy*“, „*Národní hospodář*“ a „*Filmový svět*“. Čtvrtá - a zároveň poslední - strana obsahovala sportovní zpravodajství a zkrácené inzertní části „*Malý oznamovatel*“ a „*Zprávy osobní a rodinné*“.⁷⁴

4.2. České slovo

List *České slovo* vyšlo poprvé 1. března 1907 jako ústřední tiskový orgán Národní sociální strany,⁷⁵ jehož odpovědným redaktorem se stal Jiří Pichl. První číslo deníku *České slovo* obsahovalo dvacet stran a v Praze se prodávalo za čtyři haléře (sobotní a venkovské vydání bylo dražší).⁷⁶ Vydavatelské družstvo (od roku 1910 tiskový koncern Melantrich)

⁷³ *Národní politika*. 22.1.1944, **LXII.**(21).

⁷⁴ *Národní politika*. 23.1.1945, **LXIII.**(19).

⁷⁵ MALÍŘ, Jiří; MAREK, Pavel a kol. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004. I. díl: 1861-1938*. Brno: Doplněk, 2005, s. 406.

⁷⁶ VOPRAVIL, Jaroslav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: Státní pedagogické

bylo majitelem a vydavatelem Českého slova. Během 1. světové války bylo České slovo zastaveno a krátký čas vycházelo pod názvem Naše slovo. Od konce roku 1918 opět České slovo vycházelo s původním názvem.⁷⁷

V roce 1923 se začalo vydávat Večerní České slovo⁷⁸, které se ve druhé polovině 20. let stalo nejrozšířenějšími novinami v Čechách.⁷⁹ To, že bylo Večerní České slovo tak rozšířené, se stalo díky tomu, že noviny byly pestré, pohotové, stručné a přehledné. Mimo jiné byla v deníku jedna celá strana, která se věnovala sportu.⁸⁰

Kromě Večerního Českého slova vycházelo i Nedělní České slovo v nákladu 322 000 výtisků.⁸¹ Od 31. března 1938 vycházelo České slovo pod Národním souručenství.⁸²

České slovo se jako deník udrželo až do roku 1944, kdy přešlo na týdenní periodicitu, což pramenilo z ekonomických problémů vyvolaných válkou. Večerní České slovo se v podobně deníku udrželo až do konce války.⁸³

České slovo začalo opět jako silný deník působit už během květnového povstání roku 1945, ovšem pod jiným názvem – Osvobozené České slovo (během květnového povstání roku 1945) a následně jako Svobodné slovo. Název se změnil strategicky i proto, že deník vycházel i během éry Protektorátu Čechy a Morava.⁸⁴

Poté Svobodné slovo vycházelo jako deník až do roku 1996, kdy bylo jeho vydávání - přes úspěšný restart po roce 1989 - neslavně ukončeno.⁸⁵

V Českém slově se během Protektorátu Čechy a Morava vystřídali dva šéfredaktoři. Prvním byl Karel Lažnovský (1906 – 1941), který funkci šéfredaktora zastával od března do září roku 1941. Dříve přispíval například do listů Duch českého severu nebo Pražský

nakladatelství, 1973, s. 1060.

⁷⁷ BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky III. díl. I.* Praha: Novinář, 1988, 162-165.

⁷⁸ FEJLEK, Vojtěch. *Melantrich 1898-1998: nepodlehni ani ohni ani meči : [nejstarší český vydavatelský dům]*. I. Praha: Melantrich, 1998. ISBN 80-7023-273-0.

⁷⁹ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2010, s. 48.

⁸⁰ BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky III. díl. I.* Praha: Novinář, 1988, 162-165.

⁸¹ PASÁK, Tomáš. *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939 - 1945*. I. Praha: Univerzita Karlova, 1980, s. 134.

⁸² **Národní souručenství (NS) bylo ustaveno protektorátním prezidentem Emilech Háchou 21. března roku 1939. Hlavní účel ustanovení bylo spojení všech českých politických i nepolitických stran. Byla snaha vytvořit jednotné národní uskupení, které by zabránilo mocenskému boji mezi politickými i nepolitickými stranami. Nacisté měli snahu proniknout do NS a tak do něho nasadili aktivistický novináře, kteří se snažili „vychovávat“ český národ dle říšské myšlenky.** Zdroj: MARŠÁLEK, Pavel. *Protektorát Čechy a Morava. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, s. 109 - 114*

⁸³ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2010, s. 99-100.

⁸⁴ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2010, s. 113-118.

⁸⁵ *Moravská zemská knihovna: Svobodné slovo* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:408ed78a-0355-4e8c-a71a-94755bb427d4>

směr a řadil se mezi proněmecké aktivistické novináře. V roce 1941 si vynutil spolu s několika dalšími novináři schůzku u předsedy vlády Aloise Eliáše. S tím setkání souvisí již zmiňovaná chlebičková aféra, kdy Lažnovský, údajně na otravu chlebičky, zemřel. Úmrtí Karla Lažnovského označily nacisté za politickou vraždu a využili ji k útokům proti Aloisu Eliášovi.⁸⁶ Druhým šéfredaktorem byl Karel Werner (1906 – 1947), který trávil ve funkci šéfredaktora Českého slova čas od roku 1943 do konce války v roce 1945. I Karel Werner se v roce 1941 zúčastnil oné chlebičkové aféry... Werner, na rozdíl od Karla Lažnovského, vyvázl bez zdravotní újmy. Nicméně 8. května 1945 byl zatčen a o dva roky později odsouzen k trestu smrti.⁸⁷

Tabulka 2 Přehled šéfredaktorů Českého slova během Protektorátu Čechy a Morava

Karel Lažnovský (1906 – 1941)	Karel Werner (1906 – 1947)
Na pozici šéfredaktora: březen – září 1941	Na pozici šéfredaktora: 1943 – květen 1945

Po válce se České slovo přejmenovalo krátce na Osvobozené České slovo a následně na Svobodné slovo. Po květnu 1945 byl šéfredaktorem Svobodného slova Karel Nový (1890 – 1980). Nový působil v Českém slově v roce 1912 až 1915 a znovu pak v letech 1918 – 1927. V posledním roce války byl vězněn v koncentračním táboře.⁸⁸

4.2.1. Vizuální podoba Českého slova a následně Svobodného slova v letech 1944 a 1945

Na titulní straně deníku České slovo v roce 1944 (*viz Příloha č. 3: Titulní strana Českého slova z 22. ledna 1944*) byly nejdůležitější zprávy z předchozího dne, které se týkaly politiky i společnosti. V pravém horním rohu bylo datum, místo vydání, ročník, číslo a cena. Pod názvem deníku České slovo byl umístěn podtitul: „*List pro národ a socialismus*“, který jasně říkal, že deník patří pod Národní souručenství. České slovo mělo v roce 1944 šest stran. Na druhé byly opět umístěny nejdůležitější zprávy, a to jak

⁸⁶ BLODIGOVÁ, Alexandra a kolektiv autorů. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Praha: Matfyzpress, 2007, s. 75. ISBN 9788086732961.

⁸⁷ BLODIGOVÁ, Alexandra a kolektiv autorů. *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Praha: Matfyzpress, 2007, s. 134. ISBN 9788086732961.

⁸⁸ TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. století. II. díl. K-P*. Vyd. 1. Praha, Litomyšl: Paseka, 1999, s. 478.

politické (domácí + zahraniční politika), tak společenské. Byly zde pravidelně i dvě rubriky „*Politické aktivity*“ a „*Zpravodajské záznamy*“. Třetí strana obsahovala rubriku „*Kulturní život*“ a převzaté kreslené vtipy různých německých autorů pod společným názvem „*Smích Evropy*“. Čtvrté strana patřila rubrikám „*Denní zprávy*“, „*Co připomíná dnešek*“ a „*Z nejzajímavějších výroků*“.⁸⁹

Rubrika „*Z nejzajímavějších výroků*“ obsahuje výroky různých osobností, přísloví a podobně, vztahující se k aktuální situaci, ty, pro daný moment a čas „nejvhodnější“. Například převzatý výrok K. Streje z Moravských novin: „*Cesta Evropy a tím i českého národa vede skrz mohutnou řeku tvůrčího nacionálního socialismu, která dává žít, protože sama je živá, aby jako taková se nám stala ideou a symbolem.*“⁹⁰ Tuto citaci jsem vybrala proto, že byla zařazena do výše zmíněné rubriky a jasně charakterizuje nacistickou propagandu a „říšské myšlenky“. Každý den zde bylo možné nalézt i program pražských divadel a rozhlasu.

Pátá strana obsahuje rubriky jako „*Sport a hry*“, „*Hospodářství, práce, veřejná správa*“, „*Pražská bursa*“ a „*Ve zkratce*“. Na poslední straně jsou umístěny fejetony různých autorů (např. „*Jiná tvář*“ E. F. Míška⁹¹, „*Kanáří závody*“ Věry Pravdivé⁹² nebo „*O jednorozci*“ Dr. Jana Obenbergera⁹³) a rubriky „*Malý oznamovatel*“ a „*Odborní lékaři*“.⁹⁴

České slovo se v podobě deníku udrželo až do roku 1944, kdy přešlo na týdenní periodicitu, a to kvůli ekonomickým problémům vyvolaných válkou.⁹⁵ Po válce - v roce 1945 - se České slovo přejmenovalo na Svobodné slovo. Titulní strana Svobodného slova (viz Příloha č. 4: *Titulní strana Svobodného slova z 23. května 1945*) se nelišila od titulní strany z předchozího roku. Řešila se tu hlavně poválečná situace, jak v Československu, tak i ve světě. V pravém horním rohu bylo uvedeno místo vydání, datum, ročník, číslo a cena. Cena Svobodného slova byla o třicet haléřů vyšší než u Českého slova. Deník stál 1 Kč, zatímco České slovo stálo 70 haléřů. Pod názvem deníku Svobodné slovo je podtitul Ústřední orgán Československé strany národně socialistické. To naznačuje, že tato politická strana byla po válce obnovena a Svobodné slovo se stalo jejím ústředním tiskovým orgánem. Svobodné slovo mělo čtyři strany. Po grafické stránce deník zůstal

⁸⁹ *České slovo*. 22.1.1944, XXXVI.(18).

⁹⁰ *České slovo*. 22.1.1944, XXXVI.(18).

⁹¹ MÍŠEK, E.F. *Jiná tvář*. *České slovo*. 22.1. 1944, XXXVI.(18), 6.

⁹² PRAVDIVÁ, Věra. *Kanáří závody*. *České slovo*. 23. 1. 1944, XXXVI. (19), 6.

⁹³ OBENBERGER, Jan. *O jednorozci*. *České slovo*. 25. 1. 1944, XXXVI. (21), 6.

⁹⁴ *České slovo*. 22.1.1944, XXXVI.(18).

⁹⁵ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2010, s. 99-100.

víceméně stejný. Na druhé straně je dál k nalezení rubrika „*Kulturní zprávy*“ a články, obsahující nejdůležitější informace z domova i ze světa. Třetí strana má svou rubriku „*Hnutí strany národně socialistické*“, která obsahovala stranické informace. Na čtvrté straně byly rubriky „*Tělovýchova a sport*“, „*Denní zprávy*“ a „*Malý oznamovatel*“.⁹⁶

⁹⁶ *Svobodné slovo*. 23.5.1945, I.(10).

5. Témata o ženách a pro ženy v Národní politice a Českém slově v letech 1944 až 1945

5.1. Metodologická část

V rámci metodologické části jsem se věnovala výzkumu témat a rubrik, které se týkaly žen a jejich života v letech 1944 a 1945. Obě zkoumaná periodika měla pravidelnou rubriku určenou ženám. V Národní politice existovala rubrika „*Pro ženu a domácnost*“, která vycházela pravidelně každý týden do konce dubna 1945, respektive 29. dubna 1945 vyšla naposledy.⁹⁷ V periodiku České slovo vycházela rubrika s názvem „*Co zajímá naše ženy*“; ve zkoumaných letech vycházela v úterý, nikoli však každý týden.

Vzhledem k tomu, že by byl zkoumaný vzorek příliš obsáhlý, zúžila jsem jej. Z každého roku jsem vybrala posledních deset dní v každém měsíci, které jsem podrobila analýze. Stanovenou jednotkou šetření se stala rubrika, samostatná fotografie či článek o ženách nebo pro ženy. Celkem jsem analyzovala 353 čísel novin; z toho 160 činila Národní politika, 122 České slovo a 71 čísel Svobodného slova. Jen pro upřesnění - České slovo pod tímto názvem vycházelo do května 1945, kdy vyšlo číslo pod názvem Osvobozené České slovo a následně bylo přejmenováno dne 16. května 1945⁹⁸ na Svobodné slovo a pod tímto názvem vycházelo až do svého zániku v roce 1996. Bohužel se v rámci výzkumu vyskytly měsíce, kdy neexistoval žádný příspěvek, který by mohl být zařazen pod příslušné téma.

5.2. Zdroje pro metodologickou část

Periodika byla zkoumána v Národní knihovně České republiky (Klementinum) a Archivu hlavního města Prahy. V Národní knihovně České republiky jsem část periodik měla k dispozici ve svazkách dle období a zbytek v digitalizované formě. V Archivu hlavního města Prahy jsem využila jen tištěné formy periodik, z nichž jsem si následně udělala kopii k bližšímu prostudování.

⁹⁷ PAKOSTA, Jan. Ženská nelogičnost. *Národní politika*. 22. 4. 1944, LXII(111), str. 2.

⁹⁸ *Svobodné slovo 1945-1948: ústřední deník Československé strany národně socialistické*. Praha, 2011. Diplomová práce. Karlova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

6. Kvantitativní analýza témat o ženách a pro ženy v Národní politice v letech 1944 až 1945

V této kvantitativní analýze jsem si stanovila témata, podle kterých se rozdělávaly rubriky, fotografie nebo články, týkající se žen, nebo byly o ženách z průběhu let 1944 a 1945 v Národní politice. Názvy témat ukazuje zde vyobrazená tabulka č. 3. Rubriky, fotografie nebo články byly rozřazovány na základě devíti témat, která se týkala rodiny a domácnosti, módy, chování ženy, kultury, sportu, politiky, zločinu a vaření. Deváté téma s názvem „*Jiné*“ bylo přidáno z důvodu, že některé příspěvky v novinách nešly zařadit dle mého subjektivního názoru pod žádné stanovené téma.

Tabulka 3 Názvy témat, na základě kterých, byly rozřazovány příspěvky o ženách nebo pro ženy ve vybraném časovém rozhraní (posledních deset dní v každém měsíci)

Názvy témat
Rodina a domácnost
Móda
Chování ženy
Žena a kultura
Vaření
Žena a politika
Žena a sport
Žena a zločin
Jiné

6.1. Kvantitativní analýza Národní politiky roku 1944

I poslední léta války zasahovala do fungování tištěných médií. Válka omezovala materiální prostředky a začala být pro Říši více a více nákladnější. Musela se stanovit úsporná opatření. Mezi ně například patřil papír na přiděl a nedostatek kvalifikovaných sil.⁹⁹ Přes nedostatek papíru, který byl-li, pak ne úplně nejlepší kvality, se v Národní politice našlo místo pro rubriku „*Pro ženu a domácnost*“ a články o ženách či pro ženy.

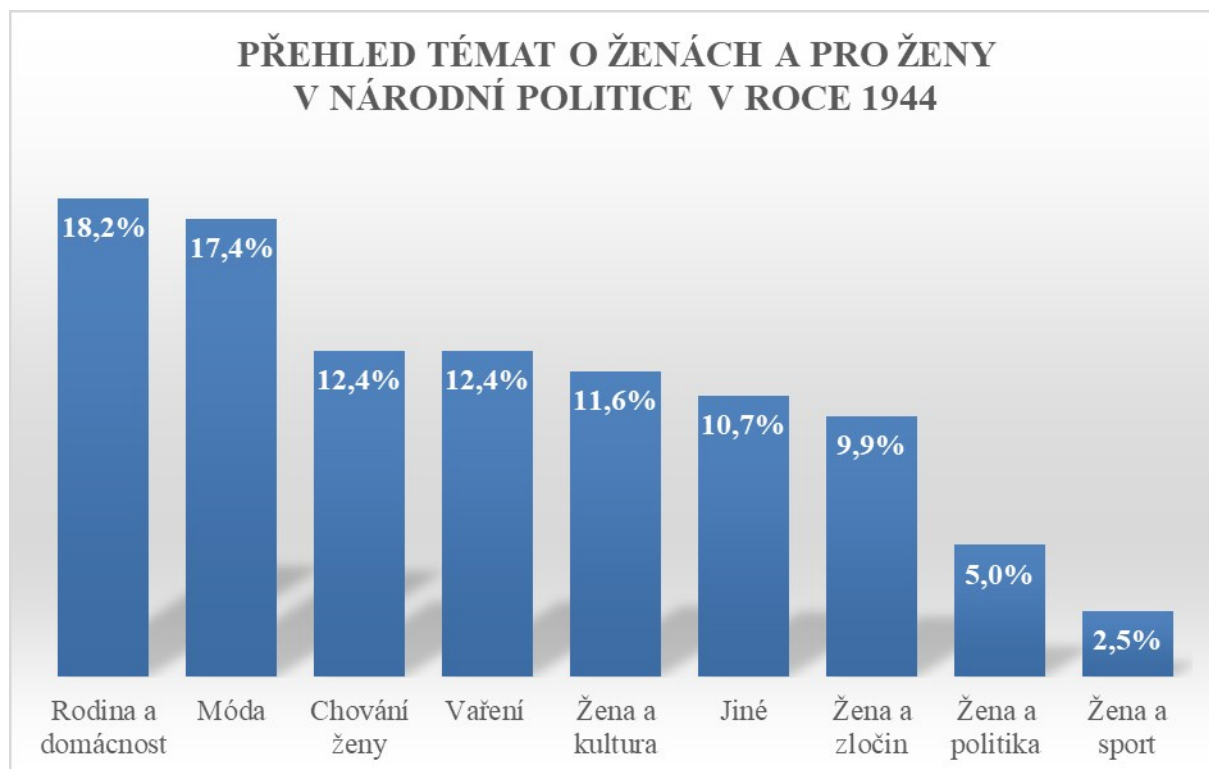
V tabulce č. 4 jsou uvedena témata s procentuálním podílem výskytu. Tabulka se vztahuje k roku 1944. Následně ve sloupcovém grafu č. 2 je vidět přehled od nejvíce po nejméně frekventované téma.

⁹⁹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

Tabulka 4 Témata s procentuálním podílem výskytu v posledních deseti dnech každého měsíce v roce 1944

Národní politika (1944)	
Názvy témat	1944 (v %)
Rodina a domácnost	18,2%
Móda	17,4%
Chování ženy	12,4%
Vaření	12,4%
Žena a kultura	11,6%
Jiné	10,7%
Žena a zločin	9,9%
Žena a politika	5,0%
Žena a sport	2,5%

Graf 2 Grafické znázornění procentuálního výskytu témat o ženách a pro ženy v Národní politice v roce 1944

Jak je patrné z tabulky č. 4, největší zastoupení v Národní politice má roku 1944 - s ohledem na ženy - téma „*Rodina a domácnost*“, a to s podílem 18,2 %. Téma přináší tipy a rady, jak se starat o rodinu a domácnost. V těsné blízkosti souboru „*Rodina a domácnost*“ se nachází oblast „*Móda*“ s 17,4 % výskytu. Na pomyslném třetím místě se umístilo téma „*Chování ženy*“, které řeší doporučení pro chování žen v různých

společenských situacích, nebo vůči rodině a společnosti obecně. V závěsu se umístilo téma „Vaření“, které má stejný procentuální podíl (12,4 %) jako sekce „*Jak se má žena chovat*“. Po souboru „*Vaření*“ se umístilo téma „*Žena a kultura*“ (11,6 %). V této „lokalitě“ jsou články i příspěvky, týkající se žen působících v kultuře; ať jde o herečky, básnířky, sochařky či spisovatelky. Články pod tímto téma jsem počítala na základě výskytu umělecky založených žen v příspěvcích. A je tu konečně téma „*Jiné*“, kam byly zařazeny příspěvky, které se dle mého názoru nehodily do zbývajících dělení; to obsahuje například článek s názvem „*Ženská nelogičnost*“ z pera Jana Pakosty¹⁰⁰. Příspěvek jsem řadila do zmíněné sekce proto, že hovoří o ženské nelogičnosti z pohledu ženy: „...*kdybyste mi napsal nebo vzkázal, myslím, že bych zase přijela za Vámi a nikdy nedala Vám znát, že jsme jednou, příteli můj, byli nepřátelé. Neboť vy, muži, dovedete nás logicky odhodit, kdy se vám zachce, a my zase dovedeme Vám to nelogicky odpustit a zapomenout. Vy logicky pamatujete všechny naše poklesky a chyby, a my ty vaše nelogicky přehlízíme a zapomínáme na ně...*“¹⁰¹ Článek nespadá obsahem do zbylých pomyslných „šanonů“. Jak napovídá název dalšího tématu v řadě: „*Žena a zločin*“ se věnuje skutkům, které byly spáchány ženou či v nich žena hrála jistou roli. Na předposledním místě se umístilo téma „*Žena a politika*“; to ukazuje na příspěvky, hovořící o ženách, které jsou provázány s politikou. Nejméně procentuálního výskytu (2,5 %) mělo téma „*Žena a sport*“. Bylo však zařazeno proto, že se i ženy v době Protektorátu Čechy a Morava účastnily řady druhů sportů, a poté se o nich zveřejňovaly články.

6.2. Kvantitativní analýza Národní politiky od ledna do dubna roku 1945

I v posledním roce války omezovaly boje ekonomiku, klesaly materiální prostředky, což mělo dopad i na tištěná média. Ta se potýkala především s nedostatkem novinového papíru i jeho zhoršující se kvalitou. Novinový papír byl navíc i na příděl. Periodika musela mnohdy proto omezit výši nákladu i počet stran. Důsledkem toho zmizelo či bylo omezeno mnoho rubrik. Konkrétně v listu *Národní politika* byla rubrika „*Pro ženu a domácnost*“ obsahově zkrácena.¹⁰²

¹⁰⁰ Jan Pakosta (1896 – 1983) byl úředníkem, redaktorem *Národní politiky*, beletrista a autor divadelních her. Mezi jeho díla například patří *Morbidní mládí* nebo *Žádám onoho pána*. Zdroj: *Trigon: Morbidní mládí [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.trigon-knihy.cz/morbidni-mladi>*

¹⁰¹ PAKOSTA, Jan. *Ženská nelogičnost. Národní politika*. 22. 4. 1944, LXII(111), str. 2.

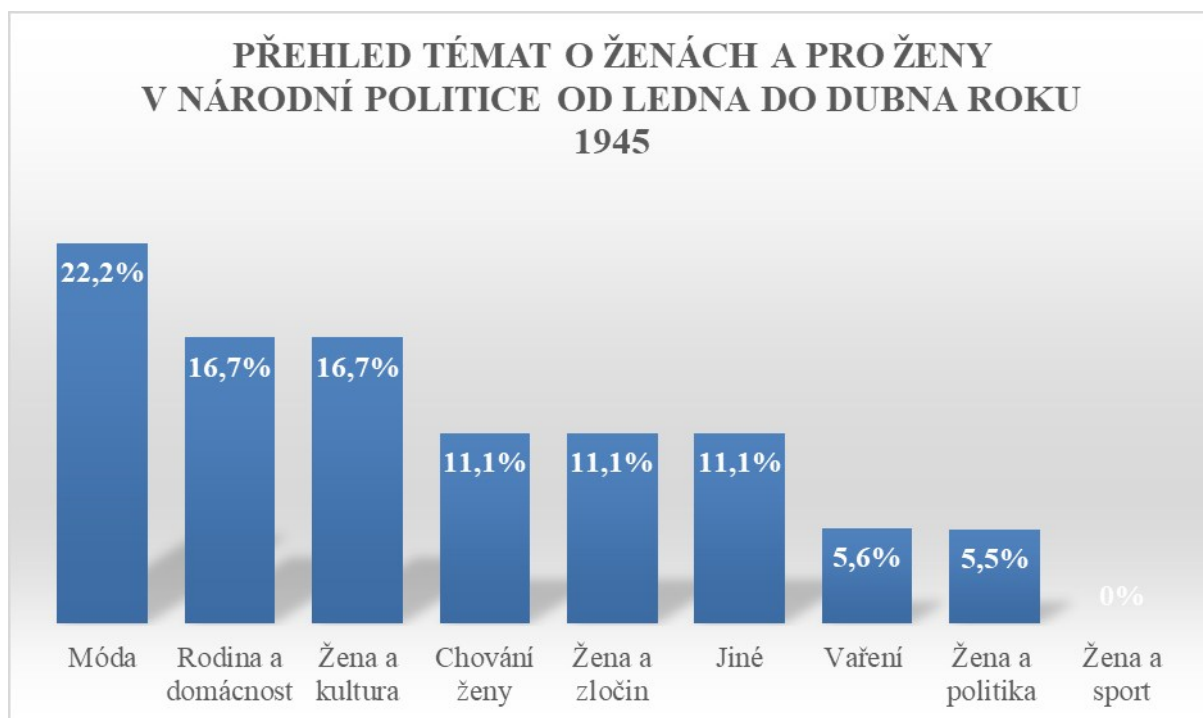
¹⁰² KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

V tabulce č. 5 jsou uvedena témata (ženy a o ženách) s procentuálním podílem výskytu v roce 1945 (měsíce leden až duben). Následně ve sloupcovém grafu č. 3 lze vidět přehled od nejvíce po nejméně vyskytované „ženské“ téma.

Tabulka 5 Témata s procentuálním podílem výskytu v posledních deseti dnech od ledna do dubna roku 1944

Národní politika (leden – duben 1945)	
Názvy témat	1945 (v %)
Móda	22,2%
Rodina a domácnost	16,7%
Žena a kultura	16,7%
Chování ženy	11,1%
Žena a zločin	11,1%
Jiné	11,1%
Vaření	5,6%
Žena a politika	5,5%
Žena a sport	0%

Graf 3 Grafické znázornění procentuálního výskytu témat o ženách a pro ženy v Národní politice od ledna do dubna roku 1945

V roce 1945 se na prvním místě pomyslného žebříčku témat o ženách a pro ženy umístilo to zvané „Móda“ s 22,2 %. Příspěvky týkající se rodiny a domácnosti obsadily

druhé místo s 16,7 %. Se stejným počtem procent se vyskytovalo i téma „*Žena a kultura*“. Na čtvrtém místě se umístila témata „*Chování ženy*“, „*Žena a zločin*“ a „*Jiné*“. Další příčku získala tematika „*Vaření*“ s 5,6 %. Na předposledním místě stanula „*Žena a politika*“ s 5,5 %. Sekce „*Žena a sport*“ neměla žádný příspěvek, a tudíž je zcela poslední s 0 %.

7. Historická analýzy témat o ženách a pro ženy v Národní politice v letech 1944 až 1945

7.1. Historická analýza Národní politiky roku 1944

7.1.1. Rodina a domácnost

Téma „*Rodina a domácnost*“ bylo v roce 1944 zastoupeno ve dvanácti příspěvcích či článcích, a to z celkového počtu 121. Materiály o rodině a domácnosti se pravidelně objevovaly v rubrice „*Pro ženu a domácnost*“. S danou tematikou se zde vyskytovaly články delší, nebo pak jen krátké tipy a rady.

V tomto období byl ideál ženy specifický; dle společenské představy měla pracovat a zároveň být elegantní matkou. Ona vize byla uměle vytvořena i proto, že nebyl dostatek pracovních sil, tudíž se muselo touto cestou pomoci německému průmyslu. Jak píše ve své knize *Móda v ulicích protektorátu* Miroslava Burianová: „*Žena měla umět vařit z nedostačujících přidělů, sehnat nesehnatelné, opakovaně přešívát oděv pro celou rodinu, ale zároveň být svěží, mladistvá, štíhlá, sportovní a elegantní.*“¹⁰³

Autorka Emílie Soukenková¹⁰⁴ ve svém článku popsala problematiku nepořádku v domácnosti a význam toho, že je dobré udržovat pořádek a učit jej i děti: „...*Už dítě se musí vřadit do světového pořádku, který má platnost i v jeho dětském koutku a v školní brašně. Maminka může uklízet s Kájou, ale ne za něj...Podle toho, jak je pořádek věcí rozumu, velkou výhodou za poměrně malou cenu. Kdo tuto výhodu neuznává, není rozumný. A kdo ji uznává, ale komu je úklid příliš velkou, protivnou, zkrátka nesnesitelnou obětí, není pravidelně, tedy zdravě založen...*“¹⁰⁵ Z tohoto příspěvku lze vydedukovat fakt, že úklid byl jednou z věcí, která se ve správné domácnosti řadila na první místo.

A jak bylo zdůrazněno v článku pana doktora N. Pумы¹⁰⁶ v Národní politice na I. sjezdu zemědělských ekonomů v Praze: „...*aby žena mohla účelně hospodařit s časem a penězi v domácnosti, je třeba, aby znala účely a cíle domácnosti, neboť v oboru vedení*

¹⁰³ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, 43-47. ISBN 9788070363973.

¹⁰⁴ Emílie Soukenková (? - ?) byla redaktorkou v Národní politice. Někdy do novin přispívala pod přezdívkou Molly. Byla i autorkou řady knih, mezi které například patří *Dvě ženy ze života českého Edisona*. Zdroj: *Artbook: Dvě ženy českého Edisona*. Ddd [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.artbook.cz/search?type=product&q=dv%C4%9B+%C5%BEeny+%C4%8Desk%C3%A9ho+edisona>

¹⁰⁵ SOUKENKOVÁ, Emílie. *Debata o pořádku*. *Národní politika*. 29. 1. 1944, LXII(28), str. 4.

¹⁰⁶ O autorovi jsem nenalezla žádná biografická data.

domácnosti bylo v poslední době dosaženo pěkných výsledků...Hospodyně by měly být prostřednictvím škol, kursů a ženských spolků systematicky seznamovány s výsledky výzkumu...Hospodyně se má snažiti získati u všech členů rodiny zájem o domácnost a má v nich vzbuditi snahu vypomáhati podle schopností a dovedností při vykonávání domácích prací.“¹⁰⁷

7.1.2. Móda

Počet příspěvků týkající se módy činil v Národní politice roku 1944 jedenadvacet kusů z celkových 121 textů, v nichž vystupovala žena. Články o módě se pravidelně vyskytovaly toliko v rubrice „Pro ženu a domácnost“, přičemž byly vždy umístěny jako první k přečtení. Ve většině případů byla tato rubrika doplněna o kreslený obrázek, který představoval aktuální módní styl.

Období 2. světové války se stalo dobou, kdy bylo nutno z důvodu šetření a nedostatku přešívání oblečení. Někdy je válečná doba proto označována jako „doba zbytků“. Najednou se z přešívání a spojování dvou různých materiálů stal módní požadavek.¹⁰⁸ Přešívání se záhy stalo i tématem propagandy. V kině mohly například ženy vidět návod, jak si ušít dámský kostým z pánského obleku, přičemž sukně vznikla z pánských kalhot. Snímek, který se jmenoval „Ze starého nové“ byl promítnut v sekci filmový týdeník Aktualita. Aktualita se pouštěla v biografech před hlavním filmem.¹⁰⁹

Nejběžnější způsob zhotovení nových oděvů za války se nesl v duchu „ze dvojího jedny“¹¹⁰, protože právě většina oblečení vznikala přešitím toho starého nebo kombinací dvou materiálů. Od druhé poloviny roku 1944 bylo přešívání jedinou možnou cestou, jak získat jisté oblečení, protože Protektorát Čechy a Morava zakázal šít nové.¹¹¹

V prosinci 1939 byly zavedeny „šatenky“ lístky na textil a poukazy na obuv. Zvláštní lístky byly pro muže i pro ženy. Kojenci měli speciální lístek – kojenecký lístek. Existoval i lístek pro děti od jednoho roku do tří let, lístek pro dívky a chlapce od tří let do patnácti let a následně od patnácti let do osmnácti let.¹¹²

¹⁰⁷ PUMA, Dr. N. Práce ženy v domácnosti. *Národní politika*. 23. 1. 1944, LXII(22), str. 1.

¹⁰⁸ BURIANOVÁ, Miroslava. Móda v ulicích protektorátu. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, 43-47. ISBN 9788070363973.

¹⁰⁹ *Krejčovské listy*. 1943, XXXV.(11).

¹¹⁰ BURIANOVÁ, Miroslava. Móda v ulicích protektorátu. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, 43-47. ISBN 9788070363973.

¹¹¹ BURIANOVÁ, Miroslava. Móda v ulicích protektorátu. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, 43-47. ISBN 9788070363973.

¹¹² BURIANOVÁ, Miroslava. Móda v ulicích protektorátu. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, 27-31. ISBN 9788070363973.

„Z nemoderních šatů získáme nové oblečení pomocí napletených dílů. Látkový nátehlík je spojen patkou se sukni.“¹¹³ Tento módní tip z rubriky „Pro ženu a domácnost“ názorně ukazuje styl, jímž byly ženy vedeny a nabádány k tomu, aby spojily dva materiály a tak ušetřily. „Také jarní plášť můžeme sestavit ze dvou materiálů, lišících se barvou, příbuzných však v síle a složení látky.“¹¹⁴ Zde se opět radilo ženám, jak ušít jarní plášť ze dvou látek. Ani plavky nezůstaly nepovšimnuty. Také tento typ ošacení (byť zbytného) se mohl ušít ze starých použitých látek. „Ze zbytků silnějších látek si ušijeme hezké plavky. Přinášíme vzor, který přišitou širší k okraji plavek působí dojmem sukénky. Že si přitom můžeme v nejkrajnějším případě vypomáhat i menšími kousky třeba odlišné látky.“¹¹⁵ Plavky neboli koupáčky se nejčastěji nosily jednodílné. Dvoudílné se objevovaly jen ve výjimečných situacích. V takovém případě měly kalhotky zvýšený pas. U jednodílných plavek byl prsní díl vypasován stříhem i záševky a plavky měly krátkou nohavičku. Jistou zajímavostí bylo, že chtěla-li se žena opalovat, převlékla se z neforemných plavek do opalovaček, které se šily z bavlněných kretonů¹¹⁶ a piků.¹¹⁷ Měly podobný stříh jako plavky.¹¹⁸

V období zimy se to v novinách jen hemžilo radami na téma přešívání. Například vesta, kterou si žena mohla obléci na šaty, aby neprochladla. „Ze zbytků nebo ze starých šatů si sestavíme vkusné, teplé vesty, které oblékáme na šaty a halenky.“¹¹⁹ Nebo „Ze zbytků látek a z kousků kožešiny nebo její napodobeniny si ušijeme slušivý límec a hřejivý rukávnik. Do mrazů a vánic se nám osvědčí kápě.“¹²⁰

7.1.3. Chování ženy

Jak bylo řečeno výše, žena v době Protektorátu Čechy a Morava měla pracovat a být zároveň i příkladnou šik matkou. Měla být ženou, která umí vařit z přidělových potravin, opakovaně přešívát oděvy pro celou rodinu a využít každého zbytku látky. Při

¹¹³ Neuedeno. Neuedeno. *Národní politika*. 26. 2. 1944, LXII(56), str. 4.

¹¹⁴ Neuedeno. Neuedeno. *Národní politika*. 25. 3. 1944, LXII(84), str. 4.

¹¹⁵ Neuedeno. Neuedeno. *Národní politika*. 29. 7. 1944, LXII(207), str. 4.

¹¹⁶ **Kreton je bavlněná látka se specifickým tiskem vhodná ke zhotovení košil, šatů nebo kostýmů.**
Zdroj: MarLen.cz: Co je kreton [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <https://www.marlen.cz/slovník/kreton>

¹¹⁷ **Pik je bavlněná většinou bílá tkanina s plastickým vzorem.**
Zdroj: BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu. Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, 43-47. ISBN 9788070363973.

¹¹⁸ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu. Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, 43-47. ISBN 9788070363973.

¹¹⁹ Neuedeno. Neuedeno. *Národní politika*. 23. 12. 1944, LXII(338), str. 4.

¹²⁰ Neuedeno. Neuedeno. *Národní politika*. 30. 12. 1944, LXII(345), str. 4.

všech těchto činnostech měla být svěží, elegantní a sportovní.

Příspěvky s tématem „*Chování ženy*“ se v roce 1944 vyskytly v Národní politice patnáctkrát. Jednalo se o samostatné články i články, které byly součástí rubriky „*Pro ženu a domácnost*“.

Článek s názvem „*Cizí ženy*“ z rubriky „*Pro ženu a domácnost*“ od autorky Alči Palkoskové¹²¹ řeší například vztah mezi snachou a tchýní. „*Život je postavil jednoho dne vedle sebe; šedovlasou, starou paní a mladou ženu. Jedno srdce, které obě milovaly, svedlo matku se snachou. A přece ani ta velká láska někdy nestačí, aby tato dvě srdce sblížila!*“¹²² Příspěvek apeluje na to, aby žena dobře vycházela s tchýní a neštvala proti ní jejího syna. „*Proč oddalovat syna od matky? Kdo přijímal, je povinen také jednou dluh splácet, třebaže nikdy nemůže dluh plně splatit.*“¹²³ Je zde připomenuto, že i vnoučata mají právo se stýkat se svou babičkou. „*...Zamezit dětem styk s babičkou, to jako byste jim brala něco krásného z jejich dětství...*“¹²⁴

Dlužno naznačit, že ženy na venkově to neměly tak lehké, jako ty ve městech, alespoň co se týče práce. Většinou nebyly zaměstnány v továrnách, které by jim zajistily „jen“ osmihodinovou pracovní směnu a jistou výplatu. „*Venkovská žena pracuje od slunka do slunka a práce je tolik, že i celý den často nestačí. Když ostatní lidé spí, žena vstává. Musí se postarat o dobytek ve chlévě, který je se snídání na prvním místě...Potom již musejí vstávat děti, i pro ně musí být snídání, pak se rychle obléknout a umýt, dáti napomenutí a honem znova na dvůr...Sotva to je hotovo, musí hospodyně za hospodářem na pole, a tak to jde den ze dne...Marně bychom se ptali, co venkovská žena neumí. Umí vše a nezná slova nemohu. A přes všechn spěch nachází chvíličku pro kytičku za oknem a nějakou výšivku.*“¹²⁵ Děti od raného věku taky musely pomáhat na statku. Ráno odešly do školy a když se vrátily, čekala je práce na poli nebo starost o dobytek. „*O výchovu dětí se žena dělí s hospodářem. Hospodář je vychovává v lásce k rodné hroudě a hospodyně jest jim celým světem a její upracované ruce jsou útočištěm při všech bolestech i radostech. Jak tvrdá je práce na venkově, tak tvrdá je i výchova dětí, na mazlení není kdy; i děti od útlého věku musí pomáhat.*“¹²⁶ V tomto článku je na závěr připomenuto, že venkovská žena by

¹²¹ Albína „Alča“ Palkosková (1908 – 2002) se ve dvaceti letech stala redaktorkou Národní politiky a pracovala i v rozhlasu. Po 2. světové válce vyučovala společenskou výchovu na Vysoké škole politické a sociální. V roce 1948 pomáhala některým svým studentům utéct na Západ. Za to byla odsouzena na patnáct let vězení za špionáž. Zdroj: *Filmový přehled: Sladké století. Ddd [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.filmovyprehled.cz/cs/film/10326/sladke-stoleti>*

¹²² PALKOSKOVÁ, Alča. *Cizí ženy. Národní politika. 22. 1. 1944, LXII(21), str. 4.*

¹²³ PALKOSKOVÁ, Alča. *Cizí ženy. Národní politika. 22. 1. 1944, LXII(21), str. 4.*

¹²⁴ PALKOSKOVÁ, Alča. *Cizí ženy. Národní politika. 22. 1. 1944, LXII(21), str. 4.*

¹²⁵ Neuvedeno. *Venkovská žena. Národní politika. 27. 2. 1944, LXII(57), str. 3.*

¹²⁶ Neuvedeno. *Venkovská žena. Národní politika. 27. 2. 1944, LXII(57), str. 3.*

měla být pokorná k práci, neodpočívát, když to není potřeba a nestěžovat si. „*Tak to jde den, co den, rok, co rok, stále bez odpočinku, od mládí až do smrti, a odpočinek má venkovská žena až za zdí vesnického hřbitůvku. Žena na venkově žije v pilné práci, nereptá, nestěžuje si, a za to vše jí patří dík nás všech.*“¹²⁷

Pro někoho život na venkově a s tím související zemědělství mohl působit dojmem, že tamní lidé předcházejí nedostatku potravin. Opak byl pravdou. I na venkově mělo Gestapo donašeče a provádělo přísné kontroly. Lidé museli odvádět povinné dávky, které byly neúměrně vysoké k objemu jimi vypěstovaných surovin. Po povinné odevzdávce mnoha zemědělcům zbylo jen to nejnútnejší k přežití. Potravin, které schovali, sice mohli ilegálně prodat a nakoupit něco navíc, ale pod hrozbou trestu. I na vesnicích byl zaveden systém potravinových lístků, které ale nedostávali zemědělci na to, co vyráběli nebo vypěstovali.¹²⁸

Další článek, tentokrát od autorky Anky F.¹²⁹, podporuje ženy k tomu, aby se nezanedbávaly, ač starší. Nabádá je k tomu, že cítit se mladě lze v každém věku – a to díky pilné práci. Opět jsou zde zmíněny hospodyně na venkově, které jsou předkládány jako vzor správné pracovitě ženy. „*Lidé žijící monotónním životem stárnou rychleji než ti, co jsou příliš zaměstnáni a nemají čas myslit na to, že mají narozeniny. A což ženy na našem krásném venkově? Pracují po celý rok na polích a jsou zdravé a čiperné jako rybičky. Ženy potřebují mládí ducha. Nikdy se nepřestaňte zajímat, co vám život může přinést nového...*“¹³⁰

Od 19. století působila emancipační vlna, která dosáhla i toho, že žena může vykonávat různá povolání, která dříve pro ni nebyla vhodná. V období protektorátu tomu nebylo jinak. Žena je sice považována za manželku a matku, ale společnost, a hlavně válečné nasazení mužů vyžadovalo, aby též chodila do práce a zastávala roli mužů.

O tom vypovídá článek od autorky F. Adámkové¹³¹ s názvem „*Upřímné slovo našim dívkám!*“, který promlouvá k mladým emancipovaným ženám. „*...Emancipace, milé dívky a studentky, to neznamena svlékání ženských šatů a oblékání šatů mužských, ani pošlapání všech ušlechtilých ženských citů, aby místo nich nastoupila chlapecká klackovitost nebo mužská strohost, která by nás připravila o všechnu poesii života. Emancipace je v podstatě boj o ocenění práce žen v domácnosti, boj o vážnost mužů*

¹²⁷ Neuvedeno. Venkovská žena. *Národní politika*. 27. 2. 1944, LXII(57), str. 3.

¹²⁸ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, s. 87-89. Český čas. ISBN 9788087470602.

¹²⁹ **O autorce jsem nenašla žádná biografická data.**

¹³⁰ F., Anka. Stárnout znamená zanedbávat se. *Národní politika*. 22. 4. 1944, LXII(111), str. 4.

¹³¹ **O autorce jsem nenašla žádná biografická data.**

k posláni ženy: manželství, mateřství. Emancipace je hledání důstojného poměru mezi mužem a ženou, který by nikoho neutiskoval, nezotročoval ani nesnižoval... ¹³²

7.1.4. Vaření

Téma „Vaření“ se objevilo v patnácti příspěvcích, které byly umístěny jen v rubrice „Pro ženu a domácnost“. Toto zaměření se těsně prolíná s tématem „Rodina a domácnost“ a „Chování ženy“. Příspěvky, které byly řazeny do tématu „Vaření“ obsahují pouze recepty, nebo rady, mající pomoci nahradit jiná jídla a podobně.

Protektorát Čechy a Morava přinesl mimo jiné i nařízení, že potraviny budou na přiděl. Vyhláška o zavedení potravinových lístků vstoupila v platnost 1. října 1939.¹³³ Mnohé suroviny nebyly vůbec, nebo se místo nich objevovaly náhražky. Například nedostatek kvasnic se musel vyvažovat jedlou sodou: „Kvasnice při přípravě houskových knedlíků nahradí, přidáme-li do mouky na hrot nože jedlé sody. Knedlíky jsou měkké jako s kvasnicemi.“¹³⁴

Lidé se museli i tomuto nařízení přizpůsobit. Začaly se proto vydávat speciální kuchařky a pořádat kurzy vaření, aby ženy věděly, jak s přidělovými potravinami pracovat. Jak poznamenala historička Radka Šustrová ve Studio 6 (2014): „Jídlo bylo na přiděl. Rodina dostala na měsíc potravinové lístky, se kterými směla přijít do určeného obchodu a jen s nimi mohla kupovat jídlo. Některé komodity, například mýdlo, bylo pouze na rok.“¹³⁵ Potravinové lístky vydávaly obecní a okresní úřady. Pokud byly někomu lístky odcizeny nebo je ztratil, musel toto nahlásit a hlavně prokázat.¹³⁶

Přídělová situace je věrohodně znázorněna pro představu v seriálu Vlak dětství a naděje z roku 1985. „Jak válka postupovala, bylo jídla stále méně. Jídlo směřovalo na frontu. Zostřoval se dozor i tresty za prohřešky proti řízenému hospodářství. To jsme pak zůstávali odkázáni na přiděly z potravinových lístků. Nevěděla jsem, co to je čokoláda a jak vypadají banány, citróny nebo pomeranče. Zato jsem v té době poznala, jak chutná umělý med, marmeláda z řepy a chleba s margarínem místo másla. I náhražkové bonbóny

¹³² ADÁMKOVÁ, F. Upřímné slovo našim dívkám!. *Národní politika*. 28. 9. 1944, LXII(264), str. 4.

¹³³ Školákem v protektorátu: Přídělový systém v době existence Protektorátu [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/index.php/73-stedni-kola/ivot-v-pidlovem-hospodastvi/165-ivot-v-pidlovem-hospodastvi>

¹³⁴ Neuvedeno. *Národní politika*. 24. 8. 1944, LXII(233), str. 4.

¹³⁵ ČT24: Jídlo za protektorátu: Náhražky i tajné zabijačky [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1043656-jidlo-za-protektoratu-nahrazky-i-tajne-zabijacky>

¹³⁶ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, s. 82. Český čas. ISBN 9788087470602.

byly na přiděl. Pytlík na měsíc. Když jsem si to rozpočítala, vyšel mi jeden bonbón na dva dny.“¹³⁷

Němci měli dle lístkového systému větší nárok na více potravin než ostatní. Češi byli rozděleni na obyčejné spotřebitele, těžce pracující, velmi těžce pracující, těhotné ženy, ženy po porodu a děti do deseti let. Reinhard Heydrich ale zvýšil přiděl potravin, obuvi a cigaret dělníkům a odůvodnil to slovy¹³⁸: „...českému dělníkovi se musí dát nažrat – abych to řekl na plnu hubu – aby mohl konat svou práci. Přitom ale musíme dávat pozor, aby Čech nezneužil způsobem, jenž je mu vlastní, našich nesnází k tomu, aby si získal výhody a národní výsady.“¹³⁹

7.1.5. Žena a kultura

S tématem „Žena a kultura“ se v roce 1944 objevilo čtrnáct příspěvků, které se týkají žen v kultuře. Jedná se buď o herečky, básnířky, sochařky nebo spisovatelky. Jisté příspěvky, články nebo fotografie pocházejí z rubriky „Kulturní obzor“. V kulturním světě lze vidět mnoho žen, které vykonávaly různé profese, které by v 19. století nebyly ženě přípustné. To, že se žena objevuje takto hojně v kultuře je i jistým druhem výsledkem emancipace, ale také je stav dán tím, že muži byli v totálním nasazení.

Kultura se během válečných let stala něčím, čím si mohli Češi připomenout „staré dobré časy“ před válkou. Ve veřejných místnostech visela upozornění o zákazu politických rozhovorů. Z kin a jevišť zmizela slova jako „český“ a „státní“.¹⁴⁰

Válka zanechala na české kultuře negativní stopy. Podle nacistů byli významní Češi jen německého původu a zdůrazňoval se i vliv německé kultury na českou. Do Říše bylo během války vyvezeno mnoho kulturních cenností, od obrazů, přes šperky, sochy... po vědecké sbírky (celková škoda byla vyčíslena na šest a půl miliardy korun).

Oficiální kultura té doby byla podřízena okupační moci a německé propagandě. Mnoho umělců a intelektuálů proto volilo odchod do dobrovolného exilu, někdy byli přinuceni odejít. Do exilu odešel i Jaroslav Ježek, Jiří Voskovec, Jan Werich, Bohuslav

¹³⁷ *Vlak dětství a naděje* [seriál]. Režie Karel KACHYŇA. Československo, 1985.

¹³⁸ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, s. 80-85. Český čas. ISBN 9788087470602.

¹³⁹ ČELOVSKÝ, B. *Řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945*. Ostrava: Sfinga, 1995, s. 304.

¹⁴⁰ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, s. 34. Český čas. ISBN 9788087470602.

Martinů a další.¹⁴¹

Několik příspěvků obsahovalo oznámení, že ta či ona umělkyně slaví narozeniny. Článek obsahoval i krátký životopis. Například: „*V těchto dnech slaví své šedesáté narozeniny keramická sochařka Helena Johnová¹⁴², první profesorka keramického oddělení pražské Umělecko-průmyslové školy. Johnová se narodila 22. ledna 1884 v Soběslavi...*“¹⁴³

V Národní politice se objevovaly i pozvánky na kulturní akce, spojené se ženami. Jako pozvání na koncert Jitky Plaché. „*Koncertní pěvkyně vystoupí dne 1. dubna v Ústřední městské knihovně...*“¹⁴⁴ Oproti jiným kulturním odvětvím se hudbě dařilo o něco lépe, i když skladatelé a texty písní též podléhali cenzuře. V protektorátu byla nejoblíbenější klasická a lidová hudba. Logicky nejpopulárnějšími byla vlastenecká díla Bedřicha Smetany – samozřejmě zakázána. Zákaz postihl i skladby, které vyjadřovaly národní myšlenku.¹⁴⁵

7.1.6. Jiné

Do tohoto tématu byly zařazeny příspěvky, jež nebylo možné zařadit do jiných témat. Celkem šlo o třináct článků. Jedná se například o článek „*O lidské povaze*“¹⁴⁶ od autorky Věry Novákové¹⁴⁷. Text se vyskytl v rubrice „*Pro ženu a domácnost*“ a pojednává o tom, že se člověk setkáváme s různými lidskými povahami.

7.1.7. Žena a zločin

Účast žen v různých trestných činnostech sahá až do středověku. Ženy byly k těmto činům zpravidla dohnány společenskou situací, která znemožňovala či znesnadňovala plnit jejich ženskou roli. K výraznému zvýšení trestné činnosti žen došlo v letech

¹⁴¹ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, s. 34-35. Český čas. ISBN 9788087470602.

¹⁴² **Helena Johnová byla česká sochařka, keramička a profesorka Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze. Převážně se věnovala monumentální plastice, sochařskému portrétu a používala barevné glazury. Mezi její nejslavnější díla patří Portrét slečny Burianové (busta z glazované keramiky), Kohout (plastika) nebo keramický Betlém pro chrám sv. Víta. Zdroj: HOŘAVA, Jiří. *První dáma české keramiky: Helena Johnová (1884-1962)*. České Budějovice: Jiří Hořava ve spolupráci s nakladatelstvím Měsíc ve dne, [2017]. ISBN 978-80-906469-4-0.**

¹⁴³ jmb. Neuvedeno. *Národní politika*. 22. 1. 1944, LXII(21), str. 3.

¹⁴⁴ Neuvedeno. Neuvedeno. *Národní politika*. 29. 3. 1944, LXII(88), str. 3.

¹⁴⁵ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, s. 43. Český čas. ISBN 9788087470602.

¹⁴⁶ NOVÁKOVÁ, Věra. *O Lidské povaze*. *Národní politika*. 23. 9. 1944, LXII(260), str. 2.

¹⁴⁷ **O autorce jsem nenašla žádná biografická data.**

1. světové války, kdy se rozrostly krádeže a podíl žen, které s nimi byly spjaty.¹⁴⁸ Vysvětlit ten stav lze tím, že ženy v nepřítomnosti mužů byly nuceny se starat o rodinu a často nenacházely jiné východisko z nouze než krádež.

V Národní politice se objevil článek „*Babička zavraždila vnučku*“, který popisuje hrůzný čin infanticidy. Častěji se tak děje ze strany matky. Většinou se jedná o případy chudých neprovdaných žen. V této situaci šlo o strach babičky, která měla obavy, že se o bude muset starat o dítě: „...*Po hádce s nastávajícím zetěm a dcerou ztratila v říjnu Marie Šantorová hlavu a pojala úmysl, že dítě zabije...*“¹⁴⁹

Mezi ženami byly i recidivistky. Například slečna Emílie Kotlanová, která se prohřešila tím, že ukradla několik věcí, když byla u kadeřníka. Policie poté zjistila, že má na svědomí několik dalších deliktů: „...*sebrala u mistra holiče J. K. v Plzni z předsíně modrý kabát, v němž byl šátek na hlavu a klíče a z jiného pro změnu vylovila dámské kožené rukavice...A když ji vyšetřovala policie, shledala, že slečna Emílie má ještě na svědomí jiný delikt...Byla odsouzena pro zločin krádeže na jeden rok do těžkého žaláře.*“¹⁵⁰

7.1.8. Žena a politika

Počátek ženské emancipace se datuje do 19. století, kdy vzniklo hnutí za emancipaci žen, které bojovalo za otevření vysokých škol ženám, za volební právo a za vstup do různých zaměstnání.¹⁵¹ Díky emancipaci, mohly ženy v pozdější době vstoupit například do politiky a věnovat se různým tématům. Jak popisuje kniha „*Žena v českých zemích od středověku do 20. století*“¹⁵²: „*Feminismus, „uplatňování ženského pohledu na svět“, ženského zkušenostního horizontu, ženského vnímání a jazyka, úsilí o ženskou rovnoprávnost vyjádřené v kategoriích práva a politiky, se stal obecným sociologickým fenoménem a nabyl agitačního charakteru.*“

S tematikou „*Žena a politika*“ bylo vytištěno šest článků, které se věnovaly jen zahraniční politice. Objevily se například příspěvky jako „*Ellen Wilkinsová předsedkyní*

¹⁴⁸ LENDEROVÁ, Milena a kolektiv autorů. Žena v českých zemích od středověku do 20. století. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd.1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 623-630. Česká historie. ISBN 9788071069881.

¹⁴⁹ an. Babička zavraždila vnučku. *Národní politika*. 25. 2. 1944, LXII(55), str. 3.

¹⁵⁰ an. Slečna Emílie u holiče. *Národní politika*. 31. 3. 1944, LXII(84), str. 4.

¹⁵¹ *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, Heslo: Emancipace*. V Praze: J. Otto, 1890.

¹⁵² LENDEROVÁ, Milena a kolektiv autorů. Žena v českých zemích od středověku do 20. století. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd.1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 449-478. Česká historie. ISBN 9788071069881.

anglické labouristické strany“¹⁵³, „Paní Gándhiová zemřela ve vězení“¹⁵⁴ nebo „Paní Čiankajšková znovu do USA“¹⁵⁵. Tyto všechny ženy byly politicky aktivní, každá hrála velkou roli v politice svých zemí. Troufnu si říct, že se o nich psalo proto, aby i ta nejobyčejnější žena u nás si z nich vzala příklad. Být ženou, matkou a zároveň vykonávat správné a užitečné věci pro svůj stát...

7.1.9. Žena a sport

V publikaci Miroslavy Burianové *Móda v ulicích protektorátu* se píše, že podle tehdejších názorů byly některé sporty pro ženy nevhodné. Například vrh koulí, hod oštěpem či kopaná. Ženám se doporučovalo plavání, běh, turistika, lyžování a bruslení. Zajímavostí je, že tenis byl určen pro ty, které chtějí zhubnout. Kvůli válce a přidělovému systému nebyl ani dostatek benzínu, a tak se obyvatelé Protektorátu Čechy a Morava chopili bicyklů – i ženy. Pro ně bylo přípustné dámské i pánské kolo.¹⁵⁶

Němci se nejdříve snažili zachovat český sport, aby dali najevo, že respektují autonomii protektorátu, ale záhy se zavedlo povinné „hajlování“ před každým zápasem.¹⁵⁷ Dne 17. listopadu 1939 nacisté na příkaz Konstantina von Neuratha uzavřeli české vysoké školy. S jejich uzavřením zanikly i vysokoškolské sportovní kluby VS Praha a VS Brno.¹⁵⁸ Nejenom vysokoškolské sportovní kluby ale končily. Dopad toto mělo i na mnohé sportovní dělnické, židovské či další kluby. V Praze vznikl nový sportovní klub NSK, který je zmíněn ve dvou příspěvcích Národní politiky, které se týkaly žen a sportu: „*Překvapením atletické neděle bylo vítězství židenické Geisslerové v trojboji žen před Pišovou, dříve NSK.*“¹⁵⁹ „...*Nejúspěšnějšími závodnicemi letošních mistrovství v Pardubicích byly klubové kamarádky Pišová a Kuželová z NSK Praha...*“¹⁶⁰

Obecně byl tenis neboli „bílý sport“, před válkou i během ní populární. Většinou ho hráli majetní lidé, kteří měli finance na výbavu a čas ho hrát. Bohužel kvůli tomu nepatřil

¹⁵³ Neuvedeno. Ellen Wilkinsová předsedkyně anglické labouristické strany. *Národní politika*. 28. 1. 1944, LXII(29), str. 2.

¹⁵⁴ Neuvedeno. Paní Gándhiová zemřela ve vězení. *Národní politika*. 23. 2. 1944, LXII(53), str. 2.

¹⁵⁵ Neuvedeno. Paní Čiankajšková znovu do USA. *Národní politika*. 24. 2. 1944, LXII(54), str. 1.

¹⁵⁶ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu. Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, 146-153. ISBN 9788070363973.

¹⁵⁷ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb Česká každodennost 1939-1945. Protentokrát aneb Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, s. 50-51. Český čas. ISBN 9788087470602.

¹⁵⁸ *Český atletický svaz: ZA VÁLKY ATLETIKA DÍKY VOJTOVI NESKOMÍRALA* [online]. [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: <http://www.atletika.cz/o-nas/historie/za-druhe-svetove-valky/>

¹⁵⁹ Neuvedeno. Neuvedeno. *Národní politika*. 27. 7. 1944, LXII(206), str. 3.

¹⁶⁰ Neuvedeno. Slovo mají ženy. *Národní politika*. 29. 7. 1944, LXII(208), str. 4.

mezi dostupné sporty obecně a v Protektorátu Čechy a Morava tomu nebylo jinak.¹⁶¹ I jeho zasáhl přidělový systém. „*Bílý sport býval dříve spíš módní přehlídkou než opravdovým sportem. To si ovšem letos dobře rozmyslíme a pořídíme si jen věci opravdu nutné, aby nám zbyly body na jiné, důležitější obleky.*“¹⁶² Poslední příspěvek, který se týkal žen a sportu, byl o tenisovém turnaji. „*Jubilejní turnaj na Štvanici měl v dámské dvouhře síly poměrně hodně vyrovnané, takže zde byly sváděny často dlouhé a tuhé boje. Jednou z nejúspěšnějších bojovnic byla zlínská Mikliková, která svou klidnou taktickou hrou a přímými prudkými údery byla obávanou soupeřkou. Podlehla teprve v polofinále po tuhém boji Bloudkové.*“¹⁶³

7.2. Historická analýza Národní politiky od ledna do dubna 1945

7.2.1. Móda

Od ledna do dubna 1945 se v Národní politice objevily celkem čtyři příspěvky o módě, a to celkového počtu osmnácti příspěvků či článků. Podobně jako v předchozím roce se příspěvky objevovaly toliko v rubrice „*Pro ženu a domácnost*“, přičemž byly vždy umístěny jako první k přečtení. Ve většině případů byla tato rubrika opět doplněna o kreslený obrázek, který představoval aktuální módní tip.

I tohoto roku nebylo výjimkou přešívání oblečení a spojování různých materiálů. Oděv na děti vznikal nejčastěji přešíváním vyřazeného oděvu dospělého. Byla to nejjednodušší cesta, jak dítěti opatřit šaty. Právě oblečení pro děti bylo nejvíce přešívané, a to hlavně proto, že děti rychle rostly. Bylo tak úspornější dětem oděv vyrobit než ho koupit. Základními požadavky byla praktičnost, účelnost a jednoduchost. A právě příspěvek v Národní politice nabádá k tomu, aby se dětské oblečení zvětšilo a vydrželo tudíž ještě několik let. „*Nikdy není dosti nápadů, jak zvětšit dorůstajícím děvčátkům šaty. Na obrázku návrh na rozšíření sukénky a zvětšení živůtku.*“¹⁶⁴

¹⁶¹ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu. Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, 148-149. ISBN 9788070363973.

¹⁶² Neuvedeno. Neuvedeno. *Jas*. 3. 5. 1940, XIV.(18).

¹⁶³ Neuvedeno. Tenisový turnaj. *Národní politika*. 25. 8. 1944, LXII(234), str. 4.

¹⁶⁴ Neuvedeno. Neuvedeno. *Národní politika*. 27. 1. 1945, LXIII(23), str. 4.

7.2.2. Rodina a domácnost

Téma „*Rodina a domácnost*“ bylo zastoupeno v roce 1945 ve třech příspěvcích či článcích z celkových osmnácti. Stejně jako v minulém roce se příspěvky o rodině a domácnosti pravidelně objevovaly v rubrice „*Pro ženu a domácnost*“.

Například hospodynkám žijícím v Praze se v jednom článku radí, jak využít balkónu, který je obrácen do dvora. „*Nezapomínejte trvale využívat balkónů obrácených do dvorů k sušení prádla. S úspěchem bílíme na vzduchu v každé roční době, netoliko v slunném létě. Šňůry po každém upotřebení pečlivě stočte na prkénko, neušpiní se od sazí.*“¹⁶⁵

Ani život ve městě nebyl pro Čechy za Protektorátu úplně lehký. Češi a Židé byli nežádoucím živlem pro Říši, který měl postupně zmizet. Tisíce Židů bylo v rámci vyhlazování vyhnáno z jejich kvalitních pražských bytů, a po nich se sem stěhovali nacističtí funkcionáři. Češi sice takto hned deportováni nebyli, ale i pro ně bylo mnoho věcí nebezpečných... Stačil nevhodný hovor, který slyšel soused kolaborant a udal „diskutéry“ Gestapu.¹⁶⁶

Všechny nápisy ve městech musely být dvojjazyčné s předností němčiny. Dokonce některá místa byla přejmenována, například dnešní *Náměstí Míru* (před válkou *Mírové náměstí*) se stalo *Říšským náměstím* nebo *Národní třída* byla přejmenována na *trídu Vítězství*. Ve všech veřejných prostorách visel nápis zakazující politické hovory. S večerní hodinou přišlo (od 1. září 1939) nařízení o zatemnění oken a zákaz vycházení po jedenácté hodině... Ohledně zatemnění, Češi neměli strach, že by ve městech byli ohroženi případnými nálety, protože věřili tomu, že Němci budou chránit tato místa a spojenci je navíc nebudou bombardovat. Na poplachy, které hlásily letecký útok, Pražané většinou reagovali laxe. Nechtělo se jim vypínat elektřinu, vodovod, plyn a utíkat do krytů. To, že měli připravené plynové masky a zalepená okna, se jim zdálo jako dostačující opatření.¹⁶⁷

7.2.3. Žena a kultura

O tématu „*Žena a kultura*“ se v roce 1945 objevily tři příspěvky z celkových osmnácti, které se týkaly žen v kultuře. Jedná se opět buď o herečky, básnířky, sochařky

¹⁶⁵ ŠR., M. Neuvedeno. *Národní politika*. 25. 3. 1945, LXIII(72), str. 3.

¹⁶⁶ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, s. 69. Český čas. ISBN 9788087470602.

¹⁶⁷ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, s. 71-72. Český čas. ISBN 9788087470602.

nebo spisovatelky. Některé příspěvky, články nebo fotografie pocházejí z rubriky „Kulturní obzor“.

V Národní politice se například objevilo oznámení, že zemřela herečka Pavla Astrová¹⁶⁸. „V neděli 22. t. m. zemřela v H. Počernicích u Prahy ve věku 85 let zasloužilá česká herečka Pavla Astrová...“¹⁶⁹

7.2.4. Chování ženy

Příspěvky s tématem „Chování ženy“ se v roce 1945 vyskytly celkem dvakrát. Jednalo se opět o samostatné články či ty, které byly součástí rubriky „Pro ženu a domácnost“.

Například Marie Slabyhoudová¹⁷⁰ ve svém článku radí ženám, aby se více bavily o příjemných věcech a nestěžovaly si. Vypadá to pak tak, že žena se hádá a vyčítá to oné osobě. „O samozřejmostech se nemluví, a protože nám velmi často připadá samozřejmé všechno, co je příjemné a z čeho máme radost, navykly jsme si hovořit mnohem více a důležitěji o tom, nač si stěžujeme a co se nám nelíbí. Náš rozhovor pak tím nabývá rázu – aniž bychom chtěly a byly si toho vědomy – podrážděného...“¹⁷¹

7.2.5. Žena a zločin

V roce 1945 se v Národní politice objevily dva příspěvky k tématu „Žena a zločin“ z celkových osmnácti. Šlo například o článek s názvem „Nevítané kamarádky“¹⁷², který pojednával o dvou dívkách, které se potulovaly krajinou u Olomouce a ukradly oblečení, aby si měly co obléci. Následující článek se jmenoval „Pro babičku játra nebyla“¹⁷³. V tomto případě zločin spáchala stará paní, která chtěla po řezníkovi játra, a když je nedostala, řezníka a celou jeho rodinu pomluvila.

¹⁶⁸ O herečce jsem nenašla žádná biografická data.

¹⁶⁹ Neuvedeno. Neuvedeno. *Národní politika*. 28. 4. 1945, LXIII(101), str. 2.

¹⁷⁰ Marie Slabyhoudová (? - ?) byla redaktorkou v *Národní politice* a autorkou řady výchovných knih, mezi které například patří *Splněný sen: Věnováno dospívajícím dívkám*. Zdroj: *Severočeská vědecká knihovna Ústí n. L. - katalog Clavius: Knihy - Katalogizační lístek*. Ddd [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://katalog.svkul.cz/l.dll?h~a=Slabyhoudov%C3%A1,%20Marie>

¹⁷¹ SLABYHOUDOVÁ, Marie. O samozřejmostech se nemluví. *Národní politika*. 25. 3. 1945, LXIII(72), str. 3.

¹⁷² Vv. Nevítané kamarádky. *Národní politika*. 24. 1. 1945, LXIII(19), str. 3.

¹⁷³ an. Pro babičku játra nebyla. *Národní politika*. 25. 1. 1945, LXIII(20), str. 3.

7.2.6. Jiné

Do tohoto tématu, stejně jako v předchozím roce, byly zařazeny příspěvky, které nebylo možné zařadit do jiných „šuplíků“. Celkem šlo o dva příspěvky. Jedná se o články s názvem „*Brilantová nevěsta vypravuje*“¹⁷⁴ od autora Una Hraběte¹⁷⁵ nebo „*Dr. Mirka Klímová – Fügnerová o zdravotní literatuře*“¹⁷⁶ z rubriky Písemnictví.

7.2.7. Vaření

Téma „*Vaření*“ se objevilo v jednom příspěvku v rubrice „*Pro ženu a domácnost*“. Týkal se levných receptů na různé pečivo. „*V městské odborné škole pro ženská povolání v Brně-Králově Poli vyzkoušeli několik úsporných předpisů, z nichž některé otiskujeme...*“¹⁷⁷ Recepty byly na keksy z ovesných vloček, preclíčky (bez vajec), kolečka z umělého medu (bez cukru) a na stříkané pečivo taktéž z umělého medu (bez cukru). Právě přidělový systém a nedostatek potravin vyvolaly výrobu umělého medu (něm. Kunsthonig). Vyráběl se hydrolyzou škrobu na jednoduché cukry a vylepšoval se jednoduchou umělou vůní. Prodával se tuhý v kostkách a vypadal jako zcukernatělý med.¹⁷⁸

7.2.8. Žena a politika

V tématu „*Žena a politika*“ vyšel jeden článek, který se věnoval zahraniční politice, respektive manželce amerického prezidenta Franklina Delana Roosevelta. Eleanor Rooseveltová byla aktivní političkou, která se mimo jiné věnovala lidským právům.¹⁷⁹ Článek se jmenuje „*Paní Rooseveltová uvažuje o populaci*“: „...*paní Rooseveltová přijala zpravodajky severoamerického tisku, aby jim přednesla své názory na populační otázku.*

¹⁷⁴ HRABĚ, Uno. *Brilantová nevěsta vypravuje. Národní politika*. 30. 1. 1945, LXIII(23), str. 2.

¹⁷⁵ Jan „Uno“ Hrabě (1885 – 1971) byl redaktorem v Národní politice a autorem divadelních her, mezi které například patří *Člověk, kterého nelze urazit* nebo *Kdyby se mysliło nahlas?* Zdroj: *Knihovna Divadelního ústavu v Praze: Hrabě, Jan, 1885-1971. Ddd [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://ldh.idu.cz/authorities/46307?locale=cs>*

¹⁷⁶ K., u. Dr. Mirka Klímová – Fügnerová o zdravotní literatuře. *Národní politika*. 22. 2. 1945, LXIII(57), str. 2.

¹⁷⁷ Neuvedeno. Neuvedeno. *Národní politika*. 27. 1. 1945, LXIII(23), str. 4.

¹⁷⁸ ABC: *Přihlášení Umělý med* [online]. [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/casopis-abc/5408/umely-med.html>

¹⁷⁹ GASSERT, Philipp a Christof MAUCH, ed. *První dámy Ameriky: od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*. Praha: Brána, 2001.

*Podle jejího názoru je manželská plodnost na místě jen „u majetných národů“ ...*¹⁸⁰ Článek je převzat od České tiskové kanceláře (ČTK). Zde bych podotkla, že příspěvek vyznívá tak, že nepřímo kritizuje Eleanor Rooseveltovou za její slova, že právo na děti má jen majetná rodina a ostatní se jich musí vzdát. Zajímavý je dodatek v článku. *„To tedy znamená: Nemajetné národy mohou vyhynout, aby národy zámožné mohly tím lépe žít. Tím vyjadřuje paní Rooseveltová nepřeklenutou propast, která zeje mezi ní, mezi duchovním světem a mezi naším světem evropského socialismu.“*¹⁸¹ Zde je už patrné, že Národní politika s Eleanor Rooseveltovou nesdílí její názor.

7.2.9. Žena a sport

Téma „*Žena a sport*“ má nulové zastoupení článků, příspěvků nebo fotografií ve zkoumaném období Národní politiky, ve kterých by vystupovala žena. Sportovní rubrika nadále vycházela, ale byla výrazně obsahově zkrácená. Převážně se soustředila na sporty jako atletika, fotbal nebo lední hokej.

¹⁸⁰ Neuveдено. Paní Rooseveltová uvažuje o populaci. *Národní politika*. 23. 2. 1945, LXIII(46), str. 1.

¹⁸¹ Neuveдено. Paní Rooseveltová uvažuje o populaci. *Národní politika*. 23. 2. 1945, LXIII(46), str. 1.

8. Kvantitativní analýza témat o ženách a pro ženy v Českém slově a následně ve Svobodném slově v letech 1944 až 1945

V této kvantitativní analýze jsem si stanovila témata, podle nichž se rozdělávaly rubriky, fotografie nebo články, které se týkaly žen nebo byly o ženách v průběhu let 1944 a 1945 v Českém slově a následně ve Svobodném slově. Na příspěvky jsem se nezaměřovala jen v rubrice pro ženy, ale hledala i příspěvky v celém obsahu novin podle témat, které jsem si stanovila na začátku výzkumu. Názvy témat ukazuje zde vyobrazená tabulka č. 6. Rubriky, fotografie nebo články byly rozřazovány na základě devíti témat, která se týkala rodiny a domácnosti, módy, chování ženy, kultury, sportu, politiky, zločinu a vaření. Deváté téma s názvem „*Jiné*“ bylo přidáno z důvodu, že některé příspěvky v novinách nebylo možné zařadit dle mého subjektivního názoru do jiných témat.

Tabulka 6 Názvy témat, na základě kterých, byly rozřazovány příspěvky o ženách nebo pro ženy ve vybraném časovém rozhraní (posledních deset dní v každém měsíci)

Názvy témat
Rodina a domácnost
Móda
Chování ženy
Žena a kultura
Vaření
Žena a politika
Žena a sport
Žena a zločin
Jiné

8.1. Kvantitativní analýza Českého slova roku 1944

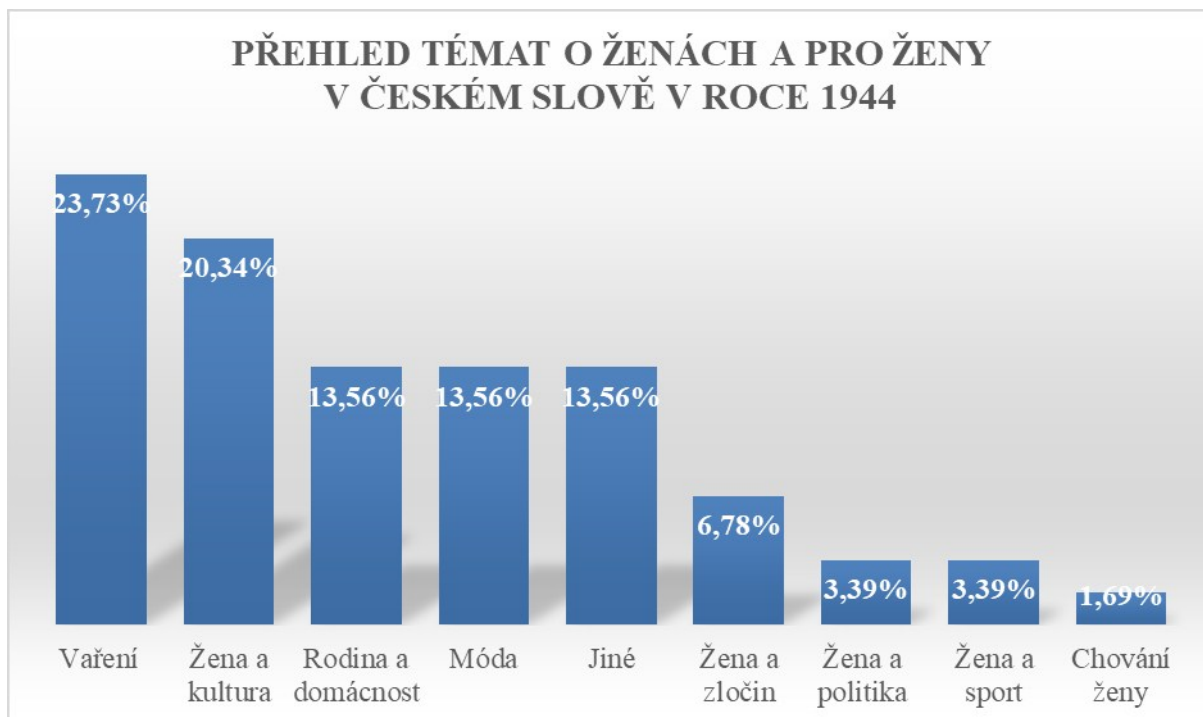
V uvedeném roce se objevovala v Českém slově také ženská rubrika, tak jako v Národní politice ta „*Pro ženy a domácnost*“. V Českém slově vycházela rubrika pro ženy pod názvem „*Co zajímá naše ženy*“ a obsahovala články o módě, vaření, domácnosti a podobně. Zmíněná rubrika v Českém slově nabízela více rozmanitějších článků než rubrika „*Pro ženu a domácnost*“ v Národní politice. Například kromě receptů, zde byly články, které se týkaly profesního života ženy a podobně. Většinou se rubrika rozprostírala na polovině novinové strany.

V tabulce č. 7 jsou uvedena témata s procentuálním podílem výskytu ve vybraném vzorku (posledních deset dní v každém měsíci). Tabulka se vztahuje k roku 1944. Následně ve sloupcovém grafu č. 4 můžeme vidět přehled od nejvíce po nejméně vyskytované téma.

Tabulka 7 Témata s procentuálním podílem výskytu v posledních deseti dnech každého měsíce v roce 1944

České slovo	
Názvy témat	1944 (v %)
Vaření	23,73%
Žena a kultura	20,34%
Rodina a domácnost	13,56%
Móda	13,56%
Jiné	13,56%
Žena a zločin	6,78%
Žena a politika	3,39%
Žena a sport	3,39%
Chování ženy	1,69%

Graf 4 Grafické znázornění procentuálního výskytu témat o ženách a pro ženy v Českém slově v posledních deseti dnech každého měsíce roku 1944

Jak je patrné z tabulky č. 7, tak největší zastoupení v Českém slově má v roce 1944 s ohledem na ženy téma „Vaření“ s procentuálním zastoupením 23,73 %. Za tímto tématem stojí „Žena a kultura“ s 20,34 %. Téma ukazuje články nebo příspěvky, které se týkají žen v kultuře. Jedná se například o klavírní virtuosku Věru Millerovou, spisovatelku Olgu Barényi, houslistku Ludmilu Bertlovou, pěvkyni Jitku Plachou nebo o malířku Julii Mezerovou. Téma „Žena a kultura“ jsem počítala stejně jako v analýze Národní politiky, to znamená, že příspěvky jsou počítány na základě výskytu umělecky založených žen. Na třetím místě v počtu shodných 13,56 % stanula témata „Móda“, „Rodina a domácnost“ a „Jiné“. Téma „Rodina a domácnost“ přináší tipy a rady, jak se starat o rodinu a domácnost. Následující téma představuje „Jiné“, kam byly zařazeny příspěvky, jež se dle mého názoru nehodily do zbývajících sekcí. Například článek s názvem „Sekretářka K. Světlé zemřela“. Ten jsem zařadila do zmíněného tématu proto, že svým obsahem nezapadá do zbývajících. Článek pojednává o úmrtí sekretářky spisovatelky Karolíny Světlé: „*Osmdesáti let dožila se v minulých dnech Anna Čermáková-Sluková. Narozená v Dolních Pasekách, v kraji, z něhož čerpala Karolína Světlá pro své podještědské romány, pobývala v domácnosti Mužákových po dvaadvacet let do spisovatelčiny smrti jako její sekretářka...*“¹⁸² Jak název dalšího tématu, který se umístil na šestém místě s 6,78 %, napovídá, „Žena a zločin“ se věnuje skutkům, které byly spáchány ženou, nebo ona v nich figurovala. Se stejným počtem procent (3,39 %) se umístila témata „Žena a politika“ a „Žena a sport“. Do sekce „Žena a politika“ se započítávaly příspěvky hovořící o ženách, jež byly provázaných s politikou. Téma „Žena a sport“ procentuálně ukazuje výskyt příspěvků, které se týkaly žen - účastnic určitých sportů. Na posledním místě s 1,69 % se umístilo téma „Chování ženy“. Téma, do něhož se v roce 1944 zařadil jen jeden příspěvek; řeší pracovitost žen, v jedné dílně v německé říši na přešívání oděvů.

8.2. Kvantitativní analýza Českého slova od ledna do dubna 1945

Od ledna do dubna 1945 jsem v Českém slově nenašla žádný příspěvek, který by se týkal žen, nebo byl ženám určen. Totéž se týká období, které jsem si určila na začátku výzkumu (posledních deset dní v každém měsíci).

Příspěvky o ženách nebo pro ženy se vyskytly v Českém slově v jiných dnech, než které jsem si vymezila. Nalezené příspěvky by se daly zařadit do témat „Jiné“, „Žena

¹⁸² p.a. Sekretářka Karolíny Světlé zemřela. *České slovo*. 25. 2. 1944, XXXVI(47), str. 3.

a kultura“, „Žena a politika“ a „Žena a sport“. U zbývajících témat jako „Rodina a domácnost“, „Móda“, „Chování ženy“, „Vaření“ a „Žena a zločin“ nebyly nalezeny žádné příspěvky. Stav lze odůvodnit tím, že v prvních čtyřech měsících roku 1945 vycházelo České slovo jen o pár stránkách, dokonce od března 1945 vycházelo jen v rozsahu dvou stran, tudíž se zde psalo o důležitějších věcech – například, jak probíhaly boje na frontách, jaký je vývoj domácí a světové politiky...

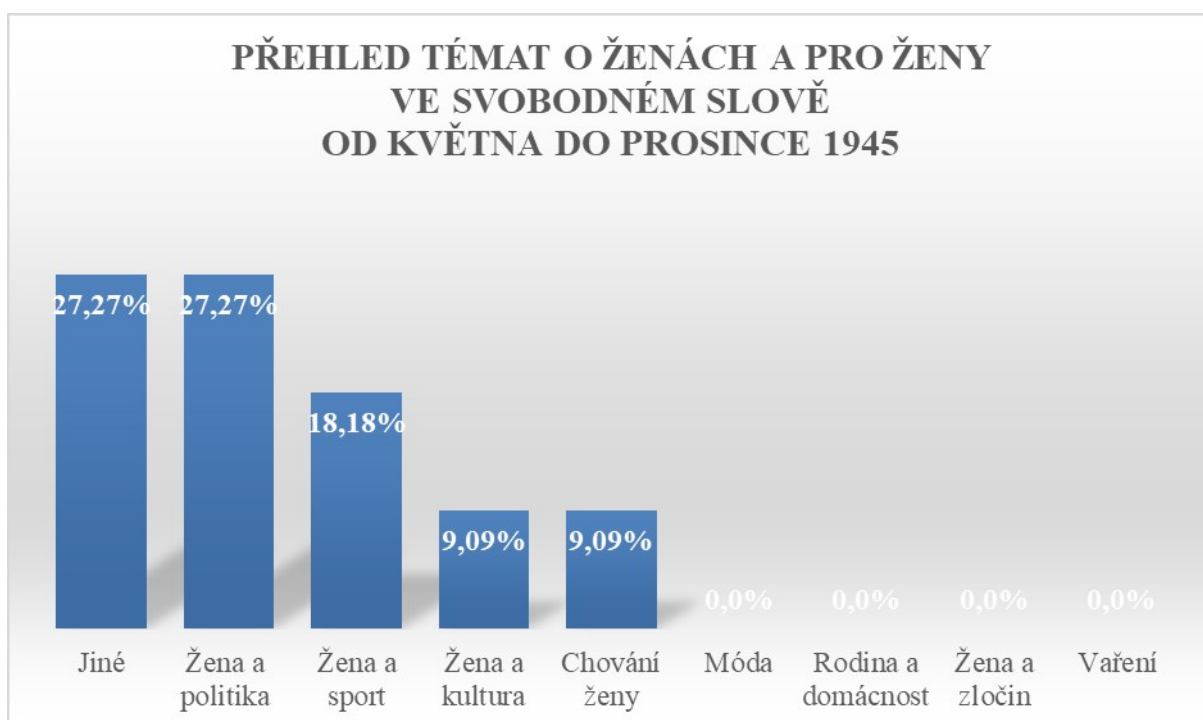
8.3. Kvantitativní analýza Svobodného slova od května do prosince 1945

V tabulce č. 8 jsou uvedena témata s procentuálním podílem výskytu v roce 1945 ve Svobodném slově (měsíce květen až prosinec). Tato kvantitativní analýza je výsledkem výzkumu Svobodného slova v měsících květen až prosinec roku 1945. Následně ve sloupcovém grafu č. 5 lze vidět přehled od nejvíce po nejméně vyskytované ženské téma ve Svobodném slově.

Tabulka 8 Témata s procentuálním podílem výskytu v posledních deseti dnech od května do prosince roku 1945

Svobodné slovo	
Názvy témat	1945 (v %)
Jiné	27,27%
Žena a politika	27,27%
Žena a sport	18,18%
Žena a kultura	9,09%
Chování ženy	9,09%
Móda	0,0%
Rodina a domácnost	0,0%
Žena a zločin	0,0%
Vaření	0,0%

Graf 5 Grafické znázornění procentuálního výskytu témat o ženách a pro ženy ve Svobodném slově v posledních deseti dnech od května do prosince roku 1945

V roce 1945 se na prvním místě s nejvíce procenty (27,27 %) umístila témata „*Jiné*“ a „*Žena a politika*“. Téma „*Žena a sport*“ bylo na druhém místě s 18,18 %. Příspěvky týkající se umělecky založených žen obsadily čtvrtou příčku s 9,09 %. S tímž počtem procent se vyskytlo i téma „*Chování ženy*“. Zbylé skupiny jako „*Móda*“, „*Rodina a domácnost*“, „*Žena a zločin*“ a „*Vaření*“ neměly v příslušném roce žádné příspěvky, a tudíž mají 0 %. Tuto skutečnost bych přikládala tomu, že se snížil počet stran periodika, a tudíž se noviny věnovaly vážnějším a důležitějším tématům.

9. Historická analýza témat o ženách a pro ženy v Českém slově a následně ve Svobodném slově v letech 1944 až 1945

9.1. Historická analýza Českého slova roku 1944

9.1.1. Vaření

Téma „Vaření“ se objevilo ve čtrnácti příspěvcích z celkových devětapadesáti. Toto téma se objevovalo pouze v rubrice „Co zajímá naše ženy“ a dost se prolíná s tématem „Rodina a domácnost“ a „Jak se má žena chovat“. Příspěvky, které byly řazeny do sekce „Vaření“ obsahují jen recepty či rady, mající pomoci s přidělovým systémem potravin.

Jak bylo naznačeno výše a blíže popsáno v historické analýze Národní politiky roku 1944, protektorátní vláda Čech a Moravy vydala dne 1. října 1939¹⁸³ vyhlášku o zavedení potravinových lístků. Mnohé suroviny nebyly vůbec na trhu, a lidé se museli s tímto problémem vyrovnat po svém. Kromě speciálních kuchařek vycházely i různé články radící ženám, jak mají chybějící potraviny nahrazovat nebo jak pracovat s potravinami na přiděl. Například pro nedostatek mouky se mohl (měl) závin nastavovat bramborem: „Promícháme 30 dkg mouky s pečivovým práškem, přidáme 20 dkg strouhaných brambor, 10 dkg cukru, 5 dkg tuku a s 1 vejcem zpracujeme v těsto. Toto necháme půl hodiny odpočinout...“¹⁸⁴

V tomto tématu se objevil i článek o paštikách a pomazánkách. Jeho text nabádá k tomu, aby byla pomazánka určena coby oběd v pracovním prostředí: „Nikterak nepodceňujme význam přesnídávky tam, kde se jeví jejich důležitost. Totiž v pracovním prostředí, kdy nemůžeme jít v poledne na oběd, pro děti o hlavní přestávce. Avšak i k večeři se dají dobře použít různé druhy paštik a pomazánek...“¹⁸⁵

V tématu „Vaření“ bych zdůraznila zajímavý článek Arch. F. Boška¹⁸⁶, který se zde věnuje organizaci moderní kuchyně. Ve volném převyprávění článek říká, že mít dobře zorganizovanou kuchyň znamená získat čas nato se věnovat dětem nebo manželům.

¹⁸³ Školákem v protektorátu: Přídělový systém v době existence Protektorátu [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/index.php/73-stedni-kola/ivot-v-pidlovem-hospodastvi/165-ivot-v-pidlovem-hospodastvi>

¹⁸⁴ h. Neuedeno. *České slovo*. 28. 3. 1944, XXXVI(79), str. 6.

¹⁸⁵ A.N.S. Paštiky a pomazánky. *České slovo*. 22. 2. 1944, XXXVI(45), str. 6.

¹⁸⁶ **Architekt František Bošek se narodil 12. 2. 1912 v Měčině. Další biografická data jsem nenalezla.** Zdroj: Informační systém abART: Bošek František [online]. [cit. 2019-02-08]. Dostupné z: <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?IDosoby=22309>

„Organisace v širokém slova smyslu je zvlášt' v poslední době termín razící si cestu do všech odvětví moderního podnikání a práce...Důvody, proč se pracuje pro organizaci kuchyně nejsou v podstatě hmotné, ačkoliv i tyto mají značnou, značnější, než se myslí, váhu. Jde tu v prvé řadě o úsporu času a šetření energií v převážné většině u lidí nám nejdražších a nejbližších, u našich matek, manželek a dcer. Konečně i v tomto případě se kruh uzavírá. Ušetříme-li organisovanou kuchyní a prací v ní našim ženám chvíli času, mohou jí zase věnovat našim dětem nebo nám. Pro sebe ji vyžadují a využijí málokdy, ačkoli i na to mají plné právo a logické odůvodnění...“¹⁸⁷

9.1.2. Žena a kultura

K tématu „Žena a kultura“ se v roce 1944 objevilo dvanáct příspěvků, které se týkají žen v kultuře. Jedná se buď o herečky, básnířky, sochařky nebo spisovatelky. Většina příspěvků pochází z novinové rubriky „Kulturní život“.

Do tohoto tématu byly zařazeny i pozvánky na různé kulturní akce, na nichž hrála hlavní roli žena. „Věra Millerová¹⁸⁸, klavírní virtuoska, uspořádá 2. března v Městské knihovně klavírní večer. Na pořadu jsou Bach, Mozart, Beethoven, Lizst, Dvořák a Smetana.“¹⁸⁹ Nebo: „V Topičově salonu předvádí malířka Věra Jičínská¹⁹⁰ obecnstvu soubor pastelů z posledních tří let. V 71 oracích, většinou krajin z Podorlicka, Dobrušky a Nového Města, zátiší s oblíbenými kaktusy a portrétů působí její projev uceleně a vyzrálé, i když se nevyhne některým typickým znakům ženské výtvarné tvorby...“¹⁹¹

9.1.3. Rodina a domácnost

Tematická sekce „Rodina a domácnost“ byla zastoupena v roce 1944 osmi příspěvky z celkových devětapadesáti. Příspěvky o rodině a domácnosti se nejvíce vyskytovaly v rubrice „Co zajímá naše ženy“.

¹⁸⁷ BOŠEK, Arch. F. Zorganizovaná kuchyň. *České slovo*. 25. 4. 1944, XXXVI(109), str. 6.

¹⁸⁸ O Věře Millerové jsem nenalezla žádná biografická data.

¹⁸⁹ Neuvedeno. Neuvedeno. *České slovo*. 25. 2. 1944, XXXVI(47), str. 3.

¹⁹⁰ Věra Jičínská (1898-1961) byla českou malířkou, která absolvovala výtvarná studia na Umělecko-průmyslové škole v Praze. Počátky její práce jsou spjaty s kubismem, který ale opouští a přiklání se k puristické malbě, jejíž charakteristika je bližší autorčině osobnosti. Mezi její nejvýznamnější obrazy např. patří „Pohled z okna pařížského ateliéru“, „Kryštaly“ nebo „V ateliéru“. Zdroj: ŽENY GENDER & MODERNÍ UMĚNÍ: Jičínská, Věra (1898 - 1961) [online]. [cit. 2018-12-25]. Dostupné z: <http://www.zenyvumeni.cz/index.php?id=90>, Kulturní a sportovní zařízení města Dobrušky: Významné osobnosti Dobruška [online]. [cit. 2018-12-25]. Dostupné z: <http://www.kulturadobruska.cz/historie/vyznamne-osobnosti-dobruska/laichterova-jicinska-vera/>

¹⁹¹ J.K.D. Neuvedeno. *České slovo*. 26. 4. 1944, XXXVI(110), str. 10.

Dejme tomu článek s názvem „*Zařizujeme se starým nábytkem*“ mluví o tom, že před několika lety - před rokem 1944 - vdané dívky starý nábytek odsuzovaly, ale letos (v roce 1944) jsou poměry jiné a dívky rády uvítají nábytek po příbuzných: „*Když starostlivá maminka nabídla ještě před několika lety dcerce některý osvědčený kus svého nábytku, který se skutečně tolik osvědčil, ohrnula nevěsta nosík a prohlásila, že chce mít vše jen „moderní“.* Přitom se pod tím slovem „*moderní*“ prodávaly více méně vkusné sériové kusy nábytku...*Dnes jsou ovšem poměry jiné, dívky, které se vdávají, rády berou za vděk starším nábytkem, který dostanou z domu od babičky, tetiček, příbuzných. Nemusí proto ještě naříkat – ale musí se zařizovat s otevřenýma očima a vkusem...*“¹⁹²

Další článek z tématické oblasti „*Rodina a domácnost*“ popisuje ženy (hospodyně), které radí výrobcům s výrobky pro domácnost. „*Dnes jsou různá odvětví průmyslová v klidu – poněvadž výroba byla předělána na důležitější obory pro válku. Vyprodány jsou sklady různých strojků pro domácnost, nádobí, porcelánu apod. Tato odvětví začnou ale jednou po válce zas plnou parou pracovat. A tu nás, hospodyně, napadá myšlenka. Začnou výrobci zas tam, kde skončili, nebo mají nejlepší úmysl zdokonaliti svoje výrobky? Dnes se všemi těmi strojky, noži, vařečkami apod. pracují skoro všechny ženy bez výjimky. A mnohá inteligentní žena dříve zaměstnaná jen mimo dům, spoléhající se na svoji pomocnici si dříve nevšíkala, čím a jak rychle v domácnosti pracuje. Až teď vidí nedostatky například strojků na maso, špatnou velikostí zásuvek na nádobí, nepraktický tvar své cukřenky apod. Hospodyně má námitky proti těm různým dobrým patentům, které se pro domácnost vyráběly...*“¹⁹³

9.1.4. Móda

Počet příspěvků týkající se módy činil v Českém slově v roce 1944 osm z celkových devětapadesáti, v nichž vystupovala žena nebo byly určeny pro ženy.

Články o módě se pravidelně vyskytovaly jen v rubrice „*Co zajímá naše ženy*“, přičemž byly vždy umístěny jako první k přečtení. Ve většině případů byl tento článek doplněn kresleným obrázkem, který se vztahoval k módnímu tipu, o němž byla v článku řeč. V autorství kreseb se střídaly Anna Jelínková¹⁹⁴ a Bimba¹⁹⁵.

¹⁹² Neuvedeno. *Zařizujeme se starým nábytkem*. *České slovo*. 27. 6. 1944, XXXVI(145), str. 6.

¹⁹³ Neuvedeno. *Ženy radí výrobcům*. *České slovo*. 25. 7. 1944, XXXVI(175), str. 6.

¹⁹⁴ **Anna Jelínková (1898 - ?) byla českou malířkou a profesorkou kreslení v Brně. Studovala na Umělecko-průmyslové škole v Praze. Zdroj: TOMAN, Prokop Nový slovník československých výtvarných umělců. 5. opr. vyd. V Praze: Rudolf Ryšavý, 1936. ISBN 80-237-3633-7.**

Například článek, který pojednával o malé dívce, která se ráda hezky obléká. „*Malou parádnici je naše desetiletá dcerka. Těší ji každá nová věc, kterou maminka přešije nebo ušije a už by si také sama vybírala. Pro jaro maminka jí chystá raglán, přešitý ze starého kabátku a kousku jiné látky. Pod něj modré vlněné šaty s ozdobnými patkami a malým bílým límečkem. Baret nebo klobouček a pěkná hnědá polobotka jsou vhodnými doplňky mladistvého úboru.*“¹⁹⁶ Nejjednodušší cesta, jak opatřit dítěti oblečení, byla ta přešitím vyřazeného oblečení, ať už dětského nebo dospělého. Právě oblečení na děti bylo nejvíce přešíváné a nastavované o další látky, a to proto, že děti rychle rostou a mění velikosti. Základními požadavky byly praktičnost, účelnost a jednoduchost.

Zajímavý je článek s názvem „*S větrem o závod*“; radí ženám, jak se obléci na kolo, aby to bylo ve všech směrech vhodné, pohodlné a praktické v jízdě. „*S větrem o závod ujíždí mladá sportovkyně na svém kole, ale musí být k tomu dobře oblečená. Sukně by překážela, delší kabát by byl nepohodlný. Úzký střevíc by klouzal ze šlapátek. Proto úbor cyklistky je ryze sportovní – tedy, nejen módní a vkusný, ale i účelný. Hodí se k tomu nejlépe kalhoty – dlouhé se musí dole sponkami připnout, aby se nezachycovaly do drátů kola. Lepší jsou pumpky nebo v létě krátké shortky ať ze sametu, vlny nebo už plátna. K nim pořádná, důkladná prací halenka nebo pulovřík, sportovně šitá s kapsami a límečkem k rozhalení. Navrch nepromokavá bundička k podkásnutí...*“¹⁹⁷ Podle Miroslavy Burianové, autorky knihy „*Móda v ulicích protektorátu*“, bylo pro ženu přípustné nejen dámské, ale i pánské kolo. Ovšem na pánském musela mít žena kalhoty, šortky nebo kalhotovou sukni. Šortky se hodily jen pro mladé dívky a na vyjížděku mimo město. Móda na dámské kolo skýtala větší výběr. Nevhodný byl výběr sukně z lehkého materiálu, který mohl poletovat. Spodní prádlo mělo být pevnější, aby chránilo před otřesy. Třeba podprsenka měla mít důkladná ramínka, bokovka¹⁹⁸ měla být měkká a pevná a samozřejmostí byly i vhodné kalhotky.¹⁹⁹

¹⁹⁵ Bohumil „Bimba“ Konečný (1918 – 1990) byl českým malířem a ilustrátorem. Nejvíce se věnoval dobrodružným ilustracím a kresbám žen. Je známý jako ilustrátor knih Jaroslava Foglara a Otakara Batličky, je ale i autorem řady reklamních plakátů. Zdroj: Bohumil Konečný: Bohumil „Bimba“ Konečný (1918 - 1990) [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <http://www.bimba.cz/>

¹⁹⁶ Neuvedeno. Malá parádnice. *České slovo*. 29. 2. 1944, XXXVI(46), str. 6.

¹⁹⁷ Neuvedeno. S větrem o závod. *České slovo*. 23. 5. 1944, XXXVI(115), str. 6.

¹⁹⁸ Bokovka je dámský pružný pás na podvazky, formující břicho a boky. Zdroj: BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu. Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, s. 148-149. ISBN 9788070363973.

¹⁹⁹ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu. Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, s. 148-149. ISBN 9788070363973.

9.1.5. Jiné

Do tohoto tématu byly zařazeny příspěvky, které nebylo možné zařadit do jiných témat. Celkem zde bylo zařazeno v roce 1944 8 článků z celkových 59 článků.

Jedná se například o článek, který už byl zmíněn v subkapitole č. 8.1. „Kvantitativní analýza Českého slova roku 1944“ a pojednává o úmrtí sekretářky spisovatelky Karolíny Světlé: „*Osmdesáti let dožila se v minulých dnech Anna Čermáková-Sluková. Narozená v Dolních Pasekách, v kraji, z něhož čerpala Karolína Světlá pro své podještědské romány, pobývala v domácnosti Mužákových po dvaadvacet let do spisovatelčiny smrti jako její sekretářka...*“²⁰⁰

Dále do téma „Jiné“ byl zařazen i článek, který hovoří o ženách a jejich porozumění technice. Text vyzdvihuje ženy jako práce schopné, které se ke všemu stíhají dobře postarat o rodinu a domácnost. „*Je dost těch, kteří pochybovali o tom, že by ženy měly také smysl pro techniku. Tisíce žen je však nyní činny ve zbrojním průmyslu a tyto ženy dokazují denně, že při nejmenším mají tolik technického smyslu, kolik je ho potřeba k provedení určitých prací, na nich vyžadovaných... Za války byl probuzena mnohá skrytá nadání a kdo pozoruje v podnicích výkony žen, které často vedle průmyslové práce obstarávají i svou domácnost, ten mluví o nich s nejvyšší úctou...*“²⁰¹ Tento článek lze označit jako jasný příklad toho, jak se do rubriky pro ženy promítá dobová propaganda.

9.1.6. Žena a zločin

V roce 1944 se v Českém slově objevily čtyři příspěvky k tématu „Žena a zločin“ z celkových devětapadesáti.

Šlo například o článek, který se objevil ve stejném období v Národní politice. Pojednává o babičce, která zavraždila svou vnučku. „*Následky na sebe nedaly dlouho čekat. Emilie se octla v jiném stavu a začala naléhati, stejně jako její matka – na Zobala, aby si ji vzal. Ale Zobal měl mnoho výmluv, že prý nemá sehnány dokumenty atd., až se sebral a odjel za prací do Říše...*“²⁰² Babička zavraždila vnučku z pomsty milenci své dcery.

²⁰⁰ p.a. Sekretářka Karolíny Světlé zemřela. *České slovo*. 25. 2. 1944, XXXVI(47), str. 3.

²⁰¹ Neuveдено. Smysl žen pro techniku. *České slovo*. 31. 3. 1944, XXXVI(83), str. 7.

²⁰² a.l. Babička zavraždila svou vnučku. *České slovo*. 25. 2. 1944, XXXVI(48), str. 4.

9.1.7. Žena a politika

V téma „Žena a politika“ stanuly dva články z celkových devětapadesáti příspěvků. Oba se věnovaly zahraniční politice.

První článek pojednává o Ellen Wilkinsonové²⁰³, která se stala předsedkyní anglické labouristické strany. „...byla předsedkyní anglické labouristické strany po úmrtí dosavadního předsedy, zvolena státní tajemnice v anglickém ministerstvu vnitra Ellen Wilkinsonová, blízká spolupracovnice Herberta Morrisona. Tím dosáhlo významného úspěchu levé křídlo strany, které již dlouho koketuje s Moskvou a přimlouvá se za přijetí komunistů do labouristické strany. Ellen Wilkinsonová je známá jménem „Rudá Ellen“ nejenom pro svoje rudé vlasy, nýbrž i pro svou bývalou – jak se praví – moskevskou orientaci.“²⁰⁴ Článek byl do Českého slova převzat z německých novin Berliner Börsen-Zeitung.

Druhý článek s názvem „Manželka Gándhího zemřela ve vězení“ je o Kasturbě Gándhiové, manželce Mahátma Gándhího. Paní Gándhiová byla politickou aktivistkou, která se s manželem aktivně angažovala v Indickém hnutí za nezávislost v Britské Indii.²⁰⁵ „Jak hlásí vysílačka New Delhi, zemřela v Pogně manželka Gándhího. Paní Gándhiová byla – jak známo – při vypuknutí tzv. kongresních nepokojů společně se svým manželem a četnými dalšími indickými předáky Angličany zatčena. Indové se stále marně pokoušeli u britského vicekrále dosáhnout propuštění těžce nemocné paní, která trpěla srdeční vadou, z vazby.“²⁰⁶

9.1.8. Žena a sport

V tématu „Žena a sport“ byly dva články z celkových devětapadesáti. Články se věnovaly házené a Letním hrám mládeže. Příspěvky byly otištěny v rubrice „Sport a hry“.

První se jmenuje „Odvětné finále mistrovství žen“ a hovoří o ženské házené. „Tuto neděli 2. července bude v Olomouci sehrán odvetný finálový zápas mistrovství Čech a Moravy v házené žen. SK Olomouc a NSK Praha. NSK Praha jede k odvetnému utkání do

²⁰³ Ellen Wilkinsonová (1891 – 1947) byla britskou političkou, která se stala v roce 1944 předsedkyní labouristické strany. Od července 1945 byla ministryní školství až do své smrti. Hrála významnou roli v protestech „The Jarrow March“ ve 30. letech, kde projevovala nesouhlas s nezaměstnaností místních obyvatel. Zdroj: BARTLEY, Paula. *Ellen Wilkinson: From Red Suffragist to Government Minister*. London: Pluto Press, 2014. ISBN 978-0-7453-3237-6.

²⁰⁴ Neuvedeno. Žena v čele britské Labour Party. *České slovo*. 28. 1. 1944, XXXVI(23), str. 1.

²⁰⁵ DCB NEWS: *Birth Anniversary of Kasturba Mohandas Gandhi* [online]. [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: <http://english.dcbbooks.com/birth-anniversary-kasturba-mohandas-gandhi.html>

²⁰⁶ Neuvedeno. Manželka Gándhího zemřela ve vězení. *České slovo*. 23. 2. 1944, XXXVI(45), str. 2.

Olomouce s jednobrankovým náskokem z prvního zápasu hraného v Praze. Utkání bude řídit svazový náčelník a hraje se dopoledne v 10.30 hod. ²⁰⁷

Druhý článek s titulkem „*Dívky na Letních hrách mládeže*“ je o tom, že i v roce 1944 se zastává názor, že sport není jen mužskou výsadou. I ženy měly možnost sportovních úspěchů. „*Dnes už je překonaným názorem, že sport a tělesná výchova jsou výhradně doménou mužů, rovněž už dnes nemáme mínění, že sport pěstoval jen jakési mužatky, ztrácející naprostý vztah ke všemu, co tvoří ženu protipólem muže. Dnešní sportovkyně je právě tak dobrá na hřišti jako v domácnosti, stejně půvabná ve společnosti jako na tréninku. Ovšem tohoto ideálního stavu není dosud dosažen všeobecně, v nejširších vrstvách. Za tímto cílem také směřuje systematické provádění všech pro dívky vhodných sportů do rámce výchovy mládeže v Kuratoriu pro výchovu mládeže. Proto se tam setkáme s výsledky tohoto úsilí na Letních hrách mládeže ve dnech 1.-9. července v Praze na barrandovském a strahovském stadionu.*“ ²⁰⁸

9.1.9. Chování ženy

Příspěvek v tématu „*Chování ženy*“ se v roce 1944 vyskytl celkem jedenkrát. Jednalo se o článek s nazvaný „*Úleva zaměstnané ženy*“ z rubriky „*Co zajímá naše ženy*“. Příspěvek je o průmyslovém přešívání oděvů a vyzdvižení ženy (zaměstnankyně), podle jejíž pracovitosti by se měly řídit ostatní kolegyně. „*Z podnětu Německé fronty práce byly nařízeny v rýnsko-vestfálské průmyslové pánvi četné dílny pro správkyně oděvů i prádla, dále domácího prádla, a pro přešívání starého šatstva. Toto nařízení je velmi vítané pracujícím ženám. Pokud se týče správek a předělávek, vyřizují se nejdříve praktické zakázky: přešívání, objednané proto, aby se šat či prádlo přizpůsobily požadavkům líbivosti, je považováno za druhořadé. Jak rušná činnost panuje v těchto dílnách, ukazuje výkon jedné z nich, která ve 4 měsících vypravila, zalátala nebo přepracovala 300 kusů šatstva a prádla.*“ ²⁰⁹

Totální pracovní nasazení bylo vyhlášeno na počátku roku 1943. Znamenalo, že veškeré hospodářství muselo být podřízeno válečným potřebám, hlavně zbrojnímu průmyslu. Nacisté se už od začátku okupace snažili přinutit co největší počet dospělých Čechů pracovat pro Říši, jak na německém území, tak na území protektorátu. Většina Čechů, kteří byli totálně nasazení, pracovali v továrnách a dolech. Vzorem pracovitého

²⁰⁷ Neuveдено. Odvetné finále mistrovství žen. *České slovo*. 28. 6. 1944, XXXVI(135), str. 5.

²⁰⁸ Neuveдено. Dívky na Letních hrách mládeže. *České slovo*. 29. 6. 1944, XXXVI(136), str. 5.

²⁰⁹ cs. Úleva zaměstnané ženy. *České slovo*. 28. 3. 1944, XXXVI(75), str. 6.

Čecha byl podle nacistů dělník, ve němž viděli poslušného otroka, kterému stačí dát najíst a napít. Tomu odpovídala i životní úroveň dělníků. V roce 1942 byla zvýšena pracovní doba z původních deseti na dvanáct hodin, což způsobilo, že se řada lidí snažila práci vyhnout. Ženy řešily situaci otěhotněním, neboť od šestého měsíce gravidity až do patnáctého roku dítěte nemusely pracovat. Muži se skrývali či simulovali nemoci.²¹⁰

9.2. Historická analýza Českého slova od ledna do dubna 1945

Od ledna do dubna 1945 jsem v Českém slově neshledala žádný příspěvek, který by se týkal žen nebo byl ženám určen. Jde o období, které jsem si určila (posledních deset dní v měsíci), jako zkoumaný vzorek²¹¹ na základě mnou zvolených témat – „*Rodina a domácnost*“, „*Móda*“, „*Chování ženy*“, „*Žena a kultura*“, „*Vaření*“, „*Žena a politika*“, „*Žena a sport*“, „*Žena a zločin*“ a „*Jiné*“.

Příspěvky o ženách nebo pro ženy se vyskytly v Českém slově v jiných dnech, než které jsem si určila. Nalezené příspěvky by se daly zařadit do témat „*Jiné*“, „*Žena a kultura*“, „*Žena a politika*“ a „*Žena a sport*“. U zbývajících témat jako „*Rodina a domácnost*“, „*Móda*“, „*Chování ženy*“, „*Vaření*“ a „*Žena a zločin*“ nebyly nalezeny žádné příspěvky. Situaci lze odůvodnit i tím, že v prvních čtyřech měsících roku 1945 vycházelo České slovo jen na pár stránkách, dokonce od března 1945 vycházelo jen na stranách, tudíž se v novinách psalo o vážnějších a důležitějších věcech jako: jak probíhaly boje na frontách, jaký je vývoj domácí a světové politiky...

Vrátím-li se k výskytu příspěvků o ženách a pro ženy, například v lednu se objevil článek, který by spadl pod téma „*Žena a kultura*“. Jednalo se o přiblížení nového filmu, kde jednu z hlavních rolí hraje herečka Jarmila Smejkalová. „*Jarmila Smejkalová, mladá a nadaná herečka, vytvořila jednu z čelných postav v novém českém filmu Reka čaruje, kterou podle námětu Josefa Tomana natáčí pro společnost Nationalfilm režisér Václav Krška...*“²¹²

V únoru vyšel článek: „*V pobořeném Londýně Angličanky se nabízejí Američanům*“, který naznačuje, že Angličanky chodí z důvodů nedostatku potravin za americkými vojáky jako prostitutky. „*...odjíždějí houfně do Londýna a do okolí táborů*

²¹⁰ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, s. 61-65. Český čas. ISBN 9788087470602.

²¹¹ Vzorek byl určen za pomoci knihy *Výzkum médií od Renáty Sedlákové*. (SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3568-9.)

²¹² Neuvedeno. Jarmila Smejkalová. *České slovo*. 5. 1. 1945, XXXVII(5), str. 2.

amerického vojáka, kde se z nich staly prostitutky zvláště nebezpečného druhu. V Londýně přenocují v protiletectkých krytech a odtamtud ráno odcházejí, jak praví list, „aby si našly nějakého bohatého Američana, který jim dá najíst a napít a zavede je do tanečních lokálů“...²¹³ Článek by bylo možné zařadit pod téma „Žena a politika“.

Další text spadá do sféry „Žena a sport“. Příspěvek popisuje, že krasobruslařka Soňa Králová získala první místo v soutěži. „Soňa Králová, členka BK Praha, která získala první místo v nováčkovských přeborech v Táboře a tím se stala juniorkou. Jejím koníčkem je povinná jízda, v níž docílila velmi pěkného výsledku.“²¹⁴

9.3. Historická analýza Svobodného slova od května do prosince 1945

9.3.1. Jiné

Do tohoto tématu byly zařazeny opět příspěvky, které nebylo možné umístit do jiných témat. Celkem zde bylo zařazeno v roce 1945 jedenáct příspěvků z toho tři „Jiné“.

V září 1945 vyšel ve Svobodném slově text s názvem „Ženy manifestovaly za svá práva“ - pojednává o českých ženách, které orodovaly za potrestání německých žen, že nezabránily svým mužům, aby šli do války. „Národní fronta žen uspořádala dnes v Lucerně velkou manifestaci, již se zúčastnil předseda vlády Zdeněk Fierlinger s chotí...První promluvila F. Zemínová: „Chceme mír, svobodu a demokracii, za něž bojují všechny svobodu milující národy. V poslední válce padlo padesát milionů lidí. Neobviňujeme pouze ty, jež zabíjeli, obviňujeme také německé ženy, které nejen že nebránily svým bratrům, mužům a milencům, ale vychovávaly své syny v divá zvířata, jež přepadla svět...“²¹⁵

V prvních letech po 2. světové válce se Československá republika pomalu vzpamatovávala z útrap, která přinesla minulá léta a snažila se vyrovnat s krutou minulostí. Hlavně se na povrch dostávají nacistická zvěrstva, o nichž se lidé dříve mohli jen domnívat – dokud je nezažili na vlastní kůži. Příkladem je výpověď ženy, která unikla smrti v plynové komoře. „Proces s velitelem belsenského tábora hrůzy, Kramerem, přináší denně nové a nové podrobnosti o nacistickém zviřectví...Otřásající byla výpověď Žofie Litvinské, mladé, hezké Židovky z Lublina, která, když spatřila a poznala Kramera,

²¹³ Neuvedeno. V pobořeném Londýně Angličanky se nabízejí Američanům. *České slovo*. 1. 2. 1945, XXXVII(32), str. 1.

²¹⁴ Neuvedeno. Soňa Králová. *České slovo*. 2. 2. 1945, XXXVII(33), str. 4.

²¹⁵ hp. Ženy manifestovaly za svá práva. *Svobodné slovo*. 22. 9. 1945, I.(113), str. 2.

zvolala: „To je vrah, který zavraždil tolik lidí!“ Nato se nervově zhroutila. Teprve po delší chvíli byla o to pokračovat ve výpovědi. Litvinská, nazývaná „ženou z plynové komory“, vypovídala, jak v Osvětimi muselo nastoupiti den před Vánoce tři tisíce Židovek k výběru do plynových komor. Musely rychle vstát z postelí a postavit se do pozoru. Ty, jež dosti rychle nevstaly nebo nebyly dosti hezké, byly zapsány a tím odsouzeny k smrti. „Byla jsem mezi nimi,“ pokračovala Litvinská, „Asi v pět hodin ráno jsme byly naloženy nahé, jako zvířata, do nákladních aut a odvezeny ke krematoriu. Auta byla překlopena a my vysypány jako náklad brambor. Pak jsme byly odvedeny do místnosti za sprchami. Tam bylo křiku a nářku, ženy zdravé a nemocné se mezi sebou praly a křičely na sebe. Viděla jsem, jak vystupuje z okénka dým, prudce jsem se rozkašlala, vyhrkli mi slzy z očí a začala jsem se dusit. Pak jsem slyšela volat své jméno, neměla jsem však síly odpovědět, pouze jsem zvedla ruku. Nato mě jakýsi muž vyvlékl z komory. Hössler mně zabalil do přikrývky a odvezl na motocyklu do nemocnice. Ještě dnes trpím srdeční vadou a bolestmi hlavy. Byla jsem zachráněna proto, že jsem žena polského důstojníka.“ Svědkyně prošla podél lavice obžalovaných a identifikovala je...²¹⁶

9.3.2. Žena a politika

V tématu „Žena a politika“ byly tři články z celkových jedenácti příspěvků. Všechny tři se věnovaly manželkám vysoce postavených mužů.

První článek z konce května 1945 je o druhé manželce Karla Hermanna Franka Karole Frankové s názvem „Manželka K. H. Franka zajištěna“. „Byly zajištěny další osoby, které spolupracovaly s Němci. Jsou mezi nimi: Mikuláš Hrabě z Bubna a Litic, prof. Dr. Josef Pfitzner, Karola Franková, manželka K. H. Franka, generál četnictva Josef Ježek, bývalý ministr doc. Dr. Havelka, dr. Vladislav Klumpar, generál Jan Syrový, generál četnictva Otto Bláha, generál Václav Kuneš a řada jiných.“²¹⁷

Další článek se jmenuje „Poděkování presidenta republiky a paní Hany Benešové“: „Z kanceláře presidenta republiky se nám oznamuje: Pan president republiky a paní Hana Benešová obdrželi po svém návratu do vlasti takové množství vlasteneckých srdečných a dojmavých depeší, dopisů a projevů od politických činitelů, od osobních přátel, veřejných organizací a institucí, Národních výborů a tolika známých i neznámých občanů republiky, že jim není možno jednotlivě na ně odpovídat. Děkují tudíž vřele a upřímně touto

²¹⁶ nv. Žena z plynové komory vypovídá. *Svobodné slovo*. 26. 9. 1945, I.(116), str. 2.

²¹⁷ Neuvedeno. Manželka K. H. Franka zajištěna. *Svobodné slovo*. 24. 5. 1945, I.(11), str. 2.

cestou všem odesílatelům bez výjimky za pozdravy a projevy, jež je opravdu potěšily a jež jsou a budou jim pobídkou a mravním povzbuzením k nové práci.“²¹⁸

Třetí a zároveň poslední článek z tématu „Žena a politika“ pojednává o paní Churchillové. „Manželka britského ministerského předsedy, paní Churchillová, odevzdala maršálu Stalinovi dar svého chotě, zlaté plnicí pero, jako upomínku na jejich schůzky v době války a prohlásila: „Můj manžel mne prosil, abych vám vyslovila naději, že mu tímto perem napíšete mnohé přátelské poselství.“ Paní Churchillová navštívila za svého pobytu v SSSR činitele pomocné akce Britského Červeného kříže v SSSR a jednala s nimi o vybavení dvou nemocnic v Rostově na Donu, což byl hlavní účel jejího zájezdu, ale použila této příležitosti též k návštěvě četných bojišť války...“²¹⁹

9.3.3. Žena a sport

V tématu „Žena a sport“ byly nalezeny dva články z celkových jedenácti příspěvků. Články z listopadu a prosince 1945 se věnovaly krasobruslení.

První text W. Hlavy²²⁰ má název v anglickém jazyce „Miss Zdenka Czech, Queen of the Ice“. „...Ovšem že ji poznáváme a naši čtenáři asi také. Je to Zdenka Čechová-Porgesová, známá naše krasobruslařka. Pro své druhé jméno byla v tehdejšímu árijském očištném boji napadána v tisku a nepřízeň se přenášela do její sportovní činnosti, a proto se snažila dostat se do ciziny...“²²¹ V tomto článku je vidět, že se uvolnila atmosféra v redakci a píše se i o lidech, kteří museli kvůli okupaci opustit Československo.

Druhý článek se jmenuje „Budoucí mistryně?“ a je o Jiřině Nekolové, krasobruslařce. „Představujeme vám jiřinu Nekolovou z HKVS, jež se přes své mládí řadí dnes mezi naše nejlepší bruslařky. Je tak pilná, že ji na zimním stadionu zastihnete den co den. „Jezdím letos sedmou sezónu,“ řekla nám v přestávce své přípravy. „Loni jsem byla ještě nováčkem, kdežto letos už jezdím jako juniorka a přála bych si, abych se umístila mezi nejlepšími. Mými největšími soupeřkami budou jistě Vrzáňová a Lerchová z našeho klubu, z LTC pak Čadková. Za své zlepšení vděčím hlavně profesorovi Koudelkovi, který je sice leckdy „nemilosrdný“, ale umí vskutku poradit!“...“²²²

²¹⁸ Neuvedeno. Poděkování presidenta republiky a paní Hany Benešové. *Svobodné slovo*. 26. 5. 1945, I.(13), str. 2.

²¹⁹ Neuvedeno. Paní Churchillová se loučí s Moskvou. *Svobodné slovo*. 31. 5. 1945, I.(18), str. 3.

²²⁰ **O autorovi jsem nenašla žádná biografická data.**

²²¹ HLAVA, W. Miss Zdenka Czech, Queen of the Ice. *Svobodné slovo*. 24. 11. 1945, I.(166), str. 4.

²²² bs. Budoucí mistryně?. *Svobodné slovo*. 22. 12. 1945, I.(190), str. 4.

9.3.4. Žena a kultura

V tématické skupině „Žena a kultura“ se v roce 1945 objevil jeden příspěvek, který se týkal ženy v kultuře. Jednalo se o reportáž od autorky Hany Panové²²³ o sochařce, spisovatelce a malířce A. S. Urbanové²²⁴. Reportáž vyšla v rubrice Hlas pracujících žen. „...Byli jsme pozváni do bytu sochařky A. S. Urbanové. Představte si zablácený listopadový večer, lilo jako z konve. Vystoupila jsem podle návodu paní Urbanové u elektrárny, a protože jsem samozřejmě zapomněla doma elektrickou svítilnu, napínám do tmy zrak, abych našla číslo čtyři. Konečně! Ale běda. Tam teprve začala ta pravá pouť za důkazy ženského „kumštu“. Tmavá, úzká chodba, pak jiná, hrboletý dvůr s křovím, jež sahá přes cestu, déšť, bláto, mokré boty a nohy. Konečně vidím osvětlené okno. Jdu dovnitř...“²²⁵

9.3.5. Chování ženy

Příspěvek v tématu „Chování ženy“ se v určených dnech v měsících roku 1945 vyskytl celkem jedenkrát. Jednalo se o vyznamenání pro paní Soňu Šmeralovou²²⁶, manželku Bohumíra Šmerala, zakladatele Komunistické strany Československa.²²⁷ „Na popud předsedy vlády Zdeňka Fierlingra usnesla se vláda ve včerejší schůzi navrhnouti prezidentu republiky, aby řád Bílého lva III. Stupně byl udělen paní Soně Šmeralové za její velké zásluhy jako sekretářky čs. Odboru Všeslovanského komitátu v Moskvě.“²²⁸

²²³ O autorce jsem nenašla žádná biografická data.

²²⁴ Antonie S. Urbanová (1903 – 1987) byla českou spisovatelkou, sochařkou a malířkou. Za manžela měla malíře, pedagoga, spisovatele a publicistu Bohumila Stanislava Urbana (1903 – 1997). Např. mezi její knižní díla patří *Noční stráž* nebo *Vzkříšení Lazara*. Zdroj: Informační systém abART: Urbanová Santholzerová Antonie S. [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?IDosoby=6228>

²²⁵ PANOVÁ, Hana. Žena sochařka. *Svobodné slovo*. 28. 12. 1945, I.(193), str. 1.

²²⁶ Soňa Šmeralová (1893 - 1971) se pravým jménem jmenovala Sofija Alexndrovna Šmeral. Pracovala několik let i ve Svazu sovětských spisovatelů. Byla překladatelkou a autorkou učebnic ruštiny. Zdroj: Watson.sk: Kniha týždňa [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: https://www.watson.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=1491&PHPSESSID=f4fb2da2503eb678c4c6858b9ea2754c a Praguecoldwar: Václav Kopecký, Pamětní výpisy k historii Československé republiky a k boji KSČ za socialistické Československo, Praha, 1960 [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: http://www.praguecoldwar.cz/1960_Kopecky_KSC-CSR.htm

²²⁷ KOSATÍK, Pavel. *Čeští demokraté: 50 nejvýznamnějších osobností veřejného života*. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2307-8.

²²⁸ Neuvedeno. Řád Bílého lva paní Soni Šmeralové. *Svobodné slovo*. 25. 8. 1945, I.(89), str. 2.

9.3.6. Móda

Od května do prosince 1945 jsem ve Svobodném slově neshledala žádný příspěvek, který by se týkal žen nebo byl ženám určen a současně spadal pod téma „*Móda*“. Týká se to nejen období, které jsem si určila (posledních deset dní v měsíci), ale i zbylých dní. Navíc vymizela zcela ženská rubrika „*Co zajímá naše ženy*“. Přisuzuji to tomu, že se Svobodné slovo zaměřovalo hlavně na dopady války, změny v politice a podobně.

9.3.7. Rodina a domácnost

Od května do prosince 1945 jsem ve Svobodném slově neshledala žádný příspěvek, který by se týkal žen nebo byl ženám určen a spadal pod téma „*Rodina a domácnost*“. Týká se to jen období, které jsem si určila (posledních deset dní v měsíci).

Když jsem se však zaměřila na jiné dny, než které byly určeny na začátku výzkumu, našla jsem například příspěvek od V. Štáralové²²⁹, který se jmenuje „*První den ve svobodné škole*“ a z pohledu učitelky pojednává o tom, že děti začaly chodit opět do školy, v níž se nemusí už učit podle nařízených protektorátních osnov. „*Přišly jste, děti, všechny. Nejdříve ke mně, hodně těsně ke mně, abych pohladila vaše hlavičky, stiskla drobné ruce, vyslechla všechno, co nejvíce plní vaše dušičky. „My pojedeme na Slovensko!“ chlubí se drobná Anička. „A my jsme se vrátili a už tady zůstaneme, teď se nemusíme bát Němců,“ hlásí rozšafná Sylva...“²³⁰*

9.3.8. Žena a zločin

Od května do prosince 1945 jsem ve Svobodném slově neshledala příspěvek, který by se týkal žen nebo byl ženám určen a spadal by pod téma „*Žena a zločin*“. Týká se to nejen období, které jsem si určila (posledních deset dní v měsíci), ale i zbylých dní. Tak jako v sub-subkapitole 9.3.6. Móda (viz předešlá strana) přisuzuji tuto nastalou situaci tomu, že se Svobodné slovo zaměřovalo na jiné věci, o kterých informovalo a byly pro daný moment důležitější.

²²⁹ O autorce jsem nenašla žádná biografická data.

²³⁰ ŠTÁRALOVÁ, V. První den ve svobodné škole. *Svobodné slovo*. 3. 6. 1945, I.(20), str. 3.

9.3.9. Vaření

Od května do prosince 1945 jsem ve Svobodném slově neshledala žádný příspěvek, který by se týkal žen nebo byl ženám určen a spadal by pod téma „*Vaření*“. Týká se to jen období, které jsem si určila (posledních deset dní v měsíci).

Začala jsem proto zkoumat i jiné dny, než které byly určeny na začátku výzkumu. Našla jsem poté například článek politika Václava Majera²³¹, který spadal právě pod zmíněné téma „*Vaření*“. Jmenuje se „*První krok ke zlepšení přidělu chleba*“. „*Z komuniké o usnesení vlády dovídá se dnes veřejnost o zlepšení v zásobování ve Velké Praze, které bylo umožněno tím, že sovětské vojenské velitelství dalo vládě k dispozici potřebné množství obilí a soli.*“²³²

²³¹ Václav Majer (1904 – 1972) byl sociálnědemokratickým politikem. V letech 1945 – 1948 byl ministrem výživy. Emigroval v roce 1948 do Velké Británie a zastával funkci předsedy ČSSD v exilu. Zdroj: Václav Majer: *Politik v letech 1945 – 1948*. Praha, 2014. Diplomová práce. UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE. Vedoucí práce PhDr. Pavel Mücke, Ph.D.

²³² MAJER, Václav. První krok ke zlepšení přidělu chleba. *Svobodné slovo*. 1. 6. 1945, I.(18), str. 1.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo vykreslit obraz každodenního života české ženy za Protektorátu Čechy a Morava na základě vybraných témat, pod která se zařadily příspěvky, jež byly o ženách nebo pro ženy. Analýza se týkala posledních let války, respektive časového rozmezí od roku 1944 až 1945.

V rámci analýzy bylo vybráno devět témat (Rodina a domácnost, Móda, Chování ženy, Žena a kultura, Vaření, Žena a politika, Žena a sport, Žena a zločin a Jiné); mezi nejčastější, která se vyskytovala jak v Národní politice, tak v Českém slově patří Rodina a domácnost, Móda a Vaření. Vypovídá to o tom, že žena v době okupace měla pracovat a být zároveň matkou, která uměla obstarat rodinu, uvařit z nedostačujících potravin a zároveň neustále přešívát oblečení a využít každé látky. Při všech těchto činnostech měla být svěží a elegantní; toť ideál ženy v protektorátu, který se stále zdůrazňoval v různých příspěvcích ve vybraných periodicích. Ať už to byl tip na recept, kde se hlavní nedostatková surovina nahradila něčím jiným nebo tip na zvětšení šatů. Hlavně čtenářkám byly předkládány takové informace, které přispívaly k ideálu protektorátní ženy.

Skoro všechna témata, kromě sekce Žena a kultura, Žena a politika a Žena a zločin, obsahovala apel na vlastnosti a dovednosti, které „správná“ žena měla mít. Samozřejmě, že v rámci těchto příspěvků byl i ideologicky zabarvený obsah, který podle nacistů odpovídal tomu, jaká by žena měla být, a to matkou, hospodyní a vychovatelkou, tou, která „je od toho“, aby na svět přivedla potomky.

Srovnají-li se periodika Národní politika a České slovo mezi sebou podle témat o ženách a pro ženy, lze konstatovat, že obsah jejich příspěvků a jejich prezentace, byla velmi podobná. Ani jedno periodikum nebylo v těchto věcech naléhavější. Když se zaměříme konkrétně na rubriku určenou ženám - v Národní politice se rubrika jmenovala „*Pro ženu a domácnost*“ a zabírala čtvrtinu novinové strany. Vycházela pravidelně každý týden. Nechyběl v ní módní tip (využití nějakého druhu látky), recept či krátký článek k zamyšlení – ten se většinou týkal chování ženy a odkazoval na ideál. V Českém slově se rubrika pro ženu jmenovala „*Co zajímá naše ženy*“ a zabírala polovinu tiskové strany. Bylo zde více receptů, nechyběl opět módní tip a články ze ženského života (například „*Úleva zaměstnané ženy*“²³³, který hovořil o průmyslovém přešívání oděvů a vyzdvihnutí ženy po pracovní stránce).

²³³ cs. Úleva zaměstnané ženy. *České slovo*. 28. 3. 1944, XXXVI(75), str. 6.

Tato bakalářská práce se soustředila pouze na ženy. Téma práce a praktická část by se určitě daly do budoucna rozšířit o analýzu, která by se zaměřila například na inzerci určenou ženám. Zajímavý přínos by měl též výzkum, který by se zaměřil na děti.

Summary

The main aim of bachelor's thesis was described the image of common life of czech women during the Protectorate of Bohemia and Moravia. To described a image of common life helped met he analysis themes of women and for women.

In the analysis was chose nine themes (Family and Household, Fashion, Woman's Behavior, Woman and Culture, Cooking, Woman and Politics, Woman and Sport, Woman and Crime and Others).

Almost all themes, besides the themes Woman and Culture, Woman and Politics, and Woman and Crime, contained an appeal to the qualities and skills that the "right" woman should have. Of course, these contributions also included Nazi's ideologically colored content.

When is comparing the periodicals Narodni politika and Ceske slovo among themselves regarding topics for women and about women, the content of their contributions and their presentation was very similar. When we focus on the women's section, the Narodni politika has a section which called *"For a woman and a household"*. The section came out regularly every week. It could find there a fashion tip, a recipe or a brief article. In the Ceske slovo has a section which called *"What Are Our Women Wondering"*. There were more recipes, a fashion tip and articles about women's life.

This bachelor's thesis focused only on women. The topic of the thesis and the practical part could certainly be extended in the future by an analysis that would focus, for example, on women's advertising or children.

Použitá literatura

Literatura

1. BARTLEY, Paula. Ellen Wilkinson: From Red Suffragist to Government Minister. London: Pluto Press, 2014. ISBN 978-0-7453-3237-6.
2. BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. Dějiny českých médií. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti. Praha: Grada, 2011, s. 195-196. Žurnalistika a komunikace. ISBN 9788024730288.
3. BERÁNKOVÁ, Milena. Dějiny československé žurnalistiky III. díl. I. Praha: Novinář, 1988, 176 - 177.
4. BLODIGOVÁ, Alexandra a kolektiv autorů. Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945. Praha: Matfyzpress, 2007, s. 27. ISBN 9788086732961.
5. BURIANOVÁ, Miroslava. Móda v ulicích protektorátu. Praha: Národní muzeum, 2013, s. 12-14. ISBN 978-80-7036-397-3.
6. ČELOVSKÝ, B. Řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945. Ostrava: Sfinga, 1995, s. 304.
7. DRNEK, Jan. 1938: Věrní zůstaneme. Brno: CPress, 2016. ISBN 978-80-264-1302-8.
8. FEJLEK, Vojtěch. Melantrich 1898-1998: nepodlehni ani ohni ani meči : [nejstarší český vydavatelský dům]. I. Praha: Melantrich, 1998. ISBN 80-7023-273-0.
9. GASSERT, Philipp a Christof MAUCH, ed. První dámy Ameriky: od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou. Praha: Brána, 2001.
10. GEBHART, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Jitka KRYŠPÍNOVÁ. Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava. Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava. V Praze: Karolinum, 2010, s. 13-15. ISBN 9788024616322.
11. GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. Velké dějiny zemí Koruny české. I. Praha: Paseka, 1999-, s. 181. ISBN 8071855820.
12. HOŘAVA, Jiří. První dáma české keramiky: Helena Johnová (1884-1962). České Budějovice: Jiří Hořava ve spolupráci s nakladatelstvím Měsíc ve dne, [2017]. ISBN 978-80-906469-4-0.
13. IVANOV, Miroslav. Atentát na Reinharda Heydricha. I. Opava: Hart, 2003. Edice Miroslava Ivanova. ISBN 80-865-2936-3.

14. KOKOŠKOVÁ, Zdeňka, Jaroslav PAŽOUT a Monika SEDLÁKOVÁ. Pracovali pro Třetí říši: nucené pracovní nasazení českého obyvatelstva Protektorátu Čechy a Morava pro válečné hospodářství Třetí říše (1939-1945) : edice dokumentů. I. Praha: Scriptorium, 2011, s. 125-133. ISBN 978-80-87271-39-1.
15. KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. století. Dějiny českých médií 20. století. I. Praha: Portál, 2010, s. 116-117. ISBN 9788073676988.
16. KOSATÍK, Pavel. Čeští demokraté: 50 nejvýznamnějších osobností veřejného života. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2307-8.
17. KOUDELKA, Zdeněk. Život a dílo Jaroslava Krejčího. I. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Právnícké sešity. ISBN 80-210-0781-8.
18. LENDEROVÁ, Milena a kolektiv autorů. Žena v českých zemích od středověku do 20. století. Žena v českých zemích od středověku do 20. století. Vyd.1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 623-630. Česká historie. ISBN 9788071069881.
19. MALÍŘ, Jiří; MAREK, Pavel a kol. Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004. I. díl: 1861-1938. Brno: Doplněk, 2005, s. 406.
20. MARŠÁLEK, Pavel. Protektorát Čechy a Morava. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, s. 31-33, 141-144.
21. MICHLOVÁ, Marie. Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945. Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945. Řitka: Čas, 2012, s. 12. Český čas. ISBN 9788087470602.
22. Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, Heslo: Emancipace. V Praze: J. Otto, 1890.
23. Ottův slovník. Osobnosti - Česko: Ottův slovník. I. Praha: Ottovo nakladatelství, 2008, s. 114. ISBN 978-80-7360-796-8.
24. PASÁK, Tomáš. Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939 - 1945.I. Praha: Univerzita Karlova, 1980, 230 – 231
25. RANDÁK, Jan a kolektiv autorů. Dějiny českých zemí. Dějiny českých zemí. I. Praha: Knižní klub, 2011, s. 298-311. ISBN 9788024232058.
26. SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.
27. TOMAN, Prokop Nový slovník československých výtvarných umělců. 5. opr. vyd. V Praze: Rudolf Ryšavý, 1936. ISBN 80-237-3633-7.

28. TOMEŠ, Josef a kol. Český biografický slovník XX. století. II. díl. K-P. Vyd. 1. Praha, Litomyšl: Paseka, 1999, s. 478.
29. VOJÁČEK, Ladislav, Jaromír TAUCHEN a Karel SCHELLE, ed. Proměny soukromého práva: sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB. I. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5613-8.
30. VOPRAVIL, Jaroslav. Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973, s. 1060.

Periodika

31. Národní politika, ročník 62/1944
32. Národní politika, ročník 63/1945
33. České slovo, ročník 36/1944
34. České slovo, ročník 37/1945
35. Svobodné slovo, ročník 1/1945

Internetové zdroje

36. 100+1: První muž protektorátu: Co přinesl Čechům Konstantin von Neurath? [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.stopplusjednicka.cz/prvni-muz-protektoratu-co-prinesl-cechum-konstantin-von-neurath>
37. ABC: Přihlášení Umělý med [online]. [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/casopis-abc/5408/umely-med.html>
38. Artbook: Dvě ženy českého Edisona. Ddd [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.artbook.cz/search?type=product&q=dv%C4%9B+%C5%BEeny+%C4%8Desk%C3%A9ho+edisona>
39. Bohumil Konečný: Bohumil „Bimba“ Konečný (1918 - 1990) [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <http://www.bimba.cz/>
40. Český atletický svaz: ZA VÁLKY ATLETIKA DÍKY VOJTOVI NESKOMÍRALA [online]. [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: <http://www.atletika.cz/onas/historie/za-druhe-svetove-valky/>
41. Český rozhlas: 16. 3. 1939: Vyhlášen Protektorát Čechy a Morava [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/devitky/1939/_zprava/553715

42. Čeští filmoví publicisté: Národní Politika (deník) [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/cestifilmovipubliciste/home/narodni-politika-denik-cesti-folmovi-publiciste>
43. ČT24: Jídlo za protektorátu: Náhračky i tajné zabijačky [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1043656-jidlo-za-protektoratu-nahrazky-i-tajne-zabijacky>
44. Databazeknih.cz: Josef Hais Týnecký [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/josef-hais-tynecky-840>
45. Databazeknih.cz: Olga Fastrová [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/olga-fastrova-63577>
46. DCB NEWS: Birth Anniversary of Kasturba Mohandas Gandhi [online]. [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: <http://english.dcbooks.com/birth-anniversary-kasturba-mohandas-gandhi.html>
47. Epravo.cz: ZÁKON ZE DNE 31.1.1919 ŘÁD VOLENÍ V OBCÍCH REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=976&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>
48. Feminismus: NEKONEČNÝ BOJ ZA ROVNOPRÁVNOST [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <https://www.feminismus.cz/cz/clanky/nekonecny-boj-za-rovnopravnost>
49. Filmový přehled: Sladké století. Ddd [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.filmovyprehled.cz/cs/film/10326/sladke-stoleti>
50. Fronta.cz: Projev K. H. Franka k českému národu (30. 4. 1945) [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.fronta.cz/dokument/projev-k-h-franka-k-ceskemu-narodu-30-4-1945>
51. Fronta.cz: Souborný přehled pokynů pro tiskovou přehlídku platných ode dne 17. září 1939 [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.fronta.cz/dokument/souborny-prehled-pokynu-pro-tiskovou-prehlikku-platnych-ode-dne-17-zari-1939>
52. Historieblog.cz: WILHELM FRICK, POSLEDNÍ ŘÍŠSKÝ PROTEKTOR [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.historieblog.cz/2017/08/wilhelm-frick-posledni-rissky-protektor/>
53. Informační systém abArt: Bošek, František [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?IDosoby=22309>
54. Informační systém abART: Urbanová Santholzerová Antonie S. [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?IDosoby=6228>
55. Knihovna Divadelního ústavu v Praze: Hrabě, Jan, 1885-1971. Ddd [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://ldh.idu.cz/authorities/46307?locale=cs>

56. MarLen.cz: Co je kreton [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <https://www.marlen.cz/slovník/kreton>
57. Moravská zemská knihovna: Svobodné slovo [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:408ed78a-0355-4e8c-a71a-94755bb427d4>
58. Pražský hrad: Edvard Beneš [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/edvard-benes>
59. Severočeská vědecká knihovna Ústí n. L. - katalog Clavius: Knihy - Katalogizační lístek. Ddd [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://katalog.svku.cz/l.dll?h~a=Slabyhoudov%C3%A1,%20Marie>
60. Školákem v protektorátu: Přídělový systém v době existence Protektorátu [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/index.php/73-stedni-kola/ivot-v-pidlovem-hospodastvi/165-ivot-v-pidlovem-hospodastvi>
61. Trigon: Morbidní mládí [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.trigon-knihy.cz/morbidni-mladi>
62. Valka.cz: Život vraha - stručný přehled života K. H. Franka [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/11-Zivot-vraha-strucny-prehled-zivota-K-H-Franka>
63. Vláda České republiky: Emil Hácha [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/emil-hacha>
64. Vláda České republiky: Richard Bienert [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/rejstrik-predsedu-vlad/richard-bienert-440/>
65. Vojenský historický ústav Praha: Košický vládní program posunul před 68 lety československou armádu do náruče východu [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/kosicky-vladni-program-posunul-pred-68-lety-ceskoslovenskou-armadu-do-naruce-vychodu/>
66. Watson.sk: Kniha týždňa [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: https://www.watson.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=1491&PHPSESSID=f4fb2da2503eb678c4c6858b9ea2754c a Praguecoldwar: Václav Kopecký, Pamětní výpisy k historii Československé republiky a k boji KSČ za socialistické Československo, Praha, 1960 [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: http://www.praguecoldwar.cz/1960_Kopecky_KSC-CSR.htm
67. ŽENY GENDER & MODERNÍ UMĚNÍ: Jičínská, Věra (1898 - 1961) [online]. [cit. 2018-12-25]. Dostupné z: <http://www.zenyvumeni.cz/index.php?id=90>, Kulturní a sportovní zařízení města Dobrušky: Významné osobnosti Dobruška [online]. [cit. 2018-12-25]. Dostupné z: <http://www.kulturadobruska.cz/historie/vyznamne-osobnosti-dobrusska/laichterova-jicinska-vera/>

Bakalářské práce a diplomové práce

68. MAJER, Václav. Politik v letech 1945 – 1948. Praha, 2014. Diplomová práce. UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE. Vedoucí práce PhDr. Pavel Mücke, Ph.D.
69. PEŠÁKOVÁ, Kristýna. Ženské spolky jako cesta k ženskému vzdělávání. Brno, 2006. Bakalářská diplomová práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Vedoucí práce Neznámý.
70. ŠINDELÁŘ, Bc. Konstantin. Causa protektorátního novináře Václava Crhy před Národním soudem. Brno, 2007. Diplomová práce. MASARYKOVA UNIVERZITA. Vedoucí práce PhDr. Pavel Večeřa, Ph.D.

Ostatní

71. Vlak dětství a naděje [seriál]. Režie Karel KACHYŇA. Československo, 1985.

Teze bakalářské práce

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Horáková Zuzana	Razítko podatelny:								
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2016	<table border="1"><tr><td colspan="2">Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd</td></tr><tr><td>Došlo dne: - 5 -04- 2018 -1-</td><td></td></tr><tr><td>Čj: 1003</td><td>Příloh:</td></tr><tr><td>Přiděleno:</td><td></td></tr></table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne: - 5 -04- 2018 -1-		Čj: 1003	Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne: - 5 -04- 2018 -1-									
Čj: 1003	Příloh:								
Přiděleno:									
E-mail diplomantky/diplomanta: 22054767@fsv.cuni.cz									
Studijní obor/forma studia: Mediální studia / kombinovaná forma studia									
Předpokládaný název práce v češtině: Témata o ženách a pro ženy v Národní politice a Českém slově v letech 1944 až 1945									
Předpokládaný název práce v angličtině: Themes about women and for women in Narodni politika and Ceske slovo in 1944 to 1945									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013): (diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2018/2019									
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Protektorát Čechy a Morava je obdobím, které se řadí mezi nejtemnější etapy naší historie. Přes všechny zlé aspekty, žili lidé v protektorátu v rámci možností svůj běžný život. Zde bych se chtěla zaměřit konkrétně na obyčejné ženy a jejich životy. Základním cílem mé práce bude popsat vyobrazení ženy a její role v posledních letech protektorátu na základě analýzy ženských témat ve vybraných historických periodikách.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): <ol style="list-style-type: none">1. Úvod – představení tématu2. Historický kontext v letech 1944 – 1945 – historický kontext, události od ledna 1944 do května 19453. Protektorátní tisk – vysvětlení + uvedení do kontextu4. Postavení žen v protektorátu – jejich každodenní život, nucené práce, apod.5. Profily zkoumaných médií – vznik, vývoj, obecná charakteristika zkoumaných periodik									

4.1 Národní politika

4.2 České slovo

6. Analýza rubrik pro ženy v roce 1944 – zpracovaný celý poslední měsíc ve čtvrtletí

7. Analýza rubrik pro ženy v roce 1945 – zpracovaných posledních deset dní v měsíci

8. Zhodnocení výsledků analýzy

9. Závěr – zhodnocení práce

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Tištěné periodikum: **Národní politika** – témata, rubriky pro ženy a o ženách od 1944 do 1945
(Jako vzorek budu zpracovávat vždy celý poslední měsíc ve čtvrtletí.)
(Pro rok 1945 si jako vzorek vyberu vždy posledních deset dní v měsíci.)

České slovo – témata, rubriky pro ženy a o ženách od 1944 do 1945
(Jako vzorek budu zpracovávat vždy celý poslední měsíc ve čtvrtletí.)
(Pro rok 1945 si jako vzorek vyberu vždy posledních deset dní v měsíci.)

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Ve své bakalářské práci chci vyhledávat rubriky ve výše zmíněných periodikách týkajících se žen a jejich života v posledních letech protektorátu Čechy a Morava. Z témat a rubrik utvořím historickou analýzu v kombinaci s tematickou analýzou, která popíše obraz tehdejší ženy. Neopomenu přiřadit k analýze historický kontext.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

TRAMPOTA, Tomáš. VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010 – Kniha zabývající se metodikou výzkumu médií. Bude sloužit ke správnému vytvoření analýzy.

GEBHART, Jan, Barbara KÖPPOVÁ a Jitka KRYŠPÍNOVÁ. *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava 1939-1945*. 1. Karolinum, 2010. – Kniha, která analyzuje postavení a metody nacistického tiskového dohledu a jeho dopadu na vydávaná periodika.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Grada, 2011. – Kniha, která charakterizuje vývoj českých médií na pozadí historického kontextu ve světě a v českých zemích.

GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Velké dějiny země Koruny české XV.a + b: 1938–1945*. Paseka, 2006. – Dva díly knihy, které se věnují klíčovému období 1938 – 1945.

MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb Česká každodennost 1939-1945*. Čas, 2012. – Tato kniha nahlíží na léta 1939 – 1945 z pohledu každodennosti obyvatel protektorátu. Dozvíme se v ní, jak lidé žili, co dělali ve volných chvílích a podobně.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

CHUDOBOVÁ, Kateřina. *Ženy pohledem ženských protektorátních časopisů.* Brno, 2013. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Jiří Němec, Ph.D.

ČERMÁKOVÁ, Lucie. *Proměny pohledu na postavení ženy v životě rodinném, profesním a společenském v evropském kontextu od druhé poloviny 19. století do konce první poloviny 20. století.* Plzeň, 2012. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. et PhDr. Stanislav Balík.

DEUTSCHOVÁ, Bc. Kristýna. *Komparace pohledu exilového tisku na události v Československu na příkladu Národní politiky a Českého slova.* Praha, 2018. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Jan Cebe, Ph.D.

Datum / Podpis studenta/ky

4. 4. 2018

Kroková
.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:	
Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:	
Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:	
Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.	
Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.	
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga	9.4.2018 Barbara Köpfelme! Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE NA IKSŽ VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY

Seznam příloh

Příloha č. 1: Titulní strana Národní politiky z 22. ledna 1944 (obrázek)

Příloha č. 2: Titulní strana Národní politiky z 23. ledna 1945 (obrázek)

Příloha č. 3: Titulní strana Českého slova z 22. ledna 1944 (obrázek)

Příloha č. 4: Titulní strana Svobodného slova z 23. května 1945 (obrázek)

Melantrich, vrana. Foto: PKC-Finke. Průlom sovětských pancéřů byl zase jednou smutnou. Mužstvo a řidiči motorizované letadly si mohou zase dopřít chvíli odpočinku.

Doba kacíř staré modly

E. Hronáda
Doba arcivévodů a velkoknížat je nenávratně za námi. Vzpomínky často, kdy za kráčeného do-
poletí kováři na nejvyšší úhory bývalého
mladého města Halbsburku mládí distojící,
bláznoví a vysvětlují ztravku slechtických
rodů, aby králi Panu Bohu den a nezakusným
dvákám čes. aby si vypravili nedovolený skan-
dál z aristokratického polohára a aby si na-
množovali děvčata, odinám stěnkováním a jím-
něm tichá domyřivých panáků. Čas, tento do-
síl mýlný nepřidávající režiser, spouští opo-
du nad jevištěm, za jehož kulhání se honila
lidská společnost až po kotáky bahenné líbe-
nalické obly, která razila známé a líbivé beslo
Zit a nechtal žít. Kto však užil artoz v
Zit a doušek, kdo nemusel zlepen peněz za
dírké telety, aVývoj nákladné píesky
za jara polst na slunění Jadrana a za letní
doba far nleie v lechu, kdo se přesíraly
Frana Josef chystal na svou poslední cestu ke
kapetrim, aby utlou do hrubí a své močan-
ství, nemel ani čas ani zájem, aby si povímal,
jak ten dravý žit a zítal mlie volbe žit,
nechtal žit neznaněm, staral se o podnikání,
aby žil, mohl skuteně žít. Napok, Zimra-
gby žít, kterém hrlo židovstvo první hošie,
poznalé bankérem, burianem a velkoho-
dníkem až po posledního šlechtu, který zchabíval
na síru starého železa, tento liberálníssy vy-
vlastil právo na život pro určité, tak zvané
společenské vrstvy, aby jej uprál jinak ka-
dozu, kdo nebyl z jejich řad. Titul dvorního do-
davatel a cisářského rady byl významnou ce-
stou a titulu šlechtického, který vlož do před-
stát kapitalistického světa a politického vývo-
je. Tento cestou šel na příklad halbský Žid Na-
dan Singer, později baron Sieghart a presi-
dent Bodenredky a mnozí tovarníci si ji za-
pamtl, až se jako lajný rada stal členem paří-
žské sněmovny.

Český národ pevně srostl s Říší

Pět let Protektorátu v zrcadle českého tisku

Wien. (bta) Vedoucí kulturní politického oddělení v Německém státním ministerstvu pro Čechy a Moravu a Sturmbannführer Wolf oznámil v pátek večer v Prasecké Unie národních kvazí novinářů na téma "Pět let Protektorátu Čechy a Morava v zrcadle českého tisku". Rečník nakreslil výrazný obraz korunkce tisku v bývalé Česko-litovské republice a vrtol tomuto úsudkovému zjevu postavil zásadní změna žurnalistického názoru a postole tisku po zřízení Protektorátu Čechy a Morava. V této souvislosti zdůraznil přednášející, že Národní svaz českých novinářů vytvořil předobraz pro povznesení stavovské cíl českého novináře.

40.000 bolševiků padlo u Vitebska

1203 pancéře zničeny nebo ukořistěny - U Rěčice ztrokotaly bolševičtí útoky - 35 bombardérů sestřeleno nad Berlínem

Z Vádcova hlavního stanu 21. ledna.
Vedení velitelství branné moci oznamuje:
Severovýchodně od Kerke byly zničeny so-
větské útoky, podporované letadly.
Sibiřské ponorek potopil v Černém moři nepřá-
teľské ponorky.
V záskokové prstovrže odrazily naše oddíly v
houzřavých bojích několik nepřátelských útoků.
Země 23 sovětských pancéřů a prstívkem vy-
vlastily několik oad od nepřátel.
Zapadne od Rěčice ztrokotaly také včera opě-
tovaně silné sovětské útoky v nepřetržitém te-
renu, poražením krovím, byla potřena proniknutí
nepřátelské bojové skupiny.
Ve velké obranné bitvě, která trvá od 13. pro-
since 1943 v prostoru Vitebska, zničily naše od-
díly, jímž vllí jako vrcholné vítězství generáloberst
Reinhardt, v luhých bojích operativně grátem naš
fronty, o který sovětské vojsko uvalovalo, zadržovali
svazy; nepříteli byli zřezáni nejvyššími ztráty.
Od 16. ledna 1944 ztratil nepřítel v tomto úseku
ztráty na 40.000 mužů, kteří padli. Počet zra-
něných je mnohonásobně větší. Byly zhořely nebo
ukoristěny 1.203 nepřátelské bojové vozy a 348
děl.
Severně od Něxelu pokračovaly sovětské vojsko

Japonská výroba se zdvojnásobila

Tokio (čt). V říšském sněmovně prošel v
pátek ministerský představa Tojo velkou řeč. Tra-
vil m. j. že přes všechnu proměnlivost války má
Německo i nadále v Evropě nepřeměnitelnou po-
síci. Hledíme plni důvěry do budoucnosti, která
plní naše vítězství. Japonsko a Německo jsou ne-
vdělitelným celkem.
Japonská letecká výroba se za rok zdvojnásobila,
prohlávil Tojo v dalšímu průběhu své řeči.
Dále těsně spoluprací v Mandžuskem nezávislé
zásovací situace japonska záleželo úroveň ke
zmešklím, až trvá vlna japonské dlouho.

Churchill přemlouvá polské emigranty

Stoekholm (tp). Churchillův rozhovor se
západní polskými emigranty v Londýně just zde
označován za pokus, aby u nich bylo dosaženo dal-
ších ústupků Stalinovi. Podle zpráv Exchange
Telegraphu jde nyní o to, aby Poláci dali svolení
k použítelné formuli, nacež by se Churchill zá-
nědnou obrátl na Stalina a poté by odešel do
Moskvy pravděpodobně i anglo-severoamerický
aprotředkovací návrh. Tuto použitelnou formuli
mlže být podle stanoviska Kremle pouze naproti
kapitulace polských emigrantů přes požadavky
Moskvy.

USA pečují o trestance

Lisabon (ep) Severoamerický vězení bu-
do po valce připnutí. Již dnos má být po-
předezeno na nářta větší rozšíření. Tato zjištění
byla - podle "New York Times" - učiněna
na zasedání severoamerické společnosti pro
trestance. Doktor Soltau z pensylvánské uni-
versity prohlásil, že počet vězňů se od r. 1932
do roku 1940 zvýšil sedmkrát rychleji, nežli počet
obyvatelstva. Tento vývoj byl přivržen vál-
kou jen proto, že určité věkové skupiny naruko-
valy k vojsku. Generel Schatzek, předseda
osvobodní komise, kritizoval ministerstvo umění,
které nechce zájmy trestance přijímat
mezi národností. Podle řečníka by se napok
měli trestanci přijímatí bouře do armády, aby
můžou a četnými rodinami, mohli se vrátiti domů.

Švédský list mluvčím bolševiků?

Aftonbladet združňuje, že o Pobaltí bude rozhodováno Moskvou

Reval. (čt) Loni 23. prosince převzal sto-
kolmský časopis "Aftonbladet" ve výrazné náde-
doslova článku sovětského listu "Vojna i rabotci
klass", v němž se pravilo, že baltské země patří
k Sovětskému svazu. Tento stočkolmský list dal
vývodně orgánu Kremle tužny titul přes celou
zemi. Tento článek se zabývá v úvodním ú-
vodním článku v švédském deník "Ett Sotk-
ien" též uveřejnil reprodukci části titulní strán-
ky listu "Aftonbladet". V tomto článku se praví, kromě
mléno, že prý had dovede svým pohledem o-
chromit královky. V severních šířkách však není
tak velkých hadů, kteří by byli s to ochlilit krá-
lovky. Zato však jsou lidé hodové, kteří ochlilit cel-
země a národy a dokonce i na velké vzdálenosti
zabavili pohledem své oběti iakožkoliv vůle. Hadí

V Indii zemřelo milion lidí hladem

Vzrušená debata v britské dolní sněmovně

Berlín. (f) V britské dolní sněmovně došlo včera opět k debatě o Indii, která má
velkou zahanbující přiběh pro britsko-indickou vládu.
Amery musil přiznat, že stala ještě nemá-
zádné přesné údaje o počtu obětí hladomory,
choly a malarie, že však musí jít za po-
sledních pět měsíců odhadnuti asi na 1.000.000
lidí. Jen 125.000 nemocných, tedy asi jedna de-
vítina postizených, bylo ošetřeno improviso-
vanou lékařskou pomocí. Uskladněním nové sklíz-
né hladomory je prý v podstatě odstraněna, avšak
epidemie choly a malarie jsou ještě stále v
míci světelným problémem. Amery si musil od
různých poslůch dáti vysvětlit, že se diví
zřejmě na hlad v Indii jako na normální stav
a že opatření, učiněná britskými úřady, nikter-
ak nezapůsobila hladomory v Indii vůbec.
Hlavní částí debaty bylo však znovuovien
ženské práce v indických dolech, která v roce
1937 byla zákonem zakázána. Amery k tomu
prohlásil, že těžba uhlí v Indii katastrofálně po-

Stalin žádá odvolání velitele Badoglioových vojsk

Milán. (čt) "Regime Fascista" oznamuje, že
Stalin vznesl požadavek, aby byl ihned odvolán
nvršitel vrchní velitel badoglioových oddílů ge-
nerál Messe. Tento nový zách Kemle do ila-
ských záležitostí nenarazí nárně - jak zdůra-
ňuje "Regime Fascista" - ve Washingtonu a v
Londýně na odpor. Znovu se tím osvětluje závis-
lost anglo-amerických mocností na hitlerovnu.

Anglická vláda žádá další miliony na válku

Zeneva (tp). Podle zprávy z Londýna bu-
de anglická vláda na nejbližší schůzi v dolní
sněmovně požadovat nový úvěr ve výši 1.750 milionů
liber. Z toho je 750 milionů určeno pro běžný fi-
nanční rok a miliard liber pro nový finanční rok,
který započne dne 1. dubna 1944. Celkové válečné
výdaje Anglie od 1. dubna 1943 do dnešního do-
dne činí 5 miliard liber.

Nové šef francouzské policie

Vichy (ep). Šéfem celé francouzské policie
byl jmenován generální sekretář pro udržování
pořádku Joseph Darnaux.

V PRÁZE VE STŘEDU
23. KVĚTNA 1945. 1Kč
ROČNÍK I - ČÍSLO 10

Svobodné slovo

ÚSTŘEDNÍ ORGÁN ČS. STRANY NÁRODNĚ SOCIALISTICKÉ

Výhledy uměleckého tvoření
Kamil Bednář

Manifescace československo-sovětského přátelství
Upevníme a ještě prohloubíme vztahy mezi oběma národy

Projev Společnosti pro kulturní styky s SSSR

ČTK — Praha. Společnost pro kulturní styky se Svazem sovětských socialistických republik uspořádala v neděli 22. t. m. dopoledne ve Smetanově síni Obecního domu v Praze mnohý manifestní projev přátelství Československé republiky a Sovětského svazu se neobyčejně velké účastí se všech vrstev národa.

Dr. který osvobodil Prahu, dále mluvil. Skolavý prof. dr. Zdeněk Nejedlý jako předseda Společnosti, vyjádřil, vyznamenal Prokop Maxa jako prvního místopředsedu, dr. Jan Galla, úředního místopředsedu, spisovatelka Jana Gregorova a bratřičského učitele, univ. prof. dr. Jiří Hořák, místopředseda Slovanského ústavu v Praze, spisovatelka Marie Majerová a docent dr. Heidenreich jako jednatele Společnosti.

Uvodem zapěl sbor pěvecký sbor první ukrajinští fronty zpíval hymny Československa a Sovětského. Místopř. prof. dr. Nejedlý oznámil se bouřlivou a nadšenou hostinou, že do čestného kováře Ka zancev jako zástupce Rudé armády.

V ložích Smetanovy síně zasedly významné osobnosti národního veřejného života. Prezident republiky zastupoval šéf kabinetní kanceláře vinnánský předseda vlády Vít Široký, ministři generál Ludvík Svoboda, Václav Kopecký, dr. Adolf Procházka a státní tajemník dr. Vladě Klimentis a Jan Lichner. Zvlášť těsně byly zastoupeny křesťanská a umělecká.

V předsednictvu zasedli velepraporek SSSR v Praze Valerian Alexandrovit Zorin, podplukovník Ka zancev jako zástupce Rudé armády.

Dr. který osvobodil Prahu, dále mluvil. Skolavý prof. dr. Zdeněk Nejedlý jako předseda Společnosti, vyjádřil, vyznamenal Prokop Maxa jako prvního místopředsedu, dr. Jan Galla, úředního místopředsedu, spisovatelka Jana Gregorova a bratřičského učitele, univ. prof. dr. Jiří Hořák, místopředseda Slovanského ústavu v Praze, spisovatelka Marie Majerová a docent dr. Heidenreich jako jednatele Společnosti.

Uvodem zapěl sbor pěvecký sbor první ukrajinští fronty zpíval hymny Československa a Sovětského. Místopř. prof. dr. Nejedlý oznámil se bouřlivou a nadšenou hostinou, že do čestného kováře Ka zancev jako zástupce Rudé armády.

Předsednictva slavnostního shromáždění byly navrženy osobnosti, které se obvyklými zasedáními o name osvoboditeli, maršál Štáin, předseda Nejvyšší rady Sovětského svazu K. A. Kalinin, prezident zahraničních vztahů Sovětského svazu I. J. Stelin, maršálové Konev a Malinovskij, generálové Jeremějev, Štěrba a Gajdar, dorov.

Když stáli bouřlivě potlesk, ať se slava mládež. Nejedlý vstal, podal ústní pohled poměru k Sovětskému svazu i dosud ukolý Společnosti, vyznamenal před 20 lety, Společnosti byla bes opešná, její členství byla aktivní síla k pomání Sovětského svazu.

Dnes obnovení Společnosti v naprosto živé politické a hospodářské situaci. Slovek máv na jedno národa se už mnohokrát přestavěly, co znamená přátelství a slovo Svobodného slova.

V nedávných dnech pak spínal Sovětský svaz svůj svrchovaný národ, když tanky maršála Koneva z Berlína se utímo posily do Prahy a když znovu poznali, co znamená přátelství Sovětského svazu, co znamená slovo přátelství. Znovu propuká shromáždění v neutuchalém potlesku.

Všechny slovancké národy byly osvobozeny a zároveň v nich byla prohlubována snaha nastavit pod vedením Sovětského svazu hranu proti každé agresi, která by se mohla ještě zvlídnout.

Z těchto poznatků také pochopíme že úkol Společnosti pro kulturní styky s SSSR není akončen. Opravdové přátelství musí být ořeno a znalost Sovětského svazu a jeho organizace tak pochopíme, jak mohu Sovětský svaz vykonat velké dílo osvobození národa a tím i nás. Můžeme se zapojit do tohoto velkého světového proudu, který se valí Evropou. Ostání vidíme i na Anglii a Americe, jak se nyní jejich poměr k Sovětskému svazu. Můžeme slyšet slovy proslávaní: „Ať již věme přátelství Československa a Sovětského svazu, ať již vzhledem k tomu, že Sovětský svaz, velkým Stalinem (Shromáždění povstává a vyjadřuje svůj nadšený souhlas dlouholetým bouřlivým potleskem).

Slova se pak utímě bouřlivým potleskem, který ve své obšířnosti řetěz činnosti Čechů a Slováků, pracujících v armádě na západě, a prohloubení styků se Sovětským svazem. Jeho projev byl často přerušován souhlasným potleskem a nakonec odměněn bouřlivou pochvalou.

Po zkráceném uvítání se ujal slova velepraporek SSSR v Praze V. A. Zorin. První mezi jiným: Vítám upřímně první shromáždění Společnosti pro kulturní styky se Sovětským svazem i jako potlesk velké a vážné práce k dalšímu zpevnění vazeb mezi Československou republikou a SSSR. Tato válka, ve které naše národy bojovaly společně, utvrdí vztahy otevřela od představitelům vzdělaných tříd všech zemí. Ukázala, že v ní zvláště nejen zúčastnění a moudrá vztahy Rudé armády a její hrdinové, ale především vztahy Sovětského svazu.

Není starého Ruska, je Rusko nové, bouřlivě přišel — socialistické. Vše Společnosti před kulturní vztahy velkých úkol, ukázat, že národní národa nové, sovětské Rusko, nového člověka, jeho kulturu, techniku, vzdělání. Věřím, že každý krok v činnosti naší Společnosti bude mít úspěšný vliv na budoucí vývoj a vzdělanost nové Československé republiky. Jde o to, ukázat pravdu o SSSR, ukázat všechna odvětví vzdělanosti, ukázat bohatství jazyka Puškinova, Lermontovova, Gogola, Lenina a Stalina. Navíc — užijte se spojenci se spojenci, věda a technika obou zemí. Spojují nás staré tradice a je třeba, aby staré vazby byly upevněny a ještě více prohloubeny.

Když velkypraporek V. A. Zorin domluvil, zvedlo se celé shromáždění a dlouholetým potleskem odměnilo jeho slova.

Za vojáky a důstojníky Rudé armády, kteří osvobodili Československo a jeho hlavní město, tlumočil pak písemný pozdrav sovětského velitele Kuzněvova.

Radu projevů dlešního manifestního shromáždění zakončila mluvoznalka paní Hana Gregorová za ústředí Společnosti v Bratislavě nažek předsed docent dr. Heidenreich mluvil kulturních pracovníků, který byl vyznamenán a napsal: „Společnosti v rozvoji životy souhlasem. V ústředí se mluvo již pravil:

Ve dnech oslavení a narozeninového letka stili nás znovu a znovu vřít a hrdě v nejméně státní velkou Sovětského svazu. Nejmůžeme a si jenom staré české láska k Rusku, o ně se opíráme u naší budítel. Tradice české slovanství a věrné rozdílnosti, první a druhá se nejlépe vyjadřuje českého lidu mládež (mládež) mládež. Věřím, že ony a budoucnost českého národa je nerozloučeně spjata se Svazem sovětských a socialistických republik jako přetvářením i slávným všech osvobozených a utlačovaných národů, zejména přibuzených národů slovanských. Bůž lo právě Sovětský svaz, který léto válce, vyznamenal náměškým vítěsem.

Manifescace československo-sovětského přátelství

Upevníme a ještě prohloubíme vztahy mezi oběma národy

ČTK — Praha. Společnost pro kulturní styky se Svazem sovětských socialistických republik uspořádala v neděli 22. t. m. dopoledne ve Smetanově síni Obecního domu v Praze mnohý manifestní projev přátelství Československé republiky a Sovětského svazu se neobyčejně velké účastí se všech vrstev národa.

Z nedělní manifescace československo-sovětského přátelství v Obecním domě: pohled na předsedu nicotou trůnu

Attlee novým britským ministerským předsedou?

Rozhodnou o tom volby, které budou patrně v červenci

ČTK — Londýn 22. května (Reuters). Boudoucí politický korespondent předsedá Ministerstva vnitra Churchill snad již nebude za stápnem Velké Británie v příští schůzce Velké trojice, ledně by se tato schůzka konala ještě před všeobecním volbami do britského parlamentu, které patrně budou vypsaný na 5. července. Zvlášť-li ve volbách konservativní strana, Churchill zůstane vládním vůdcem Velké Británie a také ve vládě koalici by zůstal ministerským předsedou. Zvlášť-li však labouristická strana, král povolí dosavadního náměstka ministerského předsedy Clementa Attlee, aby nastoupil novou vládu. Kolem nového ministerského předsedy by pak bylo, aby se dohodl s maršálem Sovětského svazu Stalinem a prezidentem Společnosti států Trumanem o příští schůzce. Nepodmíně se pravdě, že schůzka Velké trojice by se konala před všeobecním volbami. Jak Churchill, tak i Truman jsou patrně rádi, aby se schůzka konala co nejdříve, ale Churchill má nyní svazky ruce a nohy se, že by se chtěl ještě před volbami vzdát Velké Británie. První se, že maršál Štáin je proto, aby se schůzka konala odložila. Všechny tři hlavní strany britského parlamentu — konservativní, labouristé a liberálové — shodou v hlavních věcech společnou zahraniční politiku. Kdyby tedy bylo naprosto nutné, aby se schůzka tří velmocí konala ještě před všeobecními volbami, pak Attlee by se ji mohl zúčastnit společně s Churchillem. Ministerský předseda Winston Churchill zaslal dnes svému náměstkovému vůdci labouristické frakce v parlamentu Clementovi Attleemu dopis, v němž mu sděluje, že podle jeho názoru upřednostliv existovat smetělné podmínky pro naši spolupráci. Churchill však ve svém dopisu nenamítá, kdy parlament bude rozpuštěn a na který den budou vypsané nové volby.

Konec velkoagrární reakce

Politika zemědělská je podstatnou částí všeobecné politiky hospodářské a sociální. Na osudu celku jsou závislé interese celého národa. Všechny strany a skupiny se shodly, že zemědělská politika musí být objektivní a nepodléhat žádným osobním zájmům. Všechny strany a skupiny se shodly, že zemědělská politika musí být objektivní a nepodléhat žádným osobním zájmům. Všechny strany a skupiny se shodly, že zemědělská politika musí být objektivní a nepodléhat žádným osobním zájmům.

Dr. který osvobodil Prahu, dále mluvil. Skolavý prof. dr. Zdeněk Nejedlý jako předseda Společnosti, vyjádřil, vyznamenal Prokop Maxa jako prvního místopředsedu, dr. Jan Galla, úředního místopředsedu, spisovatelka Jana Gregorova a bratřičského učitele, univ. prof. dr. Jiří Hořák, místopředseda Slovanského ústavu v Praze, spisovatelka Marie Majerová a docent dr. Heidenreich jako jednatele Společnosti.

Uvodem zapěl sbor pěvecký sbor první ukrajinští fronty zpíval hymny Československa a Sovětského. Místopř. prof. dr. Nejedlý oznámil se bouřlivou a nadšenou hostinou, že do čestného kováře Ka zancev jako zástupce Rudé armády.

V ložích Smetanovy síně zasedly významné osobnosti národního veřejného života. Prezident republiky zastupoval šéf kabinetní kanceláře vinnánský předseda vlády Vít Široký, ministři generál Ludvík Svoboda, Václav Kopecký, dr. Adolf Procházka a státní tajemník dr. Vladě Klimentis a Jan Lichner. Zvlášť těsně byly zastoupeny křesťanská a umělecká.

V předsednictvu zasedli velepraporek SSSR v Praze Valerian Alexandrovit Zorin, podplukovník Ka zancev jako zástupce Rudé armády.

Dr. který osvobodil Prahu, dále mluvil. Skolavý prof. dr. Zdeněk Nejedlý jako předseda Společnosti, vyjádřil, vyznamenal Prokop Maxa jako prvního místopředsedu, dr. Jan Galla, úředního místopředsedu, spisovatelka Jana Gregorova a bratřičského učitele, univ. prof. dr. Jiří Hořák, místopředseda Slovanského ústavu v Praze, spisovatelka Marie Majerová a docent dr. Heidenreich jako jednatele Společnosti.

Uvodem zapěl sbor pěvecký sbor první ukrajinští fronty zpíval hymny Československa a Sovětského. Místopř. prof. dr. Nejedlý oznámil se bouřlivou a nadšenou hostinou, že do čestného kováře Ka zancev jako zástupce Rudé armády.

V ložích Smetanovy síně zasedly významné osobnosti národního veřejného života. Prezident republiky zastupoval šéf kabinetní kanceláře vinnánský předseda vlády Vít Široký, ministři generál Ludvík Svoboda, Václav Kopecký, dr. Adolf Procházka a státní tajemník dr. Vladě Klimentis a Jan Lichner. Zvlášť těsně byly zastoupeny křesťanská a umělecká.